
Budsjett-innst. S. nr. 7

(2003–2004)

Budsjettinnstilling til Stortinget
fra forsvarskomiteen

St.prp. nr. 1 (2003-2004)

**Innstilling fra forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet
for 2004 vedkommende Forsvarsdepartementet mv.**

INNHold

1.	Oversikt over budsjettkapitlene i rammeområde 8	5
2.	Sammendrag	7
2.1	Våre utfordringer	7
2.2	Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk og hovedprioriteringer	8
2.3	Hovedmål og prioriteringer i forsvarspolitikken	9
2.4	Økonomiske rammer	10
2.5	Komiteens merknader	11
3.	Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk, hovedprioriteringer og militær transformasjon	16
3.1	Et bredere og mer sammensatt risikobilde	16
3.2	Globalisering og det grenseløse samfunn	16
3.3	Behovet for militær transformasjon	16
3.4	Utviklingen i NATO	17
3.5	Utviklingen i det transatlantiske samarbeidet	18
3.6	Utviklingen i EU/ESDP	18
3.7	Russland og utviklingen i nordområdene	19
3.8	Forsvarets internasjonale virksomhet	19
3.9	Totalforsvaret i et nytt lys - en rolleforskyvning	20
3.10	Konsekvenser og prioriteringer for Norge	21
3.11	Komiteens merknader	21
4.	Hovedmål og prioriteringer	22
4.1	Regjeringens hovedmål	22
4.2	Mål og virkemidler	22
4.3	Forsvarets utvikling i perioden etter 2004	24
4.4	Økonomiske rammer	24
4.5	Oppfølging av omleggingen til ny forsvarsstruktur	25
4.6	Operativ virksomhet	26
4.7	Styrkeproduksjon	27
4.8	Personell	27
4.9	Logistikk	28
4.10	Investeringer	28
4.11	Forskning og utvikling	29
4.12	Miljøvern	29
4.13	Komiteens merknader	29
5.	Rapport for virksomheten i 2002	30
5.1	Sammendrag	30
5.2	Komiteens merknader	30
6.	Informasjonssaker	30
6.1	Sør-Hålogaland Heimevernsdistrikt nr. 14	30
6.2	Oscarsborg festning	31
6.2.1	Komiteens merknader	31
6.3	Midlertidig lokalisering av det integrerte departementet og Forsvarsstaben	31
6.3.1	Komiteens merknader	32
6.4	Samlokalisering av Hærens Ingeniørhøgskole med Krigsskolen på Linderud	32

6.4.1	Komiteens merknader	33
6.5	Klare kommandolinjer på den enkelte stasjon i forhold til FLOs virksomhet	33
6.5.1	Komiteens merknader	33
6.6	Fritak for taushetsplikt overfor den nye granskningskommisjonen for Mehamnulykken	33
6.7	Strategisk sjøtransport	33
6.7.1	Komiteens merknader	34
6.8	Haakonvern - Ombygging og utvidelse av tørrdokk	34
6.8.1	Komiteens merknader	34
6.9	Bytte av forsvarsmateriell mellom Norge og Nederland	34
6.9.1	Komiteens merknader	34
6.10	Årsverksutviklingen i Forsvaret	35
6.10.1	Komiteens merknader	36
7.	Merknader til de enkelte kapitler	36
7.1	Hovedprioriteringer fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkepartis fraksjon	36
7.2	Hovedprioriteringer fra Fremskrittspartiets fraksjon	36
7.3	Hovedprioriteringer fra Sosialistisk Venstrepartis fraksjon	37
7.4	Hovedprioriteringer fra Senterpartiets fraksjon	37
7.5	Oppsummering	38
7.6	De enkelte kapitler	41
8.	Forslag fra mindretall	53
9.	Komiteens tilråding	54

Budsjett-innst. S. nr. 7

(2003-2004)

Budsjettinnstilling til Stortinget fra forsvarskomiteen

St.prp. nr. 1 (2003-2004)

Innstilling fra forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2004 vedkommende Forsvarsdepartementet mv.

Til Stortinget

Komiteen fremmer i denne innstillingen forslag om bevilgninger på statsbudsjettet for 2004 under de kapitler som ble fordelt til komiteen på rammeområde 8 (Forsvar) ved Stortingets vedtak 9. oktober 2003, jf. Innst. S. nr. 2 (2003-2004) samt referat i Stortinget torsdag 16. oktober 2003.

1. OVERSIKT OVER BUDSJETTKAPITLENE I RAMMEOMRÅDE 8 (90-poster behandles av finanskomiteen utenfor rammesystemet)

Kap.	Post	Formål:	St.prp. nr. 1
Utgifter i hele kroner			
<i>Stortinget og underliggende institusjoner</i>			
42		Forsvarets ombudsmannsnemnd	3 900 000
	1	Driftsutgifter	3 900 000
<i>Justis- og politidepartementet</i>			
451		Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451)	519 952 000
	1	Driftsutgifter	493 724 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	2 025 000
	22	Flyttekostnader, <i>kan overføres</i>	19 500 000
	70	Overføringer til private	4 703 000
<i>Forsvarsdepartementet</i>			
1700		Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)	253 187 000
	1	Driftsutgifter	245 474 000
	73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	7 713 000
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4710)	1 061 341 000
	24	Driftsresultat	-709 000 000
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	1 770 341 000

Kap.	Post	Formål:	St.prp. nr. 1
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	622 769 000
	1	Driftsutgifter	257 048 000
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet	20 000 000
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	158 604 000
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	55 117 000
	78	Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overføres</i>	132 000 000
1720		Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720)	1 202 847 000
	1	Driftsutgifter	1 202 847 000
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 4723)	94 139 000
	1	Driftsutgifter	94 139 000
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben (jf. kap. 4725)	2 570 767 000
	1	Driftsutgifter	2 434 129 000
	50	Overføring til Statens Pensjonskasse, <i>kan overføres</i>	127 753 000
	70	Renter låneordning, <i>kan overføres</i>	8 885 000
1731		Hæren (jf. kap. 4731)	3 918 825 000
	1	Driftsutgifter	3 918 825 000
1732		Sjøforsvaret (jf. kap. 4732)	2 694 032 000
	1	Driftsutgifter	2 694 032 000
1733		Luftforsvaret (jf. kap. 4733)	3 565 523 000
	1	Driftsutgifter	3 565 523 000
1734		Heimevernet (jf. kap. 4734)	1 106 051 000
	1	Driftsutgifter	1 106 051 000
1735		Etterretningstjenesten	671 057 000
	21	Spesielle driftsutgifter	671 057 000
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 4740)	1 508 754 000
	1	Driftsutgifter	1 508 754 000
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)	8 515 284 000
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760 post 45</i>	709 228 000
	44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	66 700 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	7 399 256 000
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	210 100 000
	75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760 post 44</i> ..	130 000 000
1790		Kystvakten (jf. kap. 4790)	693 574 000
	1	Driftsutgifter	693 574 000
1791		Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 4791)	23 862 000
	1	Driftsutgifter	23 862 000
1792		Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)	700 000 000
	1	Driftsutgifter	700 000 000
1795		Kulturelle og allmenntilgode formål (jf. kap. 4795)	187 540 000
	1	Driftsutgifter	143 978 000
	60	Tilskudd til kommuner, <i>kan overføres</i>	40 500 000
	72	Overføringer til andre	3 062 000
		Sum utgifter rammeområde 8	29 913 404 000

Inntekter i hele kroner

Inntekter under departementene

3451		Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 451)	126 372 000
	1	Gebyrer	96 878 000
	3	Diverse inntekter	29 494 000
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1710)	130 000 000
	47	Salg av eiendom	130 000 000
4720		Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 1720)	12 123 000
	1	Driftsinntekter	12 123 000

Kap.	Post	Formål:	St.prp. nr. 1
4723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 1723)	297 000
	1	Driftsinntekter	297 000
4725		Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben (jf. kap. 1725)	80 704 000
	1	Driftsinntekter	78 648 000
	70	Renter låneordningen	2 056 000
4731		Hæren (jf. kap. 1731)	69 402 000
	1	Driftsinntekter	69 402 000
4732		Sjøforsvaret (jf. kap. 1732)	45 991 000
	1	Driftsinntekter	45 991 000
4733		Luftforsvaret (jf. kap. 1733)	107 995 000
	1	Driftsinntekter	107 995 000
4734		Heimevernet (jf. kap. 1734)	2 650 000
	1	Driftsinntekter	2 650 000
4740		Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 1740)	21 570 000
	1	Driftsinntekter	21 570 000
4760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1760)	216 638 000
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggssinntekter	216 638 000
4790		Kystvakten (jf. kap. 1790)	352 000
	1	Driftsinntekter	352 000
4795		Kulturelle og allmenntilgjortige formål (jf. kap. 1795)	731 000
	1	Driftsinntekter	731 000
4799		Militære bøter	1 000 000
	80	Militære bøter	1 000 000
		Sum inntekter rammeområde 8	815 825 000
		Netto rammeområde 8	29 097 579 000

2. SAMMENDRAG

2.1 Våre utfordringer

Det tradisjonelle skille mellom nasjonale og internasjonale sikkerhetsutfordringer er visket ut. Manglende stabilitet i andre deler av verden berører også vår nasjonale situasjon. Dette har gitt økt fokus på behovet for fredsoppretting, stabilisering og gjenoppbygging også langt borte fra våre tradisjonelle operasjonsområder.

Hjelp til stabilisering, gjenoppbygging og demokratisering innebærer behov for så vel humanitær som militær bistand, samt hjelp til utvikling av institusjoner som politi og rettsvesen. Militær tilstedeværelse er ofte en grunnleggende forutsetning for at humanitær hjelp kan komme frem, samtidig som humanitær hjelp vil bidra til utvikling og vil kunne redusere behovet for militær tilstedeværelse over tid. Militær og humanitær hjelp samt støtte til sivil institusjonsbygging utgjør derfor en naturlig helhet i internasjonal sikkerhetspolitikk.

Et forsvar med reell forsvarsevne betyr et forsvar som kan brukes der krig og krise truer nasjonalt og internasjonalt. Erfaringer fra internasjonale operasjoner hever kvaliteten på vårt nasjonale forsvar og er en forutsetning for vår evne til å operere sammen med våre allierte. Dette sikrer at vi i en gitt situasjon er i stand til å motta alliert hjelp til Norge. Allierte operasjoner forutsetter interoperabilitet og samtrening mellom allierte styrker, som derved er en forutsetning for NATOs fremtidige relevans som solidarisk forsvarsalians. Det nasjonale forsvar er helt avhengig av vår evne til rask reaksjon i egne områder, noe vi kan sikre

oss gjennom jevnlig trening og operasjonserfaring med våre allierte.

Norge må evne å stille hurtigreagerende og relevante styrker til de operasjoner NATO påtar seg, og vi må tilrettelegge for trening og øving som er mest mulig tilpasset de operasjoner vi kan måtte delta i. I prinsippet bør de fleste av våre kapasiteter i Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret kunne delta raskt i allierte operasjoner så vel ute som hjemme.

Det er i Norges interesse at våre allierte trener og øver i Norge. Dette gir trygghet gjennom alliert tilstedeværelse og bidrar til å sikre høy kvalitet på våre styrker. Fraværet av stasjonære NATO-styrker øremerket for Norge nødvendiggjør tilrettelegging for alliert tilstedeværelse ved andre virkemidler. Her er NATOs nye hovedkvarter JWC på Jåtta og alliert samtrening i Norge viktig.

Et internasjonalt hurtigreagerende allianseforsvar nødvendiggjør at hele Forsvaret får økt operativ fokus. Støttestrukturen må kunne støtte den spisse enden fullt ut også i reelle operasjoner, og støttepersonellet må være like hurtigreagerende som den operative siden av innsatsstyrkene. Regjeringen vil komme med forslag som styrker denne evnen i neste langtidsplan.

Forsvaret er pålagt betydelige bemanningskutt og reduksjon i bygningsmasse gjennom avhending/salg. For å kunne redusere med 5 000 årsverk er det helt avgjørende å kunne organisere Forsvaret på en annen måte, med økt vekt på den spisse enden. En viktig del av nedbemanningen er halveringen av forsvarsledelsen fra 1 600 til 800 personer og opprettelsen av et integrert

sivilt/militært departement ved Akershus festning fra 1. august 2003. Tilsvarende vil det være nødvendig å avhende overflødig bygningsmasse for å frigjøre midler til nyinvesteringer i utstyr og fleksible bygningsløsninger.

Moderniseringen av det norske forsvaret har som hovedmålsetting å øke vår operative evne. Vi må derfor unngå å investere i bygningsmasse og utstyr som ikke gir oss moderne kapasiteter tilpasset krav til interoperabilitet og deployerbarhet. Samtidig må driftsmidler dreies fra faste kostnader i bygninger og personell til aktivitet som gir reell forsvarsevne. Dette er bakgrunnen for de omorganiseringer som gjøres og som må videreføres. Den spisse enden skal styrkes, og andre strukturer slankes. Dette vil gi økt forsvarsevne for de midlene som utgjør forsvarsbudsjettet. Forsvarsbygg skal ha økt fokus på salg av overflødig bygningsmasse, samt utvikling av nye flerbrukskonsepter og lette, flyttbare gjenbruksløsninger som kan tilpasses skiftende behov.

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) skal konsentrere sin virksomhet om det som er unikt for Forsvaret. Forsvarsgrenene er kunder som i størst mulig grad stilles fritt med hensyn til om de vil kjøpe tjenester fra FLO eller andre leverandører. Dette vil være dimensjonerende for FLOs videre organisering og tilknytningsform. Regjeringen vil komme tilbake til disse spørsmål i neste langtidsplan.

Forsvaret skal legge økt vekt på rekruttering, men ha økt fleksibilitet med hensyn til hvilke kontrakter som inngås med Forsvarets personell. Krigsskolene og Forsvarets øvrige utdanningssystem skal være høykvalitets utdanningsinstitusjoner som kvalifiserer studentene for så vel sivile som militære stillinger. Videre skal krigsskolene kunne tilsvare bachelorgrad i det sivile utdanningssystemet. Det kan ikke lenger være automatikk i at utdanning i Forsvaret medfører fast ansettelse. Det vil, som i dag, være behov for både kort-siktige og langsiktige kontrakter for Forsvarets personell. Dette vil Regjeringen komme tilbake til i neste langtidsplan.

Det er viktig at gjennomføring av 12 måneders verneplikt gis betydelig statusheving. Det er et klart mål at halvparten av de vernepliktige gjennomfører førstegangstjenesten. De som gjennomfører 12 måneders tjeneste, gis en betydelig økning av dimisjonsgodtgjørelsen. Dette vil bli presentert i den nye langtidsplanen. Fra 2004 gis et tillegg på ca. 1 000 kroner pr. person som en start på denne opptrappingen. Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret rekrutterer det antall vernepliktige som de trenger, øvrige vernepliktige tilbys tjeneste i HV knyttet til territorialforsvaret.

NATO fattet i november 2002 tre vedtak for å sikre sin fortsatte sentrale plass i det internasjonale sikkerhetssamarbeid:

- Ny og slankere kommandostruktur med mer effektive kommandolinjer. I den nye strukturen har NATO-hovedkvarteret i Stavanger, på Jåtta fått ansvar for transformasjon av alliansen som det viktigste europeiske fotavtrykket til Allied Command Transformation (ACT) i Norfolk.

- Nye NATO-kapasiteter gjennom Prague Capabilities Commitment (PCC) skal øke NATOs operative evne gjennom blant annet økt strategisk transportflykapasitet, økt kapasitet til strategisk sjøtransport, økt lufttankingskapasitet og økt lufttilbakke overvåningskapasitet. Norge har forpliktet seg til felles anskaffelser av slike kapasiteter til langt lavere kostnad enn om vi skulle anskaffe disse som rene nasjonale kapasiteter.
- Å opprette en hurtig reaksjonsstyrke (NATO Response Force - NRF) basert på hvert enkelt lands reaksjonsstyrker (i Norge FIST-H/-L/-S). Norge har meldt inn nisjekapasiteter fra alle forsvarsgrener. Telemark bataljon planlegges å inngå i det tysk-nederlandske korps som del av NRF.

Internasjonale operasjoner har et eget budsjettkapittel, kap. 1792, fordi flernasjonale operasjoner i stor grad har vært tilleggsfinansiert og ikke i samme grad har vært ansett som en del av Forsvarets ordinære virksomhet. Etter hvert som flernasjonale operasjoner bemannes fra Forsvarets innsatsstyrke (FIST), dvs. i stor grad stående styrker, vil behovet for tilleggsfinansiering minke noe og utgiftene vil i større grad belastes forsvarsgrenenes budsjetter.

For å redusere kostnadene ved internasjonale operasjoner, utdanning, vedlikehold og anskaffelser har Forsvarsdepartementet definert en "Nordsjøstrategi" som sikter mot at Norge sammen med nærmeste samarbeidspartnere i NATO utvikler kostnadseffektive løsninger. Eksempler er Sjøforsvarets samarbeid med landene rundt Nordsjøen, Luftforsvarets samarbeid med Danmark og Nederland (European Participating Air Forces - EPAF) og samarbeidet mellom Norge og det tysk-nederlandske korps på hærsiden.

Gjennom en aktiv politikk for å rekruttere og beholde dyktige medarbeidere i alle ledd, vil Forsvaret mye bedre kunne realisere sine ambisjoner for transformasjon så vel nasjonalt som i alliansen. Omleggingen av det norske forsvaret gjennomføres i høyt tempo også i 2004 som grunnlag for neste langtidsperiode. Norges ambisjon er å bidra til et styrket NATO hvor de transatlantiske bånd forsterkes gjennom fornyelse og økt relevans. For å muliggjøre dette legger Regjeringen opp til å fremskynde neste langtidsperiode ett år. Langtidsdokumentet fremmes våren 2004 for perioden fra 2005 til og med 2008.

2.2 Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk og hovedprioriteringer

Internasjonal politikks dagsorden er endret, og internasjonal terrorisme, spredning av masseødeleggelsesvåpen og langtrekkende våpensystemer, informasjonsangrep, samt alvorlig internasjonal kriminalitet representerer sikkerhetsutfordringer som gjør det nødvendig å legge et bredere globalt perspektiv til grunn for norsk sikkerhet. Norges sikkerhetsinteresser var tidligere definert innenfor det euro-atlantiske området. Fordi betydningen av geografisk avstand således er blitt mindre, svekkes et geografisk betinget perspektiv som kriterium for ivaretagelse av norsk sikkerhet. Nye sikkerhetspolitiske omgivelser, grenseoverskridende ter-

rorisme og den teknologiske utviklingen krever andre typer militære kapasiteter enn før. Dette forutsetter en militær transformasjon også i Norge. Uten en vellykket omstilling blir Forsvaret ikke tilstrekkelig effektivt og i økende grad irrelevant, når det settes på prøve av de nye sikkerhetspolitiske utfordringene som preger den globale tidsalder.

NATO har spilt en aktiv rolle for samlingen av Europa og for at gamle skillelinjer er erstattet av bredere samarbeidsmønstre. For å kunne spille en aktiv rolle også i fremtiden, må NATO fortsatt ha troverdig evne til å ivareta alliansens oppgaver. NATO utvikles derfor langs tre akser: Den politiske, ved at nye medlemmer inviteres og nye samarbeidsformer utvikles; den strukturelle ved at nye kapasiteter utvikles samtidig som kommandostrukturen er blitt mer strømlinjeformet og funksjonell; og den operative ved at NATO engasjerer seg der tidens sikkerhetsutfordringer finnes, også i områder utenfor Europa.

Utviklingen innenfor EUs utenriks- og sikkerhetspolitikk, og det bredere transatlantiske forholdet, er av stor betydning for norsk utenrikspolitikk. Regjeringen legger stor vekt på at NATOs rolle som transatlantisk konsultasjonsorgan styrkes.

Flernasjonalt samarbeid vil få økt betydning som utviklingsstrategi for Forsvaret. Et utdypet og bredt anlagt samarbeid med et begrenset antall nære allierte, såkalte strategiske partnere, vil kunne gi betydelige synergieffekter. Videre vil utviklingen av nisjekapasiteter være viktig for alliansen, blant annet fordi Norge som et lite land ikke er i stand til å stille med store militære enheter i flernasjonale operasjoner utenfor Norge. Nisjekapasiteter er i første rekke høyt spesialiserte styrkekomponenter som vil inngå i allierte styrkepakker og bidra i et bredt spekter av operasjoner. Økt fokusering på slike spesialiserte kapasiteter innebærer med andre ord økt rollespesialisering og arbeidsdeling innad i NATO. For å kunne bidra positivt til den kollektive sikkerhet, må Forsvaret både kunne løse nye typer av oppdrag og stille kapasiteter på kort varsel som lar seg innpasse inn i større flernasjonale formasjoner.

Fraværet av en enkelt dimensjonerende trussel gjør at Forsvaret må ivareta flere ulike roller. Ivaretakelse av disse rollene påvirker hvilke kapasiteter og hvilken kompetanse Forsvaret må ha, samt hvilke oppgaver det må være i stand til å løse. Forsvarets økte rolle for å bidra til samfunnssikkerhet, inkludert å forebygge og bekjempe terrorisme, samt behovet for å kunne støtte sivil gjenoppbygging i kriseområder der Norge deltar i en fredsoperasjon, illustrerer denne endringen.

2.3 Hovedmål og prioriteringer i forsvarspolitikken

Forsvaret vil i 2004 følge opp tredje året i planperioden 2002-2005. Målet for perioden ligger fast; å legge grunnlaget for et moderne forsvar med betydelig forbedret operativ evne. Forsvaret skal løse et bredere spekter av oppgaver - oftest sammen med allierte styrker - raskere og mer effektivt enn i dag. Det vektlegges at det er blitt større sammenfall mellom nasjonale og internasjonale sikkerhetsutfordringer, også med hensyn til hva slags styrker som kreves.

Innsparingsmålene for omleggingen som ble presentert i forsvarsbudsjettene for 2002 og 2003, ligger fast i 2004. Driftsutgiftene for Forsvaret skal innen utløpet av planperioden reduseres med minimum to mrd. kroner pr. år sammenlignet med et alternativ uten omlegging. Dette skal realiseres bl.a. gjennom nedbemannings og salg av arealer til markedspris. Forsvaret skal innen utgangen av 2005 redusere antall årsverk med minimum 5 000 sammenliknet med antallet pr. 1. september 2000, og antall kvadratmeter eiendom, bygg og anlegg (EBA) skal reduseres med minimum to millioner netto.

Omleggingsarbeidet er i rute med hensyn til gjennomføringen av strukturtiltak og tiltak for å ta ut driftsinnsparinger. Fokus i det videre arbeidet med å konkretisere og realisere innsparingsmålet på 2 mrd. kroner i 2005, vil i særlig grad bli rettet mot effektivisering knyttet til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO), realisering av gevinster gjennom Program Golf, forsterket innsats for å sikre ytterligere netto årsverkreduksjoner og identifisering av ytterligere kvadratmeter EBA til utrangering og avhending til markedspris. Det budsjetterte måltallet for 2004 er å oppnå driftsinnsparinger på 1,8 mrd. kroner sammenlignet med et alternativ uten omlegging. For å nå dette innsparingsmålet må fremdriften i de ovennevnte effektiviseringstiltak opprettholdes. Særlig er nødvendige avklaringer ift. organisering og effektiviseringen av FLO tidskritisk for å oppnå innsparingene. Forsvarsgrenene er generelt kommet lengre i sin effektivisering enn støttefunksjonene, og fokus settes nå på sistnevnte for å kunne prioritere de operative ledd og den "spisse ende".

Denne regjeringen la til rette for en budsjettøkning til Forsvaret på 1 mrd. kroner i 2002, ved behandlingen av gjeldende langtidsplan, i tillegg til ca. 1 mrd. kroner ekstra til internasjonale operasjoner etter 11. september 2001.

Selv med budsjettreduksjoner på ca. 1 pst. i løpet av 2003, knyttet til behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett for 2003, er et høyt nivå videreført i 2003. Regjeringen foreslår for 2004 å videreføre det reelle budsjettnivået i forhold til det faktiske budsjettnivået i 2003 etter Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett for 2003. Det høye budsjettnivået opprettholdes og videreføres dermed også i 2004.

Regjeringen legger ikke opp til den opptrapping av budsjettet for 2004 som det ble skissert i gjeldende langtidsplan. Dette gjøres av hensyn til arbeidet med neste langtidsplan som legges frem for beslutning våren 2004, og helheten i statsbudsjettet. Det er usikkerhet knyttet til relevansen av enkelte investeringsprosjekter i forhold til Forsvarets langsiktige strukturutvikling. Strukturen for innværende periode videreføres likevel i henhold til Stortingets vedtak.

Planlagte investeringsutbetalinger i 2004 for ca. 1,1 mrd. kroner vil bli forskjøvet til 2005 og neste planperiode. I tillegg er utbetalinger til Skjold MTB-er planlagt økt med ca. 1,2 mrd. kroner mer enn det som var forutsatt for planperioden 2002-2005. Ytterligere prosjekter for tilsvarende beløp må forskyves til neste planperiode. Alt i alt er derfor enkelte prosjekter som var planlagt for igangsettelse eller videreføring i 2004

og 2005, utsatt til etter Stortingets behandling av kommende langtidsplan. Investeringsprosjekter som prioriteres for den pågående forsvarsomleggingen, som er vesentlig for å oppfylle fastsatte NATO-styrkemål, eller som det ikke er satt spørsmålsteget ved i det pågående planarbeid, er søkt skjermet for utsettelse.

I tillegg er det i forståelse med Stortinget, jf. Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002-2003), åpnet for at beslutningene i NATO om Prague Capabilities Commitment (PCC) bl.a. vil kunne medføre enkelte omrokninger mellom investeringer i inneværende periode og investeringer som tidligere var forutsatt å komme i neste planperiode.

Forskyvningen av enkelte investeringsprosjekter fører til at deler av moderniseringen av Forsvaret som var planlagt gjennomført eller startet opp i denne planperioden, forskyvnes til neste planperiode, og noen utbetalinger knyttet til MTB Skjold og PCC-tiltak fremskyvnes fra neste til denne.

Regjeringen vil legge frem en ny langtidsplan for Forsvaret med sikte på stortingsbehandling i juni 2004. Regjeringen tar sikte på at neste langtidsplan skal gjelde fra og med 2005 t.o.m. 2008, dvs. 1 år før gjeldende langtidsplan utgår, slik at disse planverkene overlapper og kan virke gjensidig forsterkende i 2005. På den måten sikres maksimalt tempo i omstillingen.

Forsvaret skal i 2004 ha nødvendige kapasiteter innenfor operativ virksomhet og videreføre det flernasjonale engasjementet innenfor rammene av politiske beslutninger. Fokus settes på reell evne og effekt fremfor volum og antall. Aktiviteter innenfor kjernevirksomhetene skal opprettholdes på et tilstrekkelig høyt nivå. NATO-styrkemål vil i det alt vesentlige bli fulgt opp.

En sentral del av den pågående omleggingen er å innrette og prioritere investeringene mot oppbygging og etablering av den vedtatte strukturen nasjonalt, og internasjonalt gjennom NATO.

Som i 2003 er nye fregatter samlet sett det største enkeltprosjektet. Det satses også betydelige ressurser på luftforsvarsstyrker hvor videreføringen av helikopteranskaffelsen er det største enkeltprosjektet. I tillegg er det satt av betydelige ressurser til prosjekt for erstatning av kampfly. For Hærens del går investeringsmidlene i hovedsak med til å videreføre allerede påbegynte prosjekter. Videre har Forsvarets satsing på styrket evne til militært samvirke med allierte resultert i et anskaffelsesprogram for Taktisk datalink 16 (TDL-16). En forsert anskaffelse av TDL-16 til de nye fregattene og 20 kampfly av typen F-16 ble vedtatt våren 2003.

For investeringer i eiendommer, bygg og anlegg (EBA) skal tilgjengelige ressurser i perioden frem til 2005 prioriteres mot omlegging og tiltak rettet mot styrkeproduksjon for flernasjonale operasjoner og nødvendige EBA-tiltak knyttet til innføring av nye materiellsystemer.

Transformasjon er høyt prioritert nasjonalt og i NATO. Hensikten med militær transformasjon er å sikre reell forsvarsevne gjennom å tilpasse våre militære kapasiteter slik at de er best mulig egnet til å møte aktuelle sikkerhetsutfordringer og til å løse Forsvarets

oppgaver, ikke minst i en flernasjonalt sammenheng hjemme og ute.

Norsk deltakelse i utviklingen av NATO Response Force (NRF) vil bli en prioritert operativ virksomhet for utvalgte styrker, ikke minst for Forsvarets innsatsstyrke (FIST). Forsvarets operative hovedkvarter på Jåtta er tillagt ansvaret for koordinering av alliert trening i Norge. Her er samlokaliseringen med Joint Warfare Centre (JWC) en viktig faktor. I denne forbindelse vil det bli søkt å legge en del av treningen og øvingen av NRF til Norge, blant annet som del av virksomheten ved alliert kompetansesenter for operasjoner under vinterforhold (AKOV). Norsk støtte til denne delen av transformasjonsvirksomheten vil ha høy prioritet for utvikling av norske styrker og for å legge forholdene til rette for militær transformasjon på bred basis i NATO.

Et annet prioritert område innen militær transformasjon vil være å sikre at norske deployerbare styrker har hurtig reaksjonsevne, gripbarhet og relevans for å kunne møte aktuelle sikkerhetsutfordringer.

Rammen til flernasjonale operasjoner reduseres til 700 mill. kroner. Dette skjer bl.a. fordi etablering av FIST betyr økt bruk av styrker som allerede er disponert og i noen grad finansiert til utenlandsoppdrag. Dette er i tråd med målet om at utenlandsoppdragene etter hvert i sterkere grad kan baseres på forsvarsgrenenes ordinære virksomhet, for å kunne utnytte de samlede forsvarsressursene mest mulig effektivt. NATO har signalisert en betydelig nedtrapping av engasjementet på Balkan fra 1. juli 2004. I denne sammenheng vil det bli aktuelt å foreta en nedbemanning av vårt KFOR-bidrag bl.a. i samarbeid med øvrige nordiske land.

Strukturen i Kystvakten i 2004 vil videreføres på 2003-nivå. Justisdepartementet vil overta budsjettansvaret for Redningshelikoptertjenesten fra og med budsjettåret 2004.

Verneplikten er en del av forsvarskonseptet. I takt med reduksjonen av Forsvarets styrkestruktur, er behovet for antall innkalte til førstegangstjeneste blitt redusert. Det er et mål at minst 50 pst. av årskullet skal gjennomføre førstegangstjeneste etter at omleggingen er slutført. Stortinget har tidligere gitt tilslutning til en lavere gjennomføringsprosent i omleggingsperioden 2002-2005.

Verneplikten generelt, og kostnadskreven statushevende tiltak for vernepliktige spesielt, tas inn i en helhetlig vurdering i arbeidet med neste langtidsplan for Forsvaret. De økonomiske konsekvenser av tiltakene vil her bli belyst. Det er likevel satt av 30 mill. kroner i 2004 til statushevende tiltak for vernepliktige. Dette gjelder økt tjenestetillegg med virkning fra 1. juli 2003, samt at de vernepliktige som gjennomfører tolv måneders førstegangstjeneste blir prioritert gjennom økt dimisjonsgodtgjørelse med ca. 1 000 kroner pr. person.

2.4 Økonomiske rammer

Regjeringens budsjettforslag legger opp til et forsvarsbudsjett med en utgiftsramme på 29 391 mill. kroner og en inntektsramme på 694 mill. kroner. Budsjett-

tet er fordelt med 7 399 mill. kroner til materiell-investeringer, 2 177 mill. kroner til nasjonalfinansierte og fellesfinansierte EBA-investeringer og totalt 19 814 mill. kroner til drift av Forsvaret. Det er avsatt 700 mill. kroner til flernasjonale operasjoner i 2004. I tråd med gjeldende praksis er budsjetterte inntekter innarbeidet i utgiftsrammen.

2.5 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunnar Halvorsen, Leif Lund og lederen Marit Nybakk, fra Høyre, Bjørn Hernæs og Åge Konradsen, fra Fremskrittspartiet, Per Roar Bredvold og Per Ove Width, fra Sosialistisk Venstreparti, Kjetil Bjørklund, fra Kristelig Folkeparti, Åse Wisløff Nilssen, og fra Senterpartiet, Marit Arnstad, viser til proposisjonen og vil understreke de nye utfordringene Forsvaret står overfor.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, vil understreke at forsvarspolitikken skal trygge hverdagen til den vanlige mann og kvinne i Norge blant annet gjennom samarbeid mellom sivilt og militært beredskap. Et forsvar som lett kan innpasses i styrkestrukturen til NATO, som på sin side skal komme oss til unnsetning dersom det oppstår en krisesituasjon i Norge. Forsvarspolitikken skal ivareta og reflektere hvordan Forsvaret kan ivareta og løse de oppgaver som den sikkerhetspolitiske rammen krever.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at en ny global situasjon og nye trusselbilder etter Berlinmurens fall i 1989 og terroranslaget mot USA 11. september 2001, nødvendiggjør en helt annen nasjonal forsvarsstruktur og nye relasjoner internt i NATO alliansen. Dette flertallet vil videre vise til at et forsvar med reell forsvarsevne, betyr et forsvar som kan brukes der krig og krise truer både nasjonalt og internasjonalt. Dette flertallet vil understreke at manglende stabilitet, fattigdom, undertrykking, terror og spredning av masseødeleggelsesvåpen i andre deler av verden også berører sikkerheten i Norge.

Dette flertallet vil vise til at omorganiseringen av Forsvaret har lagt til grunn at endringene i de sikkerhetspolitiske utfordringene krever en struktur med moderne, fleksible og tilpassningsdyktige militære kapasiteter. Norske militære styrker må ha høy taktisk og strategisk forflytningsevne.

Komiteen vil vise til at Norges langstrakte kyst og tilstøtende havområder krever omfattende kystovervåkning. Det dreier seg om potensielle terroranslag mot olje- og gassinstallasjoner, oljefrakt, atomlekkasje og beskyttelse av fiskerinæringene. Komiteen vil videre vise til at det er fra havet Norge har skaffet seg sine største rikdommer - og opplevd de største katastrofer. Næringer med maritim tilknytning står til sammen for en stor andel av norsk verdiskap-

ning og danner grunnlaget for velstandsutviklingen. Komiteen vil understreke at Norge forvalter et maritimt jurisdiksjonsområde som er syv ganger større enn vårt landterritorium. Dette krever et tett sivil/militært samarbeid og sterk maritim tilstedeværelse.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, er innforstått med at når svært mange stasjonære kontroll- og utkikksposter er nedlagt eller ligger i møllpose, må store deler av kystovervåkingen foregå fra mobile enheter. Det vises i den forbindelse til Innst. S. nr. 11 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 82 (2002-2003) om bygging av Skjold-klasse missil-torpedobåter, og til Innst. S. nr. 14 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 6 (2003-2004) om innleie av slepefartøy for Nord-Norge.

Flertallet viser til proposisjonens understrekning av samspillet mellom militær tilstedeværelse i Norge, deltakelse i internasjonale operasjoner og alliert trening i Norge. Til sammen bidrar dette til å sikre høy kvalitet på våre styrker. Flertallet har merket seg at fraværet av NATO-styrker øremerket for Norge nødvendiggjør tilrettelegging for alliert tilstedeværelse ved andre virkemidler. Her er NATOs nye hovedkvarter Joint Warfare Centre på Jåtta og alliert samtrening i Norge viktig. Flertallet vil videre vise til NATOs toppmøte i Praha i november 2002, med vedtak om bl.a. Prague Capabilities Commitments (PCC), NATO Response Force og tiltak mot masseødeleggelsesvåpen. Her ligger også utfordringer for Norge i NATO-alliansen.

Komiteen viser til proposisjonens understrekning av at grenseoverskridende terrorisme har skapt en ny sikkerhetspolitisk dagsorden. Dette får blant annet de konsekvenser at skillet mellom nasjonal og internasjonal sikkerhet viskes ut og at tiltak for samfunnssikkerhet får økt betydning. Komiteen viser til Innst. S. nr. 9 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 17 (2001-2002), der komiteen blant annet legger økt vekt på militært-sivilt samarbeid, økt vekt på etterretning og ber om en fornyet gjennomgang av beredskapslovgivningen. Komiteen er enig i at Norges forsvars- og sikkerhetspolitiske virkemidler må tilpasses nye utfordringer. Komiteen har merket seg at flernasjonalt samarbeid vil få økt betydning som utviklingsstrategi for Forsvaret, bl.a. med et utdypet og bredt anlagt samarbeid med et begrenset antall allierte, såkalte strategiske partnere. Komiteen vil særskilt trekke frem det såkalte Nordsjøsamarbeidet.

Komiteen viser til Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002) og til de målene for omstillingen som er lagt inn i budsjettene for 2002 og 2003. Komiteen har merket seg at omstillingen av den militære organisasjonen er i rute. Komiteen har også merket seg at fokus i det videre omstillingsarbeidet i særlig grad vil bli rettet mot effektivisering av Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) og andre støttefunksjoner. Komiteen vil bemerke at Forsvarets støttefunksjoner har et etterslep i forhold til omstruktureringen av den militære organisasjonen.

I tråd med Stortingets ønske vil Regjeringen legge frem en ny langtidsplan for Forsvaret med sikte på stortingsbehandling i juni 2004. Komiteen har merket seg at neste langtidsplan skal gjelde fra 1. januar 2005 i stedet for 2006, for å sikre maksimalt tempo i omstillingen og rask iverksettelse av strukturelle vedtak. Komiteen har ingen innvendinger mot dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vil vise til Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2003), der Stortinget la til grunn en ramme på 118,039 mrd. 2002-kroner for perioden 2002-2005 for å oppnå den nødvendige balanse mellom struktur, volum og finansiering.

Flertallet vil videre vise til at det fremlagte budsjett innebærer et etterslep for perioden i forhold til Stortingets vedtak. Flertallet har merket seg at Regjeringen vil følge opp Stortingets intensjoner i Innst. S. nr. 232 (2001-2002), og at dette kan ivaretas ved mer effektiv bruk av midler til operative aktiviteter. Flertallet har videre merket seg at blant annet fremskyndingen av neste planperiode, innebærer at planlagte investeringer på 1,1 mrd. kroner i 2004 er utsatt i påvente av beslutninger som Stortinget vil fatte ved behandling av neste langtidsplan våren 2004.

Flertallet viser til at det blant NATOs medlemsland er det Norge som bruker mest på forsvar per innbygger, etter USA. Flertallet viser til at Norge får anerkjennelse i NATO for dette, samt for den omstilling og modernisering av Forsvaret som Norge gjennomfører. Norge brukes i mange sammenhenger som eksempel i NATO på hvordan små land kan gi relevante og viktige bidrag.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, vil også påpeke at Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002), var ment å sikre forutsigbarhet, ro og stabilitet i gjennomføringen av omstillingsarbeidet. Dette flertallet mener at den vedtatte militære strukturen i stor grad bør videreføres og forutsetter at kommende langtidsproposisjon primært vil være knyttet til en videre modernisering av styrkestrukturen, rasjonalisering av Forsvarets støttefunksjoner, samt spørsmål knyttet til verneplikt, sesjon for kvinner, omorganisering av Heimevernet, befalsordningen i Forsvaret, inkludert utdanningssystemet og produksjon av relevante styrker for dagens utfordringer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker en forsvarspolitikk og et forsvar som bygger på de utfordringer vi står ovenfor i dagens og morgendagens samfunn. Videre må Forsvaret være av en slik karakter at det lett kan tilpasses de ulike trusselbilder, dette kan best sikres ved å beholde et grunnleggende Forsvar med kjerneoppgaver på norsk jord, men med kapasiteter til å delta i operasjoner også andre steder i verden.

Disse medlemmer ser Norges sikkerhetspolitiske situasjon utfra ulike kriterier. Det grunnleggende

forhold i denne sammenheng er vår plassering i den strategiske geografi. Historisk har det vært av interesse for stridende parter å kunne benytte baser på norsk jord i forbindelse med kampen om sjørutene i Nord-Atlanteren eller for å hindre fienden i å gjøre det samme. I første verdenskrig avskrekket et sterkt norsk forsvar noen fra å ta seg til rette. I annen verdenskrig ble det et kappløp om å fylle det tomrommet som den norske nedrustningen på 1930-tallet hadde skapt. Dette forhold er fortsatt aktuelt. I tillegg har den russiske oppbyggingen på Kola etter 2. verdenskrig ført til at vi like utenfor vår stuedør i nord har fått den eneste konsentrasjon av militær slagkraft som kan ødelegge store deler av USA og Europa på kort tid. Etter Sovjetunionens oppløsning, utviklingen innenfor Russlands væpnede styrker, og på grunn av den teknologiske utviklingen, er den relative betydning for Russland av nordområdene økende.

En konflikt, uansett hvor i verden den oppstår og som utvikler et øst/vest-perspektiv (for eksempel Kina/Taiwan), vil på denne bakgrunn umiddelbart medføre økt spenning og sensitivitet i nord. Dette vil kunne skje meget raskt.

I tillegg er det i de senere år oppdaget store og meget verdifulle forekomster av olje og gass i de store havområdene vi har ansvar for. Dette i tillegg til de rike fiskeforekomstene. At grense- og ansvarsforholdene er uavklart i disse områdene, øker risikoen for konflikter og kriser. Kriser som det vil kunne være sterkt ønskelig at vi kan håndtere selv med egne ressurser, fordi det vil kunne virke eskalerende dersom vi trekker inn allierte. Den stadig mer pågående holdning fra russisk side i disse områdene, som nå også uttrykkes i offisielle dokumenter, forsterker denne problematikken.

Helt siden Norge tiltrådte FN-traktaten har vi vært forpliktet til å delta i internasjonale fredsoperasjoner. Da NATO gikk inn for å utvide sitt engasjement til også å gjelde dette, økte også våre forpliktelser på dette området tilsvarende. Det er dessuten særlig i små lands interesse at det utvikles en internasjonal rettsorden bakket opp av et hensiktsmessig "politiparat". For Norge er det spesielt viktig at branner slukkes mens de er små, før de eskalerer og eventuelt får et øst/vest-perspektiv som av ovennevnte grunner umiddelbart vil medføre konsekvenser for oss. Det er også slik at dersom vi vil ha hjelp, må vi være villig til å bidra ute. Internasjonale operasjoner gir dessuten verdifull erfaring for norsk militært personell.

Disse medlemmer viser til utviklingen i NATO og at det har kommet advarsler fra amerikansk side om at manglende europeisk evne til å ta ansvar kan få konsekvenser for USAs engasjement i Europa og for NATOs fremtid. Den nye amerikanske administrasjonen gjennomgår nå det amerikanske forsvaret med sikte på omfattende endringer. Utviklingen av en ny styrkestruktur og nye strategiske målsettinger for de amerikanske militære styrker kan innebære at USA reduserer sitt engasjement i Europa, noe som vil endre vår sikkerhetspolitiske stilling.

Disse medlemmer vil derfor peke på det uheldige dersom Norge øker sin allianseavhengighet i til-

felle kriser i vårt eget nærrområde, uten å kjenne hvilke prioriteringer USA vil gjøre i tiden som kommer.

Disse medlemmer viser til den misnøye med Norges forsvarsanstrengelser som har kommet frem i NATO, og at dette både går på ressurstilgangen og på at den nå vedtatte strukturen blir for liten i forhold til Norges behov og NATOs forventninger.

Forsvarsbudsjettets andel av BNP er en viktig målestokk på forsvarsinnsatsen i de enkelte medlemsland i alliansen. Norges del av BNP lå på ca. 3 pst. i 1990, mens den i 2000 kom ned på 1,9 pst. og at den etter prognosene vil bli liggende der i kommende år dersom de signaler som er gitt blir fulgt opp i forhold til budsjettene for perioden frem til 2005. Gjennomsnittet for NATOs medlemsland er 2,2 pst. Disse medlemmer vil minne om at minimumskravet til NATOs søkerland er at de må komme opp på 2 pst., og at de nå gjør store anstrengelser for å tilfredsstille dette kravet. Det burde etter disse medlemmers mening være en selvfølge at Norge ikke ligger under denne grensen. Det norske forsvarsbudsjettet må derfor snarest heves til minimum 2 pst. av BNP, dvs. 31,2 mrd. kroner (2002-kroner). Fremskrittspartiet vil peke på at spesielle forhold i norsk økonomi relatert til olje- og gassaktiviteten bidrar til et relativt høyt BNP, slik at en vekting mot BNP-mål ikke vil få samme virkning som andre land vi sammenligner oss med. Fremskrittspartiet mener at vi likevel, som nasjon, vil bli vektet av andre land på dette sammenligningsgrunnlag.

Disse medlemmer mener at bilaterale forsterkningsavtaler også i fremtiden vil utgjøre en viktig sikkerhets- og forsvarspolitisk hjørnestein. I denne sammenheng er det spesielt viktig å videreføre og utvikle det strategiske partnerskap med USA. Dette forutsetter at de generelle bilaterale relasjonene til USA må håndteres slik at båndene styrkes. Et av de viktigste elementene i et slikt partnerskap er forhåndslagring av amerikansk militært utstyr og tilhørende avtaler. Like viktig er det å videreføre amerikansk trenings- og øvelsesvirksomhet i Norge, samt effektiv etterretningssamarbeid. En videreføring og utvikling av andre bilaterale avtaler er også fortsatt viktig. NATO er hjørnesteinen i vår sikkerhets- og forsvarspolitiske forankring. Disse medlemmer vil likevel peke på betydningen av at Norge finner et troverdig feste i det forsvarspolitiske samarbeid som utvikles i EU. Norge bør med det for øyet blant annet aktivt stimulere til utvikling av samtrening og øving for styrker fra europeiske land.

Forsvaret bør ha følgende oppgaver:

- Militær tilstedeværelse i prioriterte områder
- Etterretning og overvåking av norske interesseområder
- Suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse
- Krisehåndtering i norske områder
- Forsvar av norske områder og tilrettelegging for å møte utfordringer mot norsk sikkerhet sammen med allierte
- Sikring av vitale samfunnsfunksjoner
- Internasjonalt engasjement
- Annen samfunnsnyttig bruk av forsvaret

Disse medlemmer vil påpeke at omleggingen av Forsvaret på flere områder er påkrevet. På andre områder blir det nasjonale Forsvaret svekket, noe som neppe kan være i NATOs interesse, en organisasjon som Norge bør han det aller beste forhold til. Disse medlemmer mener det forsvarspolitiske forliket svekker det nasjonale forsvaret.

Norge har sluttet seg til NATOs reviderte strategiske konsept som følgelig også gjelder utformingen av det norske forsvaret. Det strategiske konsept understreker at alliansens styrker må omstilles for å kunne løse et bredt spekter av oppgaver, inkludert kollektivt forsvar. Dette har direkte konsekvenser for de allierte landenes styrkestrukturer og styrkenivåer. I arbeidet med å modernisere og tilpasse alliansens styrkestruktur siktes det mot en optimal balanse mellom styrker på ulike beredskapsnivå samtidig som man beholder evnen til mer langsiktig gjenoppbygging dersom det skulle bli påkrevet.

Evne til effektivt engasjement, deployering og mobilitet, overlevelse for styrker og infrastruktur, samt utholdenhet som omfatter så vel logistikk som utskifting av styrker, blir i alliansen fremhevet som avgjørende. Videre vil tilstrekkelig kapasitet innenfor områder som kommando og kontroll, kommunikasjon, etterretning og overvåking forsterke styrkenes anvendelighet. Disse kravene har konsekvenser for styrkenes utrustning, beredskap, tilgjengelighet, utholdenhet, øvelser og trening, utplassering og evne til oppbygging og mobilisering.

Disse medlemmer er av den oppfatning at den eneste måten å ivareta Forsvarets behov for midler i forhold til oppgaver og utfordringer de står ovenfor, er å øke rammen til det nivå som lå til grunn for den vedtatte struktur, og viser derfor til Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett og rammeområde 8:

Kap.	Post	Formål:	Forslag fra FrP
Utgifter i hele kroner			
1700		Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)	253 187 000
	1	Driftsutgifter	245 474 000
	73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	7 713 000
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4710)	1 061 341 000
	24	Driftsresultat	-709 000 000
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	1 770 341 000

Kap.	Post	Formål:	Forslag fra FrP
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	572 769 000
	1	Driftsutgifter	257 048 000
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet	20 000 000
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	108 604 000
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	55 117 000
	78	Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overføres</i>	132 000 000
1720		Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720)	1 202 847 000
	1	Driftsutgifter	1 202 847 000
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 4723)	94 139 000
	1	Driftsutgifter	94 139 000
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben (jf. kap. 4725)	2 570 767 000
	1	Driftsutgifter	2 434 129 000
	50	Overføring til Statens Pensjonskasse, <i>kan overføres</i>	127 753 000
	70	Renter låneordning, <i>kan overføres</i>	8 885 000
1731		Hæren (jf. kap. 4731)	5 070 000 000
	1	Driftsutgifter	5 070 000 000
1732		Sjøforsvaret (jf. kap. 4732)	3 080 000 000
	1	Driftsutgifter	3 080 000 000
1733		Luftforsvaret (jf. kap. 4733)	3 900 000 000
	1	Driftsutgifter	3 900 000 000
1734		Heimevernet (jf. kap. 4734)	1 200 000 000
	1	Driftsutgifter	1 200 000 000
1735		Etterretningstjenesten	671 057 000
	21	Spesielle driftsutgifter	671 057 000
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 4740)	1 508 754 000
	1	Driftsutgifter	1 508 754 000
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)	8 515 284 000
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760, post 45 og 47</i>	709 228 000
	44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	66 700 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	7 399 256 000
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	210 100 000
	75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 44 ..</i> ..	130 000 000
1790		Kystvakten (jf. kap. 4790)	693 574 000
	1	Driftsutgifter	693 574 000
1791		Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 4791)	23 862 000
	1	Driftsutgifter	23 862 000
1792		Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)	0
	1	Driftsutgifter	0
1795		Kulturelle og allmenntilretteleggende formål (jf. kap. 4795)	187 540 000
	1	Driftsutgifter	143 978 000
	60	Tilskudd til kommuner, <i>kan overføres</i>	40 500 000
	72	Overføringer til andre	3 062 000
		Sum utgifter rammeområde 8	29 913 404 000

Forslag til finansiering over utenlandsbudsjettet

90	Fond for materiellanskaffelser fra utlandet
1792	Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792):
1	Driftsutgifter

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det er behov for en grunnleggende gjennomgang av hvilke funksjoner det norske forsvaret skal fylle, og hva som skal være Forsvarets sentrale oppgaver. Dette medlem viser til at framleggelsen av militærfaglig utredning i desember 2003 og ny langtidsplan for Forsvaret som skal behandles i Stortinget våren 2004, vil danne et godt utgangspunkt for en slik gjennomgang.

Dette medlem er imidlertid uenig i den sterke vektleggingen av utviklingen av nisjekapasiteter for bidrag i internasjonale operasjoner, ikke minst på bakgrunn av at de kapasiteter som utvikles synes å være innrettet mot offensive operasjoner og ikke mot fredsbevarende oppdrag. Dette medlem mener at den sterke vektleggingen av deltakelse internasjonalt har flere problematiske sider. For det første er det problematisk om Norge på denne måten signaliserer at vi aksepterer militære løsninger på konflikter i økende grad, og gir aksept til USAs sikkerhetsstrategi for forebyggende angrep. For det andre er det problematisk om deltakelse i internasjonale operasjoner går på bekostning av oppgaver og ansvar for det norske forsvaret i våre egne områder. Dette medlem viser til at det å sørge for sikkerhet i forhold til et spekter av trusler i nordområdene og langs kysten, ikke bare er en oppgave av nasjonal betydning for Norge, men forvaltning av et internasjonalt ansvar Norge har på grunn av de store fiskeri- og petroleumsressursene, på grunn av de store naturområdene med sårbart miljø og på grunn av vårt naboskap med Russland som stormakt i øst. For det tredje mener dette medlem at deltakelse i internasjonale offensive operasjoner kan føre til økt usikkerhet for Norge som kan være sårbar i situasjonen som storeksportør av strategisk viktige olje- og gassressurser.

Dette medlem mener Norge som et lite land med betydelig ansvar for ressurs- og havområdeforvaltning bør prioritere oppgaver knyttet til ivaretagelsen av dette ansvaret, samt deltakelse i FN-godkjente internasjonale operasjoner av fredsbevarende og stabiliserende karakter. Dette medlem mener at en slik omprioritering av hovedoppgavene for det norske forsvaret både vil innebære en bedre trygging av vår sikkerhet, og et mindre kostnadskrevenne forsvar. Dette medlem viser til at satsingen på kapasiteter til deltakelse i offensiv krigføring virker sterkt kostnadsdrivende for Forsvaret, og viser i denne sammenheng til planene om innkjøp av nye kampfly med en samlet pris på minst 40 mrd. kroner.

Dette medlem viser til at det 2 år etter terrorangrepene mot USA og den påfølgende vektleggingen av militær bekjempelse av terrorisme, er terrortrusselen mot vestlige land og interesser betydelig, noe ikke minst selvmordsaksjonene i Istanbul i november 2003 viser. Dette medlem mener at det har vært lagt for stor vekt på muligheten for å bekjempe terror med militære virkemidler, og at det nå er nødvendig at Norge tar til orde overfor USA om en omlegging av særlig den amerikanske sikkerhetsstrategien. Dette medlem viser til at amerikanske myndigheter så okkupasjonen av Irak som et ledd i kampen mot terror, og mener at

krigen mot Irak har ført til en økende terrorfare. Det synes å være stor fare for, og sannsynlighet for, at terrorgrupper søker til Irak som de ser som en arena for kamp mot USA og Vesten. Dette medlem mener kampen mot terror må føres med et bredt spekter av virkemidler, og at en forutsetning for å lykkes er at det skapes politiske løsninger på konflikter som bidrar til å rekruttere terrorister. Dette gjelder i første rekke Israel/Palestina-konflikten, og Israels aggressive og ekspansive handlinger i de okkuperte områdene bidrar til å rekruttere til terror.

Dette medlem er uenig i at Norge skal avgi styrker til NATO Response Force (NRF) og viser til argumentasjonen ovenfor.

Dette medlem mener at Kystvaktberedskapen og sikkerheten langs kysten må styrkes, og viser i denne sammenheng blant annet til den dramatiske økningen i russisk oljefrakt langs norskekysten, samt behovet for en solid ivaretagelse av Forsvarets oppgaver i forbindelse med ressursforvaltning. Dette medlem viser til Innst. O. nr. 76 (2002-2003) hvor det ble vedtatt å utvide Norges sjøterritorium fra 4 til 12 nautiske mil for å styrke sikkerheten til sjøs, og understreker at for at målsettingen med dette skal nås, må det gis tilstrekkelig ressurser til at et utvidet territorium kan overvåkes og norsk suverenitet håndheves. Dette medlem er enig i at det er nødvendig med et tett sivil/militært samarbeid og maritim tilstedeværelse i forvaltningen av vårt sjøterritorium, samt at det må eksistere klare ansvarsforhold og tilstrekkelig beredskap i forhold til de alvorlige situasjonene som kan oppstå ved den svært omfattende frakten av olje langs kysten vår.

Dette medlem vil peke på at det synes å etablere seg en økende ubalanse i Forsvarets økonomi ved at det fremdeles ikke er samsvar mellom Stortingets strukturvedtak for Forsvaret og vedtatte budsjetttrammer, og viser i denne sammenheng til vedtaket om bygging av nye Skjold-klasse MTB-fartøy som vil bli en betydelig økonomisk belastning. Dette medlem understreker behovet for en forsvarsplanlegging som tar utgangspunkt i klart definerte og reelle behov, og at det ikke må legges avgjørende vekt på andre forhold ved vedtak om investeringer, noe dette medlem mener var tilfellet da vedtaket om nye MTB-fartøy ble gjort et halvt år før ny langtidsplan skal vedtas.

Dette medlem legger til grunn en helhetlig tilnærming til forsvar og sikkerhet, og mener at Norge må legge økt vekt på at også konfliktforebygging, arbeid for å fremme menneskerettigheter, rettfærdig fordeling, humanitær bistand og styrking av folkeretten bidrar til å trygge freden og styrke vår sikkerhet. Dette medlem viser til at dette er bakgrunnen for at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett foreslo en betydelig overføring av midler fra forsvarsbudsjettet til utenriksbudsjettet for å styrke konfliktforebygging og fredsinnsetts. Dette medlem viser videre til Innst. S. nr. 232 (2001-2002) hvor Sosialistisk Venstreparti foreslo en ramme på 100 mrd. kroner i perioden 2002-2005, og at Sosialistisk Venstreparti i Budsjett-innst. S. I (2003-2004) følger opp dette ved å legge til grunn

en ramme for 2004 på 4,4 mrd. kroner lavere enn flertallets. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i hovedsak vil dekke inn dette kuttet ved å redusere bevilgningene til en rekke investeringsformål, men at en fra Sosialistisk Venstrepartis side også la til grunn et kutt i bevilgningen til Hæren på 500 mill. kroner. Dette medlem mener at dagens sikkerhetspolitiske situasjon innebærer behov for et langt mindre omfattende landforsvar, og stiller seg kritisk til den sterke vektleggingen på å klargjøre styrker for NATO.

Dette medlem mener det er rom for betydelige innsparinger i de norske forsvarsutgiftene, men konstaterer at det ikke er flertall for Sosialistisk Venstrepartis forslag til ramme for dette budsjettområdet. Dette medlem vil av den grunn ikke fremme eget forslag til rammefordeling og vil stemme imot den foreliggende innstillingen under voteringen.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil peke på at budsjettet for 2004 tydeliggjør en politikk hvor sikkerhetsutfordringer hjemme blir nedprioritert til fordel for deltagelse i internasjonale operasjoner og store utstyrsinvesteringer. Senterpartiet mener at Forsvarets hovedoppgave er å forsvare norsk territorium. I tillegg skal Norge være en aktiv samarbeidspartner i internasjonal krisehåndtering, først og fremst innen en FN-ramme. Bidrag til internasjonal krisehåndtering må ikke gå utover evnen til å forsvare norsk territorium. Senterpartiet er bekymret over utviklingen som på sikt kan føre til at Norge får for liten kapasitet til suverenitetshevdelse og overvåking av landets store havområder.

For at Norge skal ha et troverdig nasjonalt forsvar som er i stand til å møte de sikkerhetspolitiske utfordringene norske territorier kan bli utsatt for, anser dette medlem det som uakseptabelt å nedprioritere Hæren og Heimevernet på den måten det legges opp til i forsvarsbudsjettet for 2004. Dette medlem foreslo derfor å opprettholde bevilgningene til Hæren og Heimevernet på 2003-nivå.

Dette medlem viser til forslag om å styrke kap. 1790 Kystvakten med 10 mill. kroner. Oppgavene Kystvakten forventes å løse har økt betydelig. Ressursene som er stilt til disposisjon er knappe. Det er ønskelig med en klar økning av havgående fartøyers patruljedøgn i 2004.

Dette medlem viser videre til Senterpartiets alternative forsvarsbudsjett der det ble foreslått å kutte 300 mill. kroner på kap. 1710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg. Dette er den summen som forventes utbetalt til Gråfjell - Regionfelt Østlandet for 2004. Videre foreslo Senterpartiet å redusere bevilgningen på kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg. Dette utgjør den summen som forventes utbetalt til fregatter for 2004.

Dette medlem konstaterer at det ikke var flertall for Senterpartiets prioriteringer på dette budsjettområdet. Dette medlem vil av den grunn ikke fremme eget forslag til rammefordeling og vil stemme imot det foreliggende forslag til budsjettamme.

Dette medlem viser også til hovedmerknader under punkt 7.4, samt merknader under de enkelte kapitler der dette medlems prioriteringer fremgår.

3. SIKKERHETSPOLITISKE UTVIKLINGSTREKK, HOVEDPRIORITERINGER OG MILITÆR TRANSFORMASJON

3.1 Et bredere og mer sammensatt risikobilde

Et bredere og mer sammensatt risikobilde preger Norges sikkerhetspolitiske omgivelser. Utfordringene og de potensielle trusler er mer diffuse enn før og kjennetegnes av glidende overganger mellom det nasjonale og det internasjonale, og mellom fred, krise, væpnet konflikt og krig. Samtidig med at gamle skillelinjer i Europa erstattes av bredere og mer inkluderende løsninger, har frykten for grenseoverskridende terrorisme skapt en ny internasjonal dagsorden. Samtidig med at skillet mellom nasjonal og internasjonal sikkerhet viskes ut, rettes det økt fokus på samfunnssikkerhet. Norsk sikkerhet må derfor ivaretas både i forhold til usikkerhet, ustabilitet og uforutsigbarhet på den ene siden, og stadig bredere og dypere samarbeid og gjensidig avhengighet over landegrensene på den andre. Norges forsvars- og sikkerhetspolitiske virkemidler må tilpasses de nye utfordringer.

3.2 Globalisering og det grenseløse samfunn

At det følger nye typer sikkerhetsutfordringer med globaliseringen og det grenseløse samfunn, er ingen ny erkjennelse, og utviklingen de siste årene har til fulle vist at disse utfordringene er reelle. Også etter de omfattende terrorangrep på USA i september 2001 som utgjorde et sikkerhetspolitisk tidsskille, har vestlige statsborgere blitt utsatt for direkte angrep, for eksempel på Bali i oktober 2002. Det rettes også jevnlig trusler mot vestlige demokratier, deriblant Norge. Norge er også som resten av verden utsatt for de økonomiske ringvirkninger som følger av internasjonal terrorisme, informasjonsangrep via Internett, spredning av masseødeleggelsesvåpen og langtrekkende våpensystemer, samt alvorlig internasjonal kriminalitet, er sikkerhetsutfordringer som illustrerer nødvendigheten av et globalt perspektiv.

3.3 Behovet for militær transformasjon

Som følge av endrede sikkerhetspolitiske omgivelser, gjennomgår Forsvaret omfattende endringer fra å være et trusseldrevet og personellintensivt invasjonforsvar under den kalde krigen til å bli et fleksibelt og kapasitetsdrevet innsatsforsvar med avgjørende vekt på kvalitet. Reell forsvarsevne avhenger av styrkenes evne og effekt, ikke gårsdagens fokus på antall og volum. Helt nye sikkerhetsutfordringer, kombinert med de teknologiske og konseptuelle revolusjoner på det militære området, krever at Forsvaret gjennomgår en militær transformasjon.

Militær transformasjon, som innebærer å endre form, egenskap, operasjonskonsept og funksjon til militære styrker, skiller seg fra tidligere omstruktureringer og tilpasninger ved at evnen til omstilling og nytenkning

gjøres til en permanent del av Forsvarets virksomhet og kapasitet. Spesielt synlig er dette i NATO, hvor transformasjon har fått et konkret uttrykk gjennom dyptgripende endringer i den integrerte kommandostrukturen. Regjeringen legger stor vekt på å sikre Forsvarets evne til transformasjon. En slik evne må gi synlige resultater i form av nye kapasiteter og en mer strømlinjeformet organisasjon. Det nye langtidsdokumentet om Forsvarets utvikling for 2005-2008 vil legge avgjørende vekt på dette.

3.4 Utviklingen i NATO

NATO har spilt en aktiv rolle for samlingen av Europa og for at gamle skillelinjer er erstattet av bredere samarbeidsmønstre. Samtidig er alliansen omformet for nettopp å kunne spille en aktiv rolle også i fremtiden. En troverdig evne til å ivareta alliansens oppgaver krever militære enheter som er godt trent, moderne utstyrt og har evne til å operere effektivt sammen. De må også være raskt tilgjengelige. Omformingen av alliansen finner sted langs tre akser: den politiske, den strukturelle og den praktiske.

På det politiske nivået er omstillingen av alliansen gjort synlig gjennom spesielt to vedtak. Det første vedtaket, fra mai 2002, om å opprette NATO-Russlandrådet (NRC), viser at forholdet mellom NATO og Russland er kommet et betydelig skritt videre. Det andre vedtaket, om å invitere nye medlemmer til NATO, ble fattet på toppmøtet i Praha i november 2002. Invitasjonen til syv stater om NATO-medlemskap, hvorav tre tidligere var en del av Sovjetunionen, er et nytt og avgjørende skritt mot et Europa der øst/vest-sillet fra den kalde krigen er blitt borte. De inviterte land, Bulgaria, Estland, Latvia, Litauen, Romania, Slovakia og Slovenia, vil formelt bli tatt opp som medlemmer under NATOs kommende toppmøte i mai 2004.

Norge vil fortsatt bidra vesentlig til å utvikle ønskede militære kapasiteter i de inviterte landene gjennom ulike typer støtte- og samarbeidsvirksomhet. Som alliert har Norge en viktig rolle i å bidra til en smidig overgang til NATO-medlemskap for våre mest nærliggende nye allierte: Estland, Latvia og Litauen. Den overordnede bi- og multilaterale støtten til Baltikum vil fortsatt bli samordnet innenfor Baltic Security Assistant Group (BALTSEA).

For de land som ikke ble invitert i den siste utvidelsesrunden, eller som ikke har NATO-medlemskap som mål, vil Planning and Review Process (PARP) som en del av Partnerskap for fred (PfP), forbli nyttige instrumenter, ikke minst når det gjelder forsvarsplanlegging og tiltak for i større grad å samkjøre partnerlandene og NATO i kampen mot internasjonal terrorisme. Særlig Sverige og Finland har understreket betydningen av disse prosessene for landenes mulighet til bedre å operere sammen med enheter fra NATO-land i internasjonale fredsstøttende operasjoner.

De strukturelle endringene i NATO har også vært betydelige og gjennomgripende, og kan oppsummeres langs tre pilarer: Etableringen av NATO Response Force, ny kommandostruktur og Prague Capabilities Commitment.

NATO Response Force (NRF), som utgjør en vesentlig del av NATOs transformasjon, skal bestå av eliteavdelinger fra begge sider av Atlanterhavet. Styrken vil være teknologisk avansert og svært fleksibel, og vil være klar til å deployere og operere på kort varsel. Styrken vil bestå av enheter fra alle forsvarsgrener og ha høy mobilitet. De norske innsatsstyrkene fra Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret (FIST-H, FIST-S og FIST-L) vil være basis for vår innmelding. NRF skal kunne bli satt inn både innenfor og utenfor NATOs territorium og utføre alle typer oppdrag, og den skal kunne operere selvstendig i inntil 30 dager.

Styrken vil være delvis operativ innen oktober 2004 og nå fullt operativt nivå innen oktober 2006. Allerede fra høsten 2003 skal en "tidlig initiell styrke" settes sammen. Norge tar sikte på å bidra substansielt til NRF. I tillegg til å være et viktig krisehåndteringsverktøy for NATOs øverste besluttsende myndigheter, vil styrken også være en viktig katalysator for alliansens militære transformasjon.

NATO vedtok i juni 2003 dyptgripende endringer i sin integrerte kommandostruktur, med en reorganisering i form av to separate søyler, hver ledet av et hovedkvarter på strategisk nivå: Én for å lede operasjoner og én for å ivareta transformasjon og kompetansebygging, inkludert eksperimentering, trening og øvelser.

For Norges del innebærer vedtaket at NATO nedlegger det nåværende hovedkvarteret i Stavanger og oppretter et Joint Warfare Centre (JWC) på samme sted. JWC blir underlagt det ene av NATOs to strategiske hovedkvarter, Allied Command Transformation (ACT), i Norfolk, USA. Militær transformasjon vil forbli et nasjonalt ansvar, men hovedkvarteret i Stavanger vil spille en sentral rolle i å legge forholdene til rette for at NATOs medlemsland i samarbeid utvikler relevante og interoperable militære kapasiteter.

Vedtaket fra juni 2003 innebærer også at NATOs operative kommandolinje strømlinjeformes ved at antallet hovedkvarter reduseres vesentlig og tilpasses nye utfordringer. På det strategiske nivået har alliansen nå kun ett hovedkvarter med operativt ansvar, Allied Command Operations (ACO), i Mons i Belgia. Under dette hovedkvarteret vil to stående Joint Forces Commands (JFC), ett i Brunssum i Nederland (for Nord-Europa) og ett i Napoli (for Sør-Europa), samt et mindre Joint Headquarters i Lisboa, utgjøre kommandostrukturens operasjonelle nivå.

Det taktiske nivået vil bestå av seks Joint Force Component Commands og seks Combined Air Operations Centres, hvorav to vil være deployerbare. Konsekvensen for Norge er at NATOs Combined Air Operations Centre lokalisert på Reitan nedlegges.

NATOs troverdighet er basert på dens militære evne, og alliansens samlede effektivitet er avhengig av at dagens teknologi- og kapasitetsgap over Atlanterhavet blir mindre. På alliansens toppmøte i Praha i november 2002 vedtok NATO derfor Prague Capabilities Commitment (PCC) som et middel både til å redusere teknologigapet i alliansen, til å oppnå bedre utnyttelse av foreliggende ressurser og til å øke alliansens samlede

evne til å deployere over lange avstander foruten til å gjennomføre høyteknologiske militære

PCC søker å forplikte hvert medlemsland til å gjennomføre konkrete tiltak, og legge større vekt på flernasjonalt samarbeid og fellesfinansierte løsninger, ved siden av utvikling av nisjekapasiteter og rollespesialisering.

Norske bidrag til PCC er identifisert med tanke på å forbedre norske militære styrkers fleksibilitet, mobilitet, utholdenhet og evne til å samvirke med andre lands militære enheter. Dette styrker samtidig vår evne til å håndtere viktige oppgaver på egen hånd. De mest sentrale norske forpliktelsene er å bidra til å utvikle en fellesalliert luftbåren kapasitet for bakkeovervåkning (AGS) og en betydelig økning av beholdningen av presisjonsstyrte luft-til-bakke-våpen. Videre bidra til en flernasjonalt løsning for å skaffe til veie en strategisk transportflykapasitet, en flåte tankfly og til betydelig større tilgang på strategisk sjøtransportkapasitet i alliansen, forbedre støttefunksjonene for deployerbare hærstyrker, inkludert anskaffelse av ubemannede luftfartøyer (UAV), fremskaffe en maritim etterforsynings- og støttekapasitet, samt bedre beskyttelse mot masseødeleggelsesvåpen for norske styrker i NATO-beredskap.

Norge har finansiert de kortsiktige tiltakene gjennom omprioriteringer innenfor inneværende planperiode. Tiltak med lengre tidsperspektiv vil bli lagt til grunn for utviklingen av styrkestrukturen i neste langtidsperiode.

På det operative plan har NATO vist evne til omstilling, noe som har kommet spesielt til syne gjennom kampen mot internasjonal terrorisme. NATOs beslutning om å overta ledelsen av International Security Assistance Force (ISAF) IV i Afghanistan fra august 2003 er således historisk, i den forstand at ISAF IV blir den første militære operasjonen utenfor Europa ledet av NATO.

Gjennom sine dyptgripende endringer vil NATO fortsatt utgjøre bærebjelken i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Å bevare NATOs rolle som et effektivt kollektivt virkemiddel for å ivareta medlemslandenes og internasjonal sikkerhet, krever imidlertid aktiv oppfølging fra medlemslandenes side. For å forbli relevant, må alliansen ha tilgang til de nye militære kapasiteter som kreves for å møte helt nye sikkerhetsutfordringer. Tilpasningen til den globale tidsalder stiller NATO overfor utfordringer som kan sette alliansesamholdet på prøve.

3.5 Utviklingen i det transatlantiske samarbeidet

Det er først i den senere tid at de strukturelle konsekvensene av den kalde krigens slutt virkelig begynner å bli tydelige. USAs dominerende posisjon i internasjonal politikk, og det faktum at nasjonal sikkerhet har fått økt fokus i amerikansk politikk, har betydelige føringer på USAs politikk på den internasjonale arena og overfor Europa. Samtidig er de internasjonale samarbeidsmønstre under stadig utvikling, noe som ikke minst gir seg uttrykk i kampen mot internasjonal terrorisme. Tidligere fiender samarbeider om å motvirke,

begrense og om nødvendig bekjempe nye og felles trusler. Den udramatiske oppsigelsen av ABM-avtalen og den russisk-amerikanske avtalen av mai 2002 som begrenser aktive strategiske kjernefysiske stridskoder til mellom 1700 og 2200, er uttrykk for viktige endringer i de strategiske forhold.

Et annet trekk ved det nye strategiske bildet er politiske forskjeller mellom USA og enkelte land i Europa. Den sikkerhetspolitiske rollefordelingen mellom EU og NATO, og med det også mellom EU og USA, er i støpeskjeen. EU ønsker å bli en mer synlig og samkjørt utenrikspolitisk aktør, og vil spille en økende rolle for europeisk sikkerhet og stabilitet. Gjennom sin omfattende utvidelse østover, og ved å søke en effektiv og koordinert anvendelse av diplomatiske, politiske, økonomiske og juridiske virkemidler, understøttet av en gradvis utvikling av en troverdig militær kapasitet, er EUs sikkerhetspolitiske rolle i Europa økende.

Det er av grunnleggende betydning for Norge at samarbeidet mellom EU og NATO forblir konstruktivt og baseres på åpenhet, samarbeid og gjensidig koordinering. Det er dessuten vesentlig at de to organisasjonene ikke utvikler direkte konkurrerende sikkerhetspolitiske strukturer. Norges kanskje viktigste bidrag i så henseende vil være å følge opp de allierte intensjoner som realiseres gjennom arbeidet med NRF, ny kommandostruktur og PCC, slik at NATO forblir et effektivt sikkerhetspolitisk virkemiddel.

3.6 Utviklingen i EU/ESDP

Gjennom konfliktene på Balkan, samt vedtaket i juni 2003 om å sende en EU-styrke under FN-mandat til Kongo, har EU de siste årene tatt flere konkrete skritt i retning av å gi den felles sikkerhets- og forsvarspolitikken reelt innhold. Forslaget til en forfatningstraktat som ble lagt frem for toppmøtet i Thessaloniki i juni 2003, vil være viktig for fremdriften i det videre EU-samarbeidet, inkludert den forestående utvidelsen av EU med ti nye medlemsland.

Spesielt kan punktene om et European Armaments, Research and Military Capabilities Agency få konsekvenser for Norge, ved at EU med dette tar sikte på å samarbeide på områder som omfattes av NATOs forsvarsplanlegging og arbeidet med militær transformasjon. Også den konkrete utformingen av en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, gjennom en egen EU-utenriksminister, kan få betydelige konsekvenser for Norge og vår rolle som medlem av NATO, men ikke medlem av EU.

EUs økte innsats for å etablere en felles sikkerhets- og forsvarspolitikkk ble illustrert ved den europeiske overtakelsen av NATOs oppgaver i Makedonia, benevnt operasjon Concordia. Operasjonen markerte også et viktig skille for Norge, ved at vi sammen med 13 andre ikke-EU-medlemmer ble invitert til å delta i operasjonen. Deltakelsen i operasjon Concordia illustrerer også den enighet som er blitt oppnådd mellom NATO og EU om hvilke deltakerrettigheter europeiske allierte som ikke er EU-medlemmer skal ha når NATO stiller allierte militære ressurser til rådighet for EU-ledete operasjoner. Mens operasjon Concordia ble his-

toriens første EU-ledede operasjon, vil den langt større og mer kompliserte operasjon Artemis kunne vise mer av hvilke militære evner EU hittil har opparbeidet. Operasjon Artemis er EUs svar på FNs anmodning om å opprette en fredsbevarende operasjon i nordlige deler av Kongo.

Det gjenstår fremdeles betydelige utfordringer for EUs forsvars- og utenrikspolitikk, og for EUs forhold til NATO og allierte ikke-medlemsland som Norge. Norges evne til å påvirke EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitikk er minimal. Vår rolle i ESDP er klart mindre sammenlignet med de rettigheter vi hadde som assosiert medlem av Den vesteuropeiske union (VEU). Som såkalt "tredjeland" vil også norsk innflytelse på den praktiske gjennomføringen av EU-ledede fredsoperasjoner være begrenset.

3.7 Russland og utviklingen i nordområdene

Russland beveger seg gradvis i retning av større innenrikspolitisk stabilitet, understøttet av generell økonomisk fremgang. Den positive økonomiske utviklingen henger først og fremst sammen med store inntekter fra olje- og gassvirksomheten som bidrar til en generell bedring også innenfor andre sektorer.

Russisk utenrikspolitikk sikter mot et utvidet samarbeid med NATO og EU, men betoner også et styrket samarbeid med land i nærrområder innenfor Samveldet av uavhengige stater. For Russland utgjør områdene i sør, med grense mot en rekke ustabile land med undertrykkende regimer, de største sikkerhetsutfordringene. Nordvest-Russland og grenseområdene mot Norge fremstår derimot som en stabil region med en forutsigbar utvikling, sett fra Moskva.

Forholdet mellom Norge og Russland kan best karakteriseres som et asymmetrisk forhold mellom en småstat og en stormakt. Langs vår felles grense i nord er denne asymmetrien tydelig gjennom den strategiske betydning de russiske myndigheter tillegger den russiske Nordflåten. Størstedelen av landets strategiske atomvåpen er ombord i fartøyer som har hjemmehavn på Kolahalvøya, og det vil fortsatt være en helt vesentlig russisk militær oppgave å beskytte disse. Nordvest-Russland, inklusive Kolahalvøya, vil derfor forbli av stor strategisk betydning for Russland. De store naturressursene som er knyttet til de russiske nordområdene, forsterker dette bildet.

Russland er, og vil i overskuelig fremtid fortsette å være, en betydelig militærmakt. Russlands væpnede styrker lider imidlertid under store strukturelle problemer knyttet til materiell- og personellsituasjonen. Store mengder eldre, dårlig vedlikeholdt utstyr må utrangeles. Dette krever ressurser.

Norge har på denne bakgrunn siden midten av 1990-tallet engasjert seg i oppryddingen og sikringen av radioaktivt materiale fra russiske utrangerte ubåter. Det multilaterale samarbeidet Arctic Military Environmental Co-operation (AMEC) hvor Russland, USA, Norge og nå også Storbritannia inngår, vil fortsatt være et viktig instrument i arbeidet med å støtte det russiske forsvaret i å løse disse problemene.

Utviklingen i Nordvest-Russland vil fortsatt være av stor betydning for norske prioriteringer. Våre to lands interesser møtes i et område av stor ressursmessig og strategisk betydning. Situasjonen og utviklingen i nordområdene, med fortsatt stor konsentrasjon av militære styrker og kjernefysiske våpen, har implikasjoner for det norske forsvaret - på kort, midlere og sannsynligvis også på lengre sikt. Forsvaret må her ivareta en regionalt stabiliserende rolle. Det er en rolle som omfatter tilstedeværelse av norske militære kapasiteter, overvåkning, kontinuerlig suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse. Videre må Forsvaret kunne gi nødvendig bistand for å bekrefte norsk kontroll og påvirke de regionale sikkerhetspolitiske rammebetingelser i tråd med norske politiske målsettinger. Det er i denne forbindelse et viktig mål å sikre bred internasjonal støtte, innbefattet regelmessig alliert tilstedeværelse og engasjement gjennom økt trenings- og øvingsvirksomhet, både av allierte og PFP-land, for å befeste nordområdenes stilling som en stabil og trygg del av Europa. Det nye Joint Warfare Centre i Stavanger vil spille en viktig rolle for utviklingen av nye treningsmønstre i Europa, noe som også vil sikre fortsatt alliert militært nærvær i Norge.

3.8 Forsvarets internasjonale virksomhet

Norsk forsvarspolitikk er basert på erkjennelsen om at det ofte er en dårlig løsning å vente med å møte sikkerhetspolitiske utfordringer til de har materialisert seg på vårt eget territorium. Det er å foretrekke at sikkerhetspolitiske utfordringer håndteres og finner sin løsning på et tidligst mulig tidspunkt, gjerne utenfor våre egne grenser og før de blir for store og uhåndterlige.

Fraværet av én enkelt dimensjonerende trussel gjør at Forsvaret i fremtiden må ivareta flere ulike roller. Ivaretakelse av disse rollene påvirker hvilke kapasiteter og hvilken kompetanse Forsvaret må ha, samt hvilke oppgaver det må være i stand til å løse. Samlet reflekterer disse rollene og Forsvarets oppgaver essensen i regjeringens forsvarspolitikk.

Risikoen for et tradisjonelt konvensjonelt angrep på Norge og NATO er i dag svært liten og antas å forbli liten både på kort, midlere og lengre sikt. Samtidig har fremveksten av mer grenseløse sikkerhetsutfordringer som kan true norsk og kollektiv sikkerhet, økt. Dette innebærer at Forsvarets rolle knyttet til konvensjonelt kollektivt forsvar ikke lenger er like fremtredende som tidligere. Like fullt må Forsvaret opprettholde en basis for en eventuell mobilisering og gjenoppbygging av nødvendig militær stridsevne, i tilfelle en ny direkte konvensjonell trussel mot norsk territorium skulle oppstå på lang sikt. Det er primært Forsvarets institusjonelle kompetanse som vil danne denne basisen. På den annen side vil enkelte mer fjerntliggende stater og ulike ikke-statlige aktører allerede i dag kunne påføre det norske samfunnet og våre allierte omfattende skader, spesielt ved bruk av masseødeleggelsesvåpen eller andre virkemidler som kan føre til masseødeleggelse. Samfunnet må derfor ha kapasitet til å forebygge, bekjempe og begrense skadevirkningene av ulike typer anslag og angrep av slik karakter.

Norge deltar i dag i en rekke flernasjonale militær-operasjoner. Bakgrunnen for denne deltakelsen er et ønske om å bidra til å skape internasjonal fred og stabilitet, samt vise samhold med våre allierte og nære støttespillere. Deltakelse i flernasjonale operasjoner gir oss verdifull erfaring og økt kvalitet på våre styrker. Dette setter Forsvaret bedre i stand til også å håndtere andre oppgaver, gjennom økt evne til internasjonal samhandling, og må derfor ses som en viktig del av Norges samlede militære virksomhet. Deltakelse i flernasjonale operasjoner utenfor Norge er en integrert del av norsk sikkerhets- og forsvarspolitik, og for Norge er det viktig at slike aksjoner har tilstrekkelig folkerettslig forankring, bred internasjonal oppslutning og gjennomføres på en måte som bidrar til å øke internasjonal sikkerhet og stabilitet. Regjeringen legger til grunn at deltakelse innenfor de flernasjonale multilaterale rammene i første rekke knyttet til NATO skal vektlegges, dessuten at innsatsen konsentreres til områder hvor Norge kan yte meningsfylte bidrag.

Afghanistan

Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan er fremdeles ustabil, og sikkerhetsutfordringene i området er betydelige. Fortsatt internasjonalt militært nærvær er en forutsetning for en positiv økonomisk utvikling og gjennomføring av demokratiske valg sommeren 2004. To militære operasjoner pågår i Afghanistan: den amerikansk-ledede Operation Enduring Freedom og den FN-mandaterte International Security Assistance Force (ISAF). Norge har deltatt i begge operasjonene, med bl.a. spesialstyrker, jagerfly, transportfly og minerydere i Operation Enduring Freedom og eksplosivrydere, transportkontroll, sivilt-militært samarbeidspersonell, og en militærkirurgisk enhet i ISAF.

Som følge av NATOs beslutning om å overta ledelsen av ISAF IV fra august 2003, vil Norge i 2004 prioritere deltakelse i denne operasjonen. ISAF bidrar til å etablere et stabilt og demokratisk styresett og forhindre at Afghanistan igjen blir et fristed for internasjonal terrorisme, og ISAF er i så måte et sentralt bidrag til den pågående kampen mot internasjonal terrorisme.

Active Endeavour - Middelhavet

Operasjon Active Endeavour vil fortsatt være en viktig arena for bekjempelse av internasjonal terrorisme. Operasjonen ledes av NATO og er lokalisert til Middelhavet som støtte til operasjon Enduring Freedom. Active Endeavour er dermed en forlengelse av NATOs artikkel 5-vedtak av 12. september 2001. Operasjonen har som mål å overvåke og tilrettelegge forholdene for skipstrafikken i Middelhavet. Norge har deltatt med ubåt, fregatt og MTB-er i denne operasjonen.

Jugoslavia

Sikkerhetsutviklingen i konfliktområdene i det tidligere Jugoslavia er i store trekk positiv, blant annet på grunn av omfattende internasjonalt engasjement. Lokale sivile institusjoner vil gradvis kunne overta ansvar for sikkerheten i Kosovo, med støtte fra rele-

vante internasjonale organisasjoner. Internasjonalt militært nærvær vil imidlertid fortsatt være nødvendig for å sikre varig fred og stabilitet. Norge vil frem til juli 2004 føre videre sin betydelige deltakelse i NATO-operasjonen KFOR i Kosovo gjennom en bataljon, men NATO har signalisert betydelige nedtrekk fra medio 2004, noe som også planlegges på norsk side. Regjeringen vil vurdere innretning på et evt. videre norsk bidrag i Kosovo fra medio 2004.

Irak

I Irak gjenstår det en rekke uløste oppgaver, og Norge har fra sommeren 2003 deltatt i den internasjonale sikkerhetsstyrken, basert på FNs mandat av 22. mai 2003. Den internasjonale styrken har til oppgave å skape en sikkerhetssituasjon som muliggjør omfattende støtte til det sivile samfunn, herunder beskyttelse av etniske og religiøse grupper, støtte til en demokratiseringsprosess, bekjempelse av vold og kriminalitet, samt oppbygging av nødvendig infrastruktur. Situasjonen for befolkningen i Irak forbedres gradvis, men det er fremdeles store utfordringer og viktige arbeidsoppgaver som gjenstår både når det gjelder gjenoppbygging og humanitær assistanse. Norge har vektlagt ingeniørtjenester og gjenoppbygging til beste for sivilbefolkningen.

NORDCAPS og SHIRBRIG

Norske innsatsstyrker er videre meldt inn til det nordiske styrkeregisteret Nordic Co-ordinated Arrangement for Military Peace Support (NORDCAPS) og Multinational Stand-by High Readiness Brigade for United Nations Operations (SHIRBRIG). NORDCAPS ble erklært operativ 1. juli 2003. Dette betyr at dersom det foreligger nordisk konsensus og politisk villighet for en felles nordisk operasjon, og de nødvendige ressurser er tilgjengelige, skal en militær enhet satt opp gjennom NORDCAPS kunne delta i fredsoperasjoner med en styrke opp til brigadestørrelse. NORDCAPS er særlig relevant for å kunne koordinere nordiske lands styrkebidrag i Kosovo.

3.9 Totalforsvaret i et nytt lys - en rolle-forskyvning

Forsvarets rolle knyttet til konvensjonelt forsvar er i dag ikke like fremtredende som før, men samfunnet må ha kapasitet til å forebygge, bekjempe og begrense skadevirkningene av ulike typer anslag og angrep av slik karakter. Forsvaret må i denne forbindelse ivareta en forebyggende og beskyttende rolle.

Dette er en rolle som i stor grad vil være rettet mot å kunne yte ulike typer bistand til norske sivile myndigheter. Med et endret trusselbilde og økt relativ vekt på samfunnssikkerhet, må Forsvaret være i stand til å stille militære ressurser til rådighet for å bidra til å løse oppgaver som i utgangspunktet er sivile, men som sivile institusjoner ikke har ressurser til å løse alene. Sivilt-militært samarbeid har utviklet seg til en situasjon der Forsvaret i større grad enn tidligere støtter det sivile

samfunn. Dette gjelder både nasjonalt og internasjonalt.

Det vil i hvert enkelt tilfelle vurderes hvorvidt Forsvarets ressurser bør kunne anvendes. Forsvaret vil på sin side også ha behov for støtte fra det sivile samfunn, en støtte som må være formålsrettet, av høy kvalitet og tilpasset operative behov. Forsvarets økte rolle for å bidra til samfunnssikkerhet og bistå det sivile samfunn, inkludert å forebygge og bekjempe terrorisme illustrerer denne endringen, likeså behovet for å kunne støtte sivil gjenoppbygging i kriseområder der Norge deltar i en fredsoperasjon.

Det vises i denne sammenheng til Innst. S. nr. 9 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 17 (2001-2002) om samfunnssikkerhet, hvor det pekes på at Forsvaret har høy kompetanse på svært mange områder som det sivile samfunn har bruk for. Etterretnings- og sikkerhetstjeneste, informasjonsoperasjoner, kystvakt, grensevakt, redningstjeneste, spesialstyrkeoperasjoner, vakthold og sikring, rydding av eksplosiver og større utfordringer knyttet til atomvåpen og radiologiske, biologiske og kjemiske våpen ("ARBC") er eksempler på områder der en tilstrekkelig stor nasjonal norsk kapasitet er påkrevet, og der Forsvaret vil ha en fremtredende rolle.

3.10 Konsekvenser og prioriteringer for Norge

Nye sikkerhetspolitiske omgivelser, grenseoverskridende terrorisme og den teknologiske utviklingen gir behov for militær transformasjon, også i Norge. Ellers risikeres det at Forsvaret blir ineffektivt og irrelevant når det settes på prøve av de nye sikkerhetspolitiske utfordringene. Innsatsen for å transformere NATOs militære kapasiteter vil skje langs flere akser.

Nisjer

En av disse er etablering av nisjekapasiteter som alliansen har behov for. Nisjekapasiteter er i første rekke høyt spesialiserte styrkekomponenter, der kvaliteten på styrkene er viktigere enn størrelsen. Nisjekapasiteter forutsetter høy kompetanse og må preges av stor fleksibilitet og tilpasningsevne, samt høy reaksjonsevne for hurtig å kunne settes inn der behovet oppstår. De vil på denne måten kunne inngå i allierte styrkepakker og bidra i et bredt spekter av operasjoner.

For Norge er det naturlig å fokusere på kapasiteter der Forsvaret allerede har høy kompetanse og hvor en slik spesialisering er sammenfallende med ivaretagelse av nasjonale oppgaver og behov. Slike kapasitetsområder omfatter spesialisering knyttet til vinterklima, kystnære operasjoner og krevende topografi. Videre har deltakelse i internasjonale operasjoner gitt Norge betydelig nisjekompetanse innenfor blant annet transportkontroll, minerydding, eksplosivrydding, flernasjonalt logistikk, spesialstyrkeoperasjoner og etterretning.

Strategiske partnere

Flernasjonalt samarbeid vil også få økt betydning som utviklingsstrategi for Forsvaret. En balanse mellom et nært samarbeid med USA for å ivareta den transatlantiske dimensjon og større europeiske allierte,

og allierte som er mer sammenlignbare med Norge i størrelse, ressurser og forutsetninger, er ønskelig. Et utdypet og bredt anlagt samarbeid med et begrenset antall nære allierte, såkalte strategiske partnere, vil kunne gi betydelige synergieffekter. Norge vil spesielt søke å etablere et samarbeid med landene rundt Nordsjøen - en Nordsjøstrategi for flernasjonalt militært samarbeid. Nordsjøstrategien utelukker ikke et nært samarbeid med andre allierte og partnere på utvalgte områder. Luftsamarbeid med Danmark og Nederland, hærsamarbeid med det tysk-nederlandske korps, spesialstyrkenes og Sjøforsvarets samarbeid med britene og vår rolle innenfor STANAVFORLANT er gode eksempler.

Alliansetilpasset, oppgavebasert og samfunnsintegert

En samlet vurdering av konsekvensene av endrede sikkerhetspolitiske rammebetingelser, nye utfordringer og trusler, samt kravene til militær transformasjon, tilsier økt vekt på spesialisering og arbeidsdeling i NATO, økt flernasjonalt samarbeid om militære kapasiteter og norsk satsing på et styrket samarbeid med utvalgte strategiske partnere. Dette medfører et mer alliansetilpasset norsk forsvar. Samtidig tilsier økt vekt på samfunnssikkerhet, videreføring av verneplikten og et modernisert totalforsvarsbegrep at Forsvaret fortsatt vil være samfunnsintegert. Oppsummert vil vi få et oppgavebasert og mer samfunnsintegert og alliansetilpasset norsk forsvar.

Regjeringen legger vekt på at omstillingen av Forsvaret fortsetter, i takt med de vedtak Stortinget har fattet og i samsvar med de krav som vår tids sikkerhetsutfordringer og de internasjonale utviklingstrekk stiller. Det neste langtidsdokumentet for Forsvaret vil inneholde en bred tilnærming til fremtidens sikkerhetspolitiske utfordringer, og en grundig analyse av hvordan Forsvaret skal moderniseres og transformeres videre for å møte de nye utfordringene.

3.11 Komiteens merknader

Komiteen vil vise til at den samlede forsvarspolitikken må bidra til at den enkelte borgers sikkerhet mot tilsiktede og utilsiktede hendelser settes i sentrum. Komiteen mener det betyr nye samarbeidsformer mellom sivilt og militært beredskap, og stadig bredere og dypere samarbeid og gjensidig avhengighet over landegrensene.

Komiteen vil vise til at i løpet av de siste 14 år er Europa blitt forandret fra å være et delt kontinent i en kald krigstilstand til én verdensdel med nye demokratiske stater. Land som ikke eksisterte i 1989, er eller blir nå medlemmer av NATO-alliansen. Sovjetunionen, Tsjekkoslovakia, Berlin-muren, Jugoslavia og Warszawa-pakten er borte.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, vil vise til at den globale situasjonen også er helt forandret. Etter terroranslaget mot USA 11. september 2001 ble det skapt nye relasjoner

mellom USA og Russland, NATO opprettet NATO/Russland-rådet og det ble fortløpende i utvidelsesprosessen i NATO. Denne politiske utviklingen skaper også nye utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske utfordringer for Norge.

Flertallet er enig i proposisjonens vurdering av at NATO har spilt en aktiv rolle for samlingen av Europa og for opprettelsen av bredere samarbeidsmønstre. Flertallet vil vise til at for å ha den nødvendige politiske autoritet, må NATO-alliansen ha den nødvendige militære kapabiliteten. En troverdig evne til å ivareta alliansens oppgaver krever militære enheter som er godt trent, er mobile og kan operere sammen. Flertallet mener vedtakene fra Praha i november 2002 ivaretar disse hensynene. Opprettelsen av Prague Capabilities Commitment og NATO Response Force er i tillegg til ny kommandostruktur viktige for at alliansen kan tilpasse seg nye trusselbilder. Flertallet er fornøyd med opprettelsen av et Joint Warfare Centre (JWC) på Jättå, et senter som blir underlagt det ene av NATOs to strategiske hovedkvarter, Allied Command Transformation (ACT) i Norfolk, USA.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil vise til at EU i desember 1999 besluttet å opprette en reaksjonsstyrke på inntil 60 000 soldater. På København-møtet høsten 2002 inngikk NATO og EU en avtale, den såkalte Berlin Pluss-ordningen, som åpner for at EU kan trekke på NATOs kapasiteter og struktur. Dette flertallet vil videre vise til at gjennom Berlin Pluss kan også Norge ha medbestemmelse over eventuell bruk av NATO-ressurser i EU. Dette flertallet mener det er viktig å sikre Norges interesser også fordi Norge har besluttet, om nødvendig, å delta i EU-ledede operasjoner.

Komiteen vil vise til at det fremdeles er store nukleære forekomster i Nordvest-Russland og at dette betyr sikkerhetspolitiske utfordringer for Norge. Oppryddingen av atomavfall i området har høy prioritet i Norge. Komiteen vil i den forbindelse vise til at det fra norsk side er lansert prosjekter for opprydding i Nordvest-Russland både som en del av EUs nordlige dimensjon og i forbindelse med G8-landenes initiativ for bekjempelse av masseødeleggelsesvåpen. Komiteen vil videre vise til at størstedelen av Russlands strategiske atomvåpen er ombord i fartøyer som har hjemmehavn på Kola-halvøya. Komiteen har merket seg at flere land nå går inn i det multilaterale samarbeidet Arctic Military Environmental Cooperation (AMEC), et samarbeid startet opp av Norge, USA og Russland. Komiteen vil også vise til Barentssamarbeid, initiert fra norsk side i 1992.

Komiteen er enig i proposisjonens vurdering av at utviklingen i Nordvest-Russland fortsatt vil være av stor betydning for norske prioriteringer.

Komiteen vil for øvrig slutte seg til proposisjonen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at

disse medlemmer har andre prioriteringer enn flertallet. Norge har gått fra å ha et defensivt forsvar til å ha et internasjonalt rettet, offensivt forsvar. Disse medlemmer mener at forsvar av eget territorium bør kombineres med deltagelse i internasjonale operasjoner. Disse medlemmer vil peke på at et forsvar som bygges opp for å kjempe utenlands, er ikke nødvendigvis godt skikket til å forsvare landet. Disse medlemmer er bekymret for at vi nå bygger opp et kostbart forsvar som prioriterer kapasiteter til internasjonale operasjoner på bekostning av hjemlige behov.

Disse medlemmer er enig i at Norge har begrensede militære ressurser og at vi av den grunn ikke kan delta i alle internasjonale militære operasjoner. Derfor er det nødvendig å vri deltagelse i internasjonale operasjoner over mot FN-operasjoner. Det er uheldig at Norge bare har et tjuetalls militære under FN-kommando. Disse medlemmer vil understreke at norske soldater ikke skal settes inn i EU-operasjoner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til innledende merknader under punkt 2.5, og til at det i dag ikke eksisterer konkrete militære trusler mot Norge. Dette medlem understreker at det kan ikke utelukkes at det kan oppstå situasjoner hvor sentrale samfunnsverdier eller samfunnsfunksjoner kan være truet, eller hvor sikkerheten til deler av befolkningen kan settes i fare. Dette medlem mener Forsvaret ikke kan dimensjoneres ut fra en fastlagt, overordnet trussel, men må ta utgangspunkt i hva og hvilke verdier som skal forsvares.

Dette medlem mener NATOs rolle og relevans er uklart i dagens sikkerhetspolitiske situasjon, og mener Regjeringen og stortingsflertallet i for stor grad tar for gitt at NATO vil spille den samme rollen som tidligere for forsvaret av Norge. Dette medlem mener at Norge bør stille seg kritisk til at NATO skal være en verktøykasse for USAs strategi for forebyggende angrep. Dette medlem mener at Norge burde legge mer vekt på å søke forsvarssamarbeid med landene i vår region og de landene vi har et naturlig interessefellesskap med.

4. HOVEDMÅL OG PRIORITERINGER

4.1 Regjeringens hovedmål

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid til alle, økt verdiskaping, videreutvikling av det norske velferdssamfunnet, rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling. Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for å nå disse målene.

På lang sikt er det vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer utviklingen i velferden i Norge. Den økonomiske politikken må derfor legge avgjørende vekt på å fremme verdiskaping og produktivitet både i offentlig og privat sektor.

4.2 Mål og virkemidler

Forsvaret vil i 2004 følge opp tredje året i planperioden 2002-2005. Målet for perioden ligger fast; å legge grunnlaget for et moderne forsvar med betydelig forbedring.

dret operativ evne. Forsvaret skal løse et bredere spekter av oppgaver - oftest sammen med allierte styrker - raskere og mer effektivt enn i dag. Det vektlegges at det er blitt større sammenfall mellom nasjonale og internasjonale sikkerhetsutfordringer, også med hensyn til hva slags styrker som kreves. Omleggingen vil generelt bidra til å styrke Forsvarets evne til å bekjempe terror.

Oppfølging av omleggingen slik den er vedtatt av Stortinget ved Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001) og Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002), har første prioritet. Omleggingen er kommet meget godt i gang, og fremdriften er i all hovedsak iht. plan.

Forsvarets satsingsområder konsentreres om å bidra aktivt til at NATO skal kunne ivareta sin sentrale rolle i det transatlantiske sikkerhets- og forsvarssamarbeidet. I denne sammenheng er det viktig for Norge å bidra til å få gjennomført pågående endringer i NATO-strukturene så raskt som mulig. Samtidig skal Norge melde inn og bidra med relevante styrkebidrag med høy kvalitet i NATOs styrkeregistre og til NATO-ledede operasjoner. Forsvaret skal rekruttere og beholde de best kvalifiserte medarbeiderne, samtidig som tempoet i moderniseringen av Forsvaret opprettholdes. Det skal være balanse mellom styrkestrukturen og finansieringen av denne.

Forsvaret skal i 2004 ha nødvendige kapasiteter innenfor operativ virksomhet, og videreføre det flernasjonale engasjementet innenfor rammene av politiske beslutninger. Fokus settes på reell evne og effekt fremfor volum og antall. Aktiviteter innenfor kjernevirksomhetene skal opprettholdes på et tilstrekkelig høyt nivå. NATO-styrkemål vil i det alt vesentlige bli fulgt opp der hvor det er hensiktsmessig. Innsparingsmålene for omleggingen som ble presentert i forsvarsbudsjettene for 2002 og 2003, ligger fast i 2004. Driftsutgiftene for Forsvaret skal innen utløpet av planperioden reduseres med minimum 2 mrd. kroner pr. år sammenlignet med et alternativ uten omlegging. Dette skal realiseres bl.a. gjennom nedbemanning og salg av arealer til markedspris. Forsvaret skal innen utgangen av 2005 redusere antall årsverk med minimum 5 000 sammenliknet med antallet pr. 1. september 2000, og antall kvadratmeter eiendom, bygg og anlegg (EBA) skal reduseres med minimum to millioner netto.

Omleggingsarbeidet er i rute med hensyn til gjennomføringen av strukturtiltak og tiltak for å ta ut driftsinnsparinger. Fokus i det videre arbeidet med å konkretisere og realisere innsparingsmålet på 2 mrd. kroner i 2005, vil i særlig grad bli rettet mot omorganisering og effektivisering knyttet til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO), realisering av gevinster gjennom Program Golf, forsterket innsats for å sikre ytterligere netto årsverksreduksjoner og identifisering av ytterligere kvadratmeter EBA til utrangering og avhending til markedspris. Det budsjetterte måltallet for 2004 er å oppnå driftsinnsparinger på 1,8 mrd. kroner sammenlignet med et alternativ uten omlegging. For å nå dette innsparingsmålet må fremdriften i de ovennevnte effektiviseringstiltak opprettholdes. Særlig er nødvendige avklaringer ift. organisering og effektiviseringen av FLO

tidskritisk for å oppnå innsparingene. Forsvarsgrenene er generelt kommet lengre i sin effektivisering enn støt-tefunksjonene, og fokus settes nå på sistnevnte for å kunne prioritere de operative ledd og den "spisse ende".

Denne regjeringen la til rette for en budsjettøkning til Forsvaret på 1 mrd. kroner i 2002 ved behandlingen av gjeldende langtidsplan, i tillegg til ca. 1 mrd. kroner ekstra til internasjonale operasjoner etter 11. september 2001. Selv med budsjettreduksjoner på ca. 1 pst. i løpet av 2003, gjennom Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett, er et høyt nivå videreført i 2003.

Regjeringen foreslår for 2004 å videreføre det reelle budsjettnivået i forhold til det faktiske budsjettnivået i 2003 etter Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett for 2003. Det høye budsjettnivået opprettholdes og videreføres dermed også i 2004.

Regjeringen legger ikke opp til en ytterligere opptrapping av budsjettet for 2004, som skissert i St.prp. nr. 55 (2001-2002). Dette gjøres av hensyn til arbeidet med neste langtidsplan som legges frem for beslutning våren 2004, og helheten i statsbudsjettet. Det er usikkerhet knyttet til relevansen av enkelte investeringsprosjekter i forhold til Forsvarets langsiktige strukturutvikling. Strukturen for inneværende periode videreføres i henhold til Stortingets vedtak.

Som følge av ovenstående vil planlagte investeringsutbetalinger tilsvarende ca. 1,1 mrd. kroner i 2004 bli forskjøvet til 2005 og neste planperiode. I tillegg er utbetalinger til Skjold MTB-er planlagt økt med ca. 1,2 mrd. kroner mer i planperioden 2002-2005 enn det som var forutsatt ved behandlingen av Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002), se Innst. S. nr. 11 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 82 (2002-2003). Dette medfører at enkelte prosjekter for tilsvarende beløp må forskyves til neste planperiode. Prosjekter som var planlagt for igangsettelse eller videreføring i 2004 og 2005, utsettes derfor til etter Stortingets behandling av kommende langtidsplan. Investeringsprosjekter som prioriteres for den pågående forsvarsomleggingen, som er vesentlige for å oppfylle NATO-styrkemål eller som det ikke er satt spørsmålsteget ved i det pågående langtidsplanarbeidet, er søkt skjermet for utsettelse.

I tillegg er det i forståelse med Stortinget, jf. Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002-2003), åpnet for at beslutningene i NATO om Prague Capabilities Commitment (PCC) bl.a. vil kunne medføre enkelte omrokkinger mellom investeringer i inneværende periode og investeringer som tidligere var forutsatt å komme i neste planperiode.

Forskynningen av investeringsprosjekter fører til at deler av moderniseringen av Forsvaret som var planlagt gjennomført eller startet opp i denne planperioden, forskyves til neste planperiode, og noen utbetalinger knyttet til MTB Skjold og PCC-tiltak fremskyndes fra neste til denne perioden.

Rammen for kap. 1792 til flernasjonale operasjoner reduseres til 700 mill. kroner. Dette skjer bl.a. fordi etableringen av FIST betyr økt bruk av styrker som allerede er disponert og i stor grad finansiert til utenlands-

oppdrag. Dette er i tråd med målet om at utenlandsoppdragene etter hvert i sterkere grad kan baseres på forsvarsgrenenes ordinære virksomhet, for å kunne utnytte de samlede forsvarsressursene mest mulig effektivt. NATO har signalisert en betydelig nedtrapping av engasjementet på Balkan fra 1. juli 2004. I denne sammenheng vil det bli aktuelt å foreta en nedbemanning av vårt KFOR-bidrag i samarbeid med øvrige nordiske land.

4.3 Forsvarets utvikling i perioden etter 2004

Den pågående omstillingen er meget viktig for å sikre balanse mellom Forsvarets oppgaver, struktur og ressurstilgang. Positive resultater er allerede oppnådd. Det gjenstår imidlertid fremdeles betydelig arbeid for å skape et effektivt forsvar i langsiktig økonomisk balanse. Et bevilgningsnivå rundt 29,5 mrd. kroner vil nødvendigvis føre til fortsatte strukturelle og organisatoriske forbedringstiltak. På denne bakgrunn vil regjeringen legge frem neste langtidsplan for Forsvaret med sikte på stortingsbehandling juni 2004.

Langtidsplanen vil være basert på Forsvarssjefens militærfaglige utredning 2003, som planlegges offentliggjort i desember 2003. Regjeringen tar sikte på å iverksette den nye langtidsplanen for Forsvaret fra og med 2005, dvs. 1 år før gjeldende langtidsplan utgår, slik at disse planverkene overlapper og kan virke gjensidig forsterkende i 2005. På den måten sikres maksimalt tempo i omstillingen.

Formålet med endringer i styrkestrukturen, vil være å ytterligere forbedre Forsvarets evne til å løse sine oppgaver. Den sikkerhetspolitiske, teknologiske og militærfaglige utviklingen går nå så raskt, at Forsvarets styrkestruktur må være i stadig utvikling. At Norge har fått NATOs Joint Warfare Centre - som er direkte underlagt Allied Command Transformation i Norfolk, USA - lokalisert til Jåtta, forsterker argumentene for dette.

Vel så viktig som endringene i styrkestruktur, vil det være å ta nye grunnleggende grep knyttet til Forsvarets logistikk, investeringsvirksomhet, infrastruktur, utdanning, med mer. Denne delen av Forsvaret er fremdeles i altfor stor grad preget av den kalde krigens mobiliseringsforsvar, og må derfor gjennomgå betydelige endringer. Et eksempel på dette gjelder utvikling og bruk av eiendom, bygg og anlegg i Forsvaret. Her må det søkes en betydelig økt vektforskyvning bort fra kostbare, permanente og stasjonære løsninger i retning av rimeligere, flyttbare og fleksible moduler. Hovedmålet med endringene i forannevnte støttestruktur, vil være å redusere utgiftene betydelig, slik at ressursene kan overføres til investeringer i og drift av Forsvarets styrkestruktur.

I langtidsplanen for kommende periode vil Regjeringen videre søke å gripe tak i enkelte strukturelle problemer innenfor personellområdet, der dagens ordninger hemmer mulighetene for å utvikle Forsvaret i ønsket retning.

En annen sentral utfordring gjelder verneplikten. Det er av flere årsaker ønskelig at 50 pst. av årskullene gjennomfører førstegangstjeneste. Samtidig går utvik-

lingen i retning av et mindre personellintensivt forsvar, og Forsvarets eget behov tilsier derfor en betydelige lavere prosentandel. Stadig mer av vernepliktsutdanningen vil dermed foregå i HV.

Et ytterligere og særdeles viktig felt som vil bli behandlet i neste langtidsplan, er behovet for å få bedre kontroll med alders-, grads- og kompetansestrukturen i befalskorpset i Forsvaret. Slik situasjonen nå er, får alle offiserer fast stilling med fullt oppsigelsesvern etter gjennomført krigsskole. Dette var en ordning som var veltilpasset til det tidligere mobiliseringsforsvaret, der det var behov for en stor offiserskadre som kunne lede store mobiliseringsstyrker ved mobilisering. Med dagens reaksjonsforsvar er dette en u hensiktsmessig løsning og særdeles kostnadskrevende, fordi det fører til at antall offiserer i høyere aldersgrupper og i ikke-operative stillinger er altfor høyt i forhold til Forsvarets reelle behov.

Dette problemet har tre aspekter, som alle vil måtte håndteres i neste langtidsdokument. Det første aspektet gjelder behovet for en bedret kontroll med det totale antall offiserer i Forsvaret for å holde personellrelaterte kostnader på et akseptabelt nivå.

For det andre må en ny ordning sikre en rimelig alderssammensetning i offiserskorpset. I det nye Forsvaret vil det være behov for betydelig flere offiserer i operative stillinger enn i stabsstillinger. Det innebærer en markert økning i behovet for avgang av offiserer i aldersgruppen 35-40 år.

For det tredje må Forsvaret sikre at lavere grads operative offiserstillinger besettes av erfarent befal. Profesjonalitet og erfaring på dette nivået i organisasjonen er absolutt nødvendig for personellens sikkerhet i operasjoner, både nasjonalt og internasjonalt.

Forsvarets lønnsystem har over tid utviklet seg til å bli et lite hensiktsmessig verktøy for å nå Forsvarets strategiske målsettinger. En kommende revisjon vil bl.a. ha som siktemål å sikre større grad av forutsigbarhet for Forsvarets personell, samt at det på en bedre måte underbygger befalets spesielle oppgaver.

Forsvaret - i likhet med resten av offentlig sektor - må være i stadig endring, dersom det skal gi de tjenester det er behov for på en ressurseffektiv måte. Kontinuerlig omstilling vil derfor ikke være en unntakssituasjon, men normaltilstanden for Forsvaret. Ovennevnte utgjør noen av de mest sentrale utfordringene som Regjeringen anser at tiden nå er moden for å møte med konkrete virkemidler. Hovedmålsettingen med de grep som skisseres, er å gjøre Forsvaret bedre i stand til å løse sine oppgaver, gjennom en betydelig overføring av ressurser fra Forsvarets støttevirksomhet til primærvirksomhet i styrkestrukturen.

4.4 Økonomiske rammer

Regjeringens budsjettforslag for de økonomiske rammer er gitt i punkt 2.4. Forsvarsrammen i 2004 videreføres på samme reelle budsjettnivå som i 2003 etter Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett. Reell reduksjon på drift er 1,4 pst. Investeringene er økt med 0,5 pst. i forhold til vedtatt 2003-budsjett etter revidert nasjonalbudsjett.

4.5 Oppfølging av omleggingen til ny forsvarsstruktur

Gjennomføring av planlagt del av omleggingen vil ha hovedfokus og prioritet i 2004. Forsvarets fremtidige styrkestruktur vil som redegjort for under punkt 4.2 og 4.3 bli vurdert i sin helhet i forbindelse med neste langtidsplan for Forsvaret.

En betydelig omstrukturering og nedbemanning av den øverste forsvarsledelsen utgjør en sentral del av omleggingen. Omfanget av den øverste ledelse skal reduseres fra 1 600 til 800 personer, i tråd med forutsetningene i Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001). Det nye Forsvarsdepartementet og opprettelsen av den nye Forsvarsstaben (FST) ble iverksatt 1. august 2003. Det er dermed lagt til rette for en betydelig effektivisering av den strategiske styringen av Forsvaret; en effektiviseringsgevinst som nå kan begynne å tas ut rundt halvannet år før det tidspunkt som var forutsatt ved behandlingen av St.prp. nr. 45 (2000-2001) og St.prp. nr. 55 (2001-2002). For å kunne begynne å ta ut denne effektiviseringsgevinsten tidligere enn forutsatt, har det vært nødvendig med iverksetting av midlertidige løsninger for å få samlokalisert den nye forsvarsledelsen.

Ny nasjonal kommandostruktur ble operativ fra 1. januar 2003. Forsvarets fellesoperative hovedkvarter (FOHK) er opprettet på Jåtta ved Stavanger. Landsdelskommando Nord (LDKN) og Landsdelskommando Sør (LDKS) er opprettet på hhv. Reitan ved Bodø og i Trondheim. Den nye kommandostrukturen vil i 2004 bli videreutviklet og få tilført nødvendige kapasiteter og kompetanse for løsning av oppdrag.

I Heimevernet (HV) vil HV-distriktsstabene videreutvikles for å ivareta sine nye oppgaver innenfor et endret trusselbilde. HV-distriktssjefene er territorielle sjefer med operativt ansvar i fred, krise og krig, og står under operativ kommando av landsdelskommandoene. HV-distriktsstabene vil fortsatt ha oppdrag som styrkeprodusenter til Heimevernet og står som sådan under administrativ kontroll av Generalinspektøren for Heimevernet.

I Hæren vil brigade 12 videreutvikles slik at Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke (FIST-H) inngår som integrert del av brigaden. Brigade 12 skal utvikles som en selvstendig mekanisert brigade med mulighet til raskt å kunne deployere en betydelig manøverstyrke over større avstander. Denne manøverstyrken skal kunne deployere luftveien alene. Som et ledd i dette er Telemark bataljon omorganisert til en hurtig reaksjonsstyrke med standkvarter i Østerdal garnison.

Hæren utreder nå tiltak i retning av et topilar-system, med en utdanningspilar og en pilar for operasjoner, mer på linje med løsningen i Sjøforsvaret. En klar målsetting er flere gripbare enheter som kan inngå i FIST-H, og der fleksibiliteten med hensyn til styrkesammensetningen er større enn i dag.

I samsvar med behovet for å styrke alliansens evne til å håndtere nye forsvars- og sikkerhetspolitiske utfordringer, har NATO vektlagt landenes evne til å stille med ISTAR-kapasitet tilknyttet internasjonale operasjoner. Dette vil si utdannet og trent for å utføre opp-

drag særlig innenfor etterretning, overvåking, målfanging og rekognosering.

Regjeringen legger opp til å utdanne en ISTAR-bataljon (Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance Battalion), organisatorisk tilknyttet 6. divisjonskommando. Det foreslås således at FIST-H blir videreutviklet ved at forsterkningsstyrken ikke opprettes, men erstattes av en ISTAR-bataljon som styrkebrønn for ISTAR-elementer til internasjonale operasjoner.

Sjøforsvarets styrkestruktur videreutvikles gjennom arbeidet med anskaffelse av 5 fregatter med maritime helikoptre for anti-ubåtoperasjoner, anskaffelse av Skjold-klasse MTB-er, fullføring av oppgradering av Hauk-klasse MTB-er, samt utviklingen av Kystjegerkommandoen på Trondenes. Overføring av en Alta-klasse minesveiper til Minedykkerkommandoen (MDK) er kansellert pga. tapet av KNM Orkla, og alternative løsninger for støttefartøy til MDK utredes.

Ytterligere løsninger for å effektivisere Luftforsvaret vil bli vurdert. Det vil fortsatt bli videreført utredninger med sikte på å identifisere løsninger for Forsvarets totale behov for transport- og tankflykapasitet på kort og lang sikt innenfor rammen av Norges forpliktelser tilknyttet Prague Capabilities Commitment. Norge har inngått avtale for å skaffe tilgang på strategisk lufttransport gjennom en flernasjonal løsning med NATO-allierte. Det utredes i tillegg ulike løsninger for leie/lease eller kjøp av ny nasjonal transportflykapasitet etter hvert som C 130-flyene fases ut. Luftforsvarets utdannings- og kompetansesenter for Luftvern (LVUKS) på Rygge vil videreutvikles. Luftforsvarets driftsrolle i den fremtidige redningshelikoptertjenesten vil bli fastlagt.

På sidene 29-32 i proposisjonen beskrives oppfølgingen nærmere for Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret.

Fellesfunksjonene er viktige for å oppnå omleggingsmålet om bl.a. driftsinnsparingene på to mrd. kroner, og en vellykket omstilling av Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) vil være avgjørende. Omorganiseringen og rasjonaliseringen av FLO fortsetter i 2004. Omleggingen er nå inne i en fase som er rettet inn mot å styrke helhetstankegangen ytterligere ved å etablere en struktur basert på en samling av likeartede prosesser i en ny divisjonsstruktur. Den mer langsiktige utviklingen av FLO - herunder mht. organisasjonens organisatoriske tilknytning - vil bli behandlet i neste langtidsdokument som forutsettes fremlagt våren 2004.

Program Golf skal understøtte innføringen av gjennomgående styringssystemer. Programmet er også viktig for å kunne realisere hele den planlagte driftsinnsparingen på to mrd. kroner. Hensikten med Program Golf er å innføre et felles integrert forvaltningssystem for styring og kontroll av personell-, materiell- og økonomifunksjoner. Programmet gjennomføres gjennom separate prosjekter som godkjennes hver for seg. Stortinget vil bli forelagt en evalueringsrapport for den første fasen som planlegges avsluttet 1. april 2004.

Konkurrensetsetting og bortsetting skal bidra betydelig i omleggingen av Forsvaret både på kort sikt som virkemiddel i den pågående omstillingen, og på lang

sikt, for å bidra til å omprioritere ressurser fra støttevirksomheten til høyere prioritert virksomhet. En rekke prosjekter er under gjennomføring, og arbeidet videreføres i 2004.

Forsvarsdepartementet vil vurdere bruk av Offentlig Privat Samarbeid (OPS) for å realisere kapasiteter innenfor materiell og eiendom, bygg og anlegg (EBA). OPS er en samarbeidsform der privat leverandør finansierer en utbygging eller materielleveranse og stiller sluttproduktet til rådighet for det offentlige mot leie i et større antall år. Hovedhensikten er å oppnå en mer effektiv ressursutnyttelse gjennom samarbeid/partnerskap med private aktører.

4.6 Operativ virksomhet

Det er et stort behov for å gjennomføre en transformasjon av Forsvarets militære kapasiteter. Transformasjon vil i denne sammenheng si å endre form, egenkap, operasjonskonsept og funksjon til Forsvarets styrker. Dette er høyt prioritert nasjonalt og i NATO. Hensikten med militær transformasjon er å sikre reell forsvarsevne gjennom å tilpasse våre militære kapasiteter slik at de er best mulig egnet til å møte aktuelle sikkerhetsutfordringer og til å løse Forsvarets oppgaver, ikke minst i en flernasjonalt sammenheng hjemme og ute.

Overgangen til et nettverksbasert forsvar med utvikling av nisjekapasiteter og en bedret evne til å kunne operere sammen med allierte styrker, er en annen del av denne satsingen. Dette krever samtidig økt fokus på flernasjonalt trening og øving slik at styrkene er interoperable og samtrente, dvs. at styrkene er teknologisk, kompetanse- og prosedyremessig i stand til å operere effektivt sammen med andre lands styrker. Dette gir økte muligheter til alliert samtrening i Norge. Norsk deltagelse i utviklingen av NATO Response Force (NRF) vil bli en prioritert operativ virksomhet for Forsvarets innsatsstyrke (FIST-H, FIST-L og FIST-S).

Et annet prioritert område innen militær transformasjon vil være å sikre hurtig reaksjonsevne, gripbarhet og relevans for norske deployerbare styrker som skal kunne møte aktuelle sikkerhetsutfordringer.

Forsvaret har de siste år vært engasjert i en rekke flernasjonale militære operasjoner. Dette har bidratt til styrket evne til å utføre et bredt spekter av oppdrag i samarbeid med forskjellige aktører. Forsvaret har vært med på å sikre internasjonal fred og stabilitet, noe som også har bidratt til å styrke Norges sikkerhet. Det er av stor betydning at Norge videreutvikler dagens forsvar og setter det i stand til å håndtere et vidt spekter av trusler, blant annet relatert til bruk av masseødeleggelsesvåpen.

Norge har begrensede militære ressurser og vil av den grunn ikke kunne delta i alle internasjonale militære operasjoner. Imidlertid er internasjonal solidaritet og alliansesolidaritet helt sentrale verdier for Norge. Norge skal kunne delta aktivt i operasjoner som NATO påtar seg, og kunne medvirke meningsfullt i disse operasjonene. Det vil også kun være av betydning å kunne være representert i operasjoner ledet av EU.

Norge vil også delta aktivt i kampen mot terror gjennom støtte til NATO-operasjoner som har dette til formål. I Irak deltar Norge i den internasjonale stabiliseringsstyrken, som også opererer med mandat fra FNs sikkerhetsråd. Den norske deltagelse i Irak har til hensikt å bidra til å stabilisere og gjenoppbygge landet.

Kystvakten er en sentral aktør innenfor suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse i norske havområder. Kystvaktens tilstedeværelse på havet er viktig for å sikre evnen til å håndtere større og mindre episoder i og utenfor norsk territorialfarvann.

Kystvakten er en viktig bidragsyter til sivile myndigheter innenfor flere områder, herunder søk og redning, samt kystberedskap. Det nye havgående kystvaktflåtet, KV Svalbard, sammen med et nytt innleid havgående kystvaktflåte, vil forbedre behovet for slepekapasitet i Nord-Norge. Strukturen i Kystvakten i 2004 vil videreføres på 2003-nivå. Det vil være elleve havgående fartøyer, seks indre kystvakt og fem bruksvakt fartøyer. Det planlegges en økning i havgående kystvakt patruljedøgn. Antall flytimer for kystvaktformål planlegges videreført på planlagt 2003-nivå.

Tre av kystvaktflåtene har fått installert nye systemer for kommando og kontroll. En del av installasjonen er luftvarslingsradaren som ikke har fungert tilfredsstillende under alle værforhold. Det er satt av betydelige ressurser for å løse problemene, og en midlertidig løsning for å sikre begrenset operativitet var på plass i august. Det arbeides videre med å finne en permanent løsning, og dette vil bli omtalt i det varslede langtidsdokument våren 2004.

I Innst. S. nr. 156 (2001-2002), jf. St.meld. nr. 44 (2000-2001), ga Stortinget sin tilslutning til forslag om overføring av budsjettansvaret for Redningshelikoptertjenesten til Justisdepartementet fra og med budsjettåret 2004. Det er foretatt en kartlegging av relevante kostnadsfaktorer for Redningshelikoptertjenesten, og på dette grunnlag fastlagt en fordelingsnøkkel for kostnader mellom sivile oppdrag som skal belastes Justisdepartementet og militære oppdrag som skal belastes Forsvarsdepartementet. Denne fordelingsnøgkelen vil bli løpende vurdert. Dette innebærer for 2004 at Justisdepartementet vil dekke i overkant av 90 pst. og Forsvarsdepartementet i overkant av 9 pst. av kostnadene til operativ og teknisk drift. Forsvarsdepartementet vil i tillegg dekke kostnadene til utdanning, trening og øving av personellet. Justisdepartementet vil inngå revisjonsavtale med Helsedepartementet om bruk av 330-skvadronen til luftambulansetjenester.

På bakgrunn av ovennevnte foreslår Forsvarsdepartementet i samråd med Justisdepartementet at det rammeoverføres 231 074 000 kroner fra forsvarsbudsjettet til justisbudsjettet. Beløpet inkluderer priskompensasjon på 2,1 pst. Forsvaret vil opprettholde kap. 1791 Redningshelikoptertjenesten, men kun bevilge den delen av utgiftene som gjelder utdanning, trening, øving samt kostnadene iht. årlig revidert fordelingsnøkkel.

En etablering av tilstedevakt på redningshelikopterbasene vurderes av Justisdepartementet, og forutsettes

finansiert utenfor forsvarsrammen hvis dette skal kunne realiseres.

Innenfor gjeldende økonomiske rammer og faglige prioriteringer skal Forsvaret bidra til ivaretagelse av samfunnsikkerhet ved ulykker, katastrofer og ulike anslag i den hensikt å sikre at vitale samfunnsfunksjoner videreføres og liv reddes. Forsvarets oppgaver omfatter bl.a. sikring av vital infrastruktur, redningstjeneste og ulike typer bistand til samfunnet. Det er viktig at Forsvaret, i samarbeid med sivile institusjoner, bidrar med sin kompetanse for å bygge opp nasjonale og allierte beredskapsordninger mot eventuelle anslag med atom-, biologiske, radiologiske og kjemiske stridsmidler. Det skal tilrettelegges for at samarbeidet på dette området om mulig kan utvides innenfor gjeldende økonomiske rammer.

Omleggingen av så vel Forsvaret som NATO får konsekvenser for øvelsesåret 2004. NATOs øvingsprogram er under revisjon, og Forsvaret vurderer nå fremtidig øvingsvirksomhet, sett i forhold til sentrale prioriteringer, kapasiteter og konsepter, og kostnader. Dette medfører at planlagte NATO/PfP-øvelser vil falle bort eller endre karakter. I øvingsprogrammet er strategisk deployerbare kapasiteter med høy reaksjonsevne, norske militære kapasiteter med høy reaksjonsevne under nasjonal kontroll for løsning av nasjonale oppgaver og ledelsesapparatet prioritert.

Det er ikke planlagt en nasjonal krisehåndteringsøvelse i 2004, men deltakelse i NATO CMX 2004 forventes å gi godt utbytte også nasjonalt. En sentral øvelse er den årlige nasjonale vinterøvelsen Joint Winter, som planlegges gjennomført i 2004. Det legges opp til bred internasjonal deltakelse i denne øvelsen. For ytterligere å vektlegge det operative ansvaret overføres budsjettansvaret knyttet til gjennomføringen av øvelsen fra styrkeprodusentene til Forsvarets fellesoperative hovedkvarter (FOHK) på Jåtta. Dette vil sikre at gjennomføringsansvaret og nødvendig ressurser er samlet hos den operative ledelsen. Det gis økt prioritet til trening og øvelser med Forsvarets innsatsstyrker og spesialkomponenter i styrkestrukturen der Norge har nisjekapasiteter, for eksempel Forsvarets spesialstyrker. Innenfor trenings- og øvelsesvirksomheten fokuseres det på håndtering av krisesituasjoner, terroranslag og masseødeleggelsesvåpen i tillegg til tradisjonelle oppgaver.

4.7 Styrkeproduksjon

I takt med reduksjonen av Forsvarets styrkestruktur, er behovet for antall innkalte til førstegangstjeneste blitt redusert. Det er et mål at minst 50 pst. av årskullet skal gjennomføre førstegangstjenesten. Stortinget har tidligere gitt tilslutning til en lavere gjennomføringsprosent i omleggingsperioden 2002-2005. I dag er det under 40 pst. som gjennomfører førstegangstjenesten. I 2002 var det 2222 som fikk innvilget søknad om å gjennomføre siviltjeneste.

Verneplikten er en viktig garanti for at Forsvaret kan rekruttere de beste til videre utdanning i Forsvaret generelt og FIST spesielt med tanke på flernasjonale operasjoner. Vernepliktsutdanningen i HV vil i neste

planperiode kunne omfatte større deler av vernepliktsmassen, mens forsvarsgrenene hær, sjø og luft vil bli dimensjonert ut fra forsvarsgrenenes behov. Førstegangstjenestens varighet i 2004 er 12 måneder for mannskaper i Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret, mens den nye utdanningsmodellen for HV-soldater, med 100 operative dagers førstegangstjeneste videreføres. For mannskaper med 12 måneders tjeneste, videreføres ordningen med inntil 6 ukers førtidsdimisjon utfra hensyn til arbeid og utdanning, og at inntil 4 ukers forkortelse av tjenestetiden kan unntaksvis gjennomføres, dersom dette ikke har konsekvenser for utdannings- eller beredskapsmessige forhold. Lærlingsordningen videreføres i samsvar med Forsvarets behov.

Sesjonsordningen skal ytterligere forbedres for å sikre minst mulig frafall under førstegangstjenesten. Rett person på rett plass er et viktig statushevedende tiltak. Dagens praksis med selektiv og differensiert verneplikt, medfører klare utfordringer både i forhold til økonomi, godtgjørelser, byrdefordeling og rettferdighet. Arbeidsgruppen som utredet og fremmet forslag om statushevedende tiltak for de vernepliktige, har listet opp en rekke forslag til tiltak som er kostnadsberegnet til en årlig driftsøkning på over 500 mill. kroner. Enkelte av tiltakene er svært kostbare, og departementet har derfor funnet det riktig at verneplikten generelt, og kostnadskrevende tiltak spesielt, tas inn i en helhetlig vurdering i arbeidet med forsvarssjefens militærfaglige utredning og neste langtidsplan for Forsvaret. De økonomiske konsekvenser av tiltakene vil her bli belyst.

Det er likevel satt av 30 mill. kroner i 2004 til statushevedende tiltak for vernepliktige, og Stortinget har regulert soldatenes tjenestetillegg med 3 kroner pr. dag til 111 kroner pr. dag med virkning fra 1. juli 2003. Merutgiftene for 2004 er anslått til ca. 17 mill. kroner. Vernepliktige som gjennomfører tolv måneders førstegangstjeneste, vil bli prioritert gjennom økt dimensjonsgodtgjørelse på ca. 1 000 kroner pr. person. Ytterligere opptrapping utredes i neste langtidsplan. Forsvarssjefen er dessuten gitt i oppdrag å iverksette tiltak av ikke kostnadskrevende karakter.

Forsvaret skal opprettholde og videreutvikle et effektivt og attraktivt utdanningssystem. Et solid kompetansemessig fundament gjennom forskning, utvikling og utdanning samt evne til å ta i bruk ny relevant kunnskap vil være av grunnleggende betydning for Forsvaret i fremtiden. Militære utdannings- og kompetanseinstitusjoner skal fokusere på fagområder som ikke dekkes gjennom det sivile utdanningssystem. Forsvaret fikk i 2003 myndighet til å tildele en sivil godkjent bachelorgrad ved de tre krigsskolene og Hærens ingeniørhøgskole. Det arbeides for at også militær utdanning på masternivå skal godkjennes på lik linje med sivil utdanning, og at kompetansen i de akademiske felt samles i egne kompetansemiljøer.

4.8 Personell

Det overordnede målet for personellpolitikken er å ha et høyt motivert personellkorps med tilstrekkelig størrelse og kompetanse til å løse Forsvarets oppgaver.

Implementering av personellpolitiske tiltak innen rekruttering, kompetanse, karriere- og lederutvikling, likestilling, lønn, familie og HMS-arbeid har høy prioritet.

Å sikre de planlagte årsverksreduksjonene i Forsvaret blir fortsatt det viktigste tiltaket for å redusere driftsutgiftene i 2004. Det er utarbeidet planer for bruken av de viktigste virkemidler i omstillingsprosessen som omfatter personellpolitiske tiltak for å stimulere til frivillig avgang. De tiltak som er iverksatt skal sikre en balansert personellstruktur, både med hensyn til totalmengde, kompetanse og alderssammensetning.

Et sentralt virkemiddel som utredes ifm. neste langtidssperiode, er å endre befalsordningen. Det er foretatt en delutredning om en ny/revidert befalsordning. Utredningen anbefalte konkrete forslag til en ny/revidert befalsordning som gir løsninger på ovennevnte utfordringer, og forslag om tilgrensende reformer.

Det vurderes i lys av MFU for neste langtidssperiode å utrede yrkesbefalsloven bl.a. med sikte på å oppnå større fleksibilitet med hensyn til muligheten for å justere befalsordningen og personellstrukturen i forhold til utviklingen i Forsvarets behov knyttet til endret sikkerhetspolitisk situasjon og økt krav til internasjonal deltakelse og reaksjonsevne. Forsvarsjefen vil gi sin anbefaling til Forsvarsdepartementet om ny/revidert befalsordning høsten 2003.

Målet om 13 pst. kvinnelige sivile ledere er nådd. For å øke andelen av kvinnelig befal og vervede er en rekke tiltak iverksatt, bl.a. rettet mot å øke rekruttering av kvinner til befals- og krigsskolene. Måltallet er 7 pst.

Arbeidet med å rekruttere personell til FIST og internasjonale operasjoner vil fortsatt gis høy prioritet, i tråd med at styrkebidragene i fremtiden i større grad vil bestå av stående avdelinger. De personellmessige tiltakene er nedfelt i St.meld. nr. 38 (1998-1999) Om tilpasning av Forsvaret til deltakelse i internasjonale operasjoner, jf. Innst. S. nr. 152 (1999-2000).

4.9 Logistikk

Et viktig mål i omleggingen er å redusere bygningsmassen med netto to millioner kvm, fra ca. 6 millioner kvm til ca. 4 millioner kvm for å redusere driftsutgiftene. Store deler av utgiftsreduksjonen kommer gjennom utrangering, hvor Forsvarets militære organisasjon fristiller eiendom, bygg og anlegg (EBA) for salg til markedspris, og dermed reduserer sine driftsutgifter. Det er et klart mål i 2004 å avhende mest mulig av overflødig bygningsmasse så raskt som mulig, for derigjennom å frigjøre midler til fremtidige investeringer for å øke Forsvarets operative evne. Forsvarsbygg vil ha et langt sterkere fokus på flerbruks og deployerbare løsninger. Dette er nødvendig i et mindre stasjonært og mer fleksibelt forsvar og kan forhindre fremtidige feilinvesteringer.

Fra og med 2003 innførte Forsvaret full kostnadsdekkende husleie med både drifts- og kapitalelement i husleien som betales av den enkelte bruker til Forsvarsbygg, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 6 (2002-2003). På den måten viser husleien de reelle kostnader knyttet til EBA. Dette gir et ekstra incentiv til å rasjonalisere are-

albruken og er sammen med redusert struktur en viktig forutsetning for at Forsvaret skal nå målet om en reduksjon på 2 mrd. kroner. Forsvarsdepartementet vil arbeide med å videreutvikle husleiemodellen og selve forvaltningsmodellen for EBA i 2004.

Driftsutgifter knyttet til materiellforvaltning vil bli fulgt nøye opp i 2004. Materiell som skal inngå i fremtidig struktur prioriteres. Forvaltning av øvrig materiell begrenses til det høyst nødvendige for å opprettholde forsvarlig drift. Nivåene på lagerbeholdningene skal tilfredsstillende de operative krav og bringes i samsvar med forsvarsstrukturen. Overflødig materiell skal utfases og avhendes.

4.10 Investeringer

En sentral del av omleggingen er å innrette og prioritere investeringene mot oppbygging og etablering av vedtatte strukturer nasjonalt, og internasjonalt gjennom NATO. Som i 2003 er nye fregatter samlet sett det største enkeltprosjektet. Det satses også betydelige ressurser på luftforsvarsstyrker hvor videreføringen av helikopteranskaffelsen er det største enkeltprosjektet. I tillegg er det satt av store ressurser til prosjekt for erstatning av kampfly. For Hærens del går investeringsmidlene i hovedsak med til å videreføre allerede påbegynte prosjekter for anskaffelse av materiell til FIST-H, systemer for kommando, kontroll og informasjon samt videreføring av diverse kjøretøyprosjekter. Videre har Forsvarets satsing på styrket evne til militært samvirke med allierte resultert i et anskaffelsesprogram for Taktisk datalink 16 (TDL-16).

Regjeringen legger stor vekt på å følge opp initiativet om å styrke alliansens militære kapasiteter innenfor de kritisk viktige områdene som ble vedtatt på toppmøtet i Praha i 2002. Disse tiltakene vil også forbedre norske styrkers fleksibilitet, utholdenhet og evne til å samvirke med andre allierte styrker. Alle tiltak hvor det påløper utgifter i inneværende planperiode (2002-2005), skal finansieres gjennom omprioriteringer innenfor periodens økonomiske ramme.

Investeringsbehovet for etableringer, bygg og anlegg (EBA) som følger av omstruktureringen vil i perioden frem til 2005 utgjøre store beløp. Prioriteringene for investeringene skal legge til rette for en rask og effektiv omlegging til ny struktur, tiltak rettet mot styrkeproduksjon for internasjonale operasjoner og nødvendige EBA-tiltak ved innføring av nye materiellsystemer. Bare strengt nødvendige helse, miljø og sikkerhets (HMS)-tiltak vil bli gjennomført i tillegg til omleggingstiltak i 2004. Kostnadseffektive løsninger med vekt på flyttbare og fleksible moduler, slik at ressursene kan overføres til investeringer i og drift av Forsvarets styrkestruktur, vil bli prioritert.

Det legges frem to nye EBA-prosjekter med kostnadsramme over 100 mill. kroner for oppstart i 2004. Det nye ledelsesbygget for Forsvarsdepartementet og Forsvarsstaben er planlagt på Verkstedsgården i den nordøstre delen av ytre festningsområde. Prosjektet omfatter et nybygg kombinert med rehabilitering av skolebygningen, verkstedsbygningen og artilleriets kontorbygning. Nybygget er planlagt med inntil 560

arbeidsplasser og inneholder kontorer, fellesarealer, tekniske rom og spesialrom. Prosjektet foreslås gjennomført innenfor en kostnadsramme på inntil 559 mill. kroner med planlagt ferdigstillelse ved årsskiftet 2005/2006. I Bodø etableres et miljøprosjekt som omfatter nødvendige tiltak for å oppfylle kravene som er stilt til eier av Bodø hovedflystasjon etter forskrift om grenseverdier for lokal luftforurensning og støy. Prosjektet omfatter en rullebaneforlengelse og støytiltak på hus i Bodø.

Kostnadsrammen for NATO-finansierte prosjekter foreslås økt med 16 mill. kroner. Posten (post 48) dekker utgifter til NATOs investeringsprogram for Norge. Økningen skyldes at flere av de større prosjektene, f.eks. SINDRE II, har store utbetalinger i 2004. Den nasjonalfinansierte andelen av NATOs investeringsprogram er foreslått redusert med 41 mill. kroner. Reduksjonene skyldes hovedsakelig at de prosjekter som er planlagt i 2004 har større prosentandel NATO-finansiering.

4.11 Forskning og utvikling

Forsknings- og utviklingsvirksomheten (FoU-virksomheten) i Forsvaret målrettes mot utvalgte områder som er av betydning for utviklingen av en effektiv organisasjon, valg av operasjonskonsept og doktriner, og valg av forsvarstekniske løsninger for å understøtte Forsvarets prioriterte oppgaver. Forsvarets egne FoU-organer skal konsentrere innsatsen på områder hvor sivil kompetanse ikke er tilgjengelig. Samarbeid med sivile fagmiljøer skal videreutvikles og styrkes på områder hvor dette er formålstjenlig og kostnadseffektivt.

Internasjonalt samarbeid om forsvarsmateriell bør styrkes bl.a. for å redusere kostnader, og som følge av nye sikkerhets- og forsvarspolitiske initiativ. I materiellrelatert forskning og utvikling skal teknologi- og systemtiltak som forbedrer Forsvarets operative evne og der kostnadseffektiviteten kan økes, prioriteres. Forsvarets FoU-virksomhet vil fra 2004 i større grad bli styrt fra departementet. Ett mål blir å fokusere sterkere på ferdigutviklede produkter som er vel utprøvd (hyllevare), for å redusere risikoen og kostnadene ved store, egenutviklede prosjekter.

4.12 Miljøvern

Forsvaret skal etterkomme miljøkrav som til enhver tid gjøres gjeldende gjennom lover og forskrifter samt målsettinger i Forsvarsdepartementets handlingsplan for miljøvern. En effektiv oppfølging av forpliktelser og krav løses ved etablering av formelle kommunikasjonsrutiner mellom Forsvaret og miljøvernmyndighetenes ulike ledd, felles norm for miljøledelse, og ved miljøkompetanse.

Hensikten med å planlegge og gjennomføre miljøverntiltak er å forebygge miljøproblemer, rydde opp i miljøproblemer og etterkomme miljøkrav. Tiltak vil i første rekke være rettet mot at målsettinger og tiltak i miljøhandlingsplanen reflekteres i Forsvarets plandokumenter og at det gjennomføres kontroll, evaluering

og rapportering av fremdrift i miljøhandlingsplanen. Anskaffelse og bruk av farlig materiale, operasjoner eller prosesser som representerer en miljøtrussel, samt avhending av farlige produkter eller systemer, eller utslipp av farlige eller giftige stoffer, skal reduseres så langt det er mulig. Bevaringsverdige objekter og områder skal sikres gjennom omforente, godkjente verneplaner, og støybelastningen fra Forsvarets aktiviteter reduseres, samtidig som Forsvarets aktiviteter skal ta hensyn til det stedlige biologiske mangfold.

4.13 Komiteens merknader

Komiteen vil understreke at det bare er Stortinget som kan øke eller redusere Forsvarets operative struktur og at dette ikke er beslutninger som kan delegeres til Regjeringen eller Forsvarssjefen. Lønns- og arbeidsvilkår er imidlertid et spørsmål som må løses mellom partene i arbeidslivet. Komiteen vil slutte seg til at formålet med endringer i styrkestrukturen vil være ytterligere å forbedre Forsvarets evne til å løse sine oppgaver. Komiteen vil i tillegg bemerke at Forsvaret til enhver tid må være organisert og dimensjonert på en slik måte at Norges sikkerhet er ivaretatt i forhold til eksisterende trusler.

Komiteen har merket seg at proposisjonen under punkt 4.7 gir uttrykk for en del synspunkter på styrkeproduksjon og verneplikt. Komiteen finner ikke nå å ville kommentere ytterligere spørsmål knyttet til førstegangstjeneste, sesjon eller statushevende tiltak fordi dette vil bli drøftet ved behandlingen av kommende langtidsplan. Det vises imidlertid til de føringer som er lagt i Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002-2003), jf. St.prp. nr. 1 (2002-2003).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, reduserer FFIs basisbevilgning med 5 mill. kroner til fordel for en økning av dimmisjonsgodtgjørelsen for vernepliktige mannskaper som avtjener 12 måneders tjeneste.

Flertallet registrerer at omleggingen av Forsvaret er i rute i henhold til Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001), og Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002). Flertallet vil bemerke at neste skritt i omstruktureringen vil primært være å se på støttefunksjoner, som har et etterslep i forhold til den nye strukturen til Forsvarets militære organisasjon.

I den forbindelse vil Flertallet slutte seg til behovet for en transformasjon av Forsvarets militære kapasiteter. Flertallet har merket seg at proposisjonen definerer transformasjon som endringer i form, egenkap, operasjonskonsept og funksjon til Forsvarets styrker. Slik sikres reell forsvarsevne gjennom å tilpasse våre militære kapasiteter slik at de er best mulig egnet til å møte aktuelle sikkerhetsfordringer og til å løse Forsvarets oppgaver. Flertallet har videre merket seg at arbeidet med et nettverkbasert forsvar er en del av transformasjonsprosessen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har merket seg

at Forsvarets investeringsbudsjett har økt de siste årene. Fra 2001 til 2002 økte investeringsandelen med 2,5 mrd. kroner til 34 pst. av totalbudsjettet. Andelen av midler til drift sank fra 71 pst. i 2001 til 66 pst. i 2002. Disse medlemmer mener det er grunn til å følge nøye med på denne utviklingen og vil stille spørsmål ved hvor mye forsvarsevnen reelt sett øker med store investeringer i for eksempel fregatter og kampfly. Investeringene på forsvarsbudsjettet må styres av hvilke behov det norske forsvaret har, og ikke av vurderinger våre allierte gjør.

Disse medlemmer vurderer miljøforutsetningene for utbygging av Regionfelt Østlandet som ikke tilfredsstillende. En rekke av miljøforutsetningene som lå til grunn for vedtaket om utbygging av Regionfeltet, er brutt. Giftutslipp til vann er mellom tre- og firedoblet i forhold til hva som ble forutsatt. Gråfjellområdet består av store deler myr og vann som gjør giftutslippene vanskelig å håndtere. Støyforurensingen blir mer omfattende enn opprinnelig planlagt. Forslaget planlegger også betydelige naturinngrep i Renaelva, som var forutsatt skjermet. Disse medlemmer ønsker derfor å avvike prosjekt Regionfelt Østlandet.

Disse medlemmer vil understreke at bortsetting og konkurranseutsetting, samt leie av ulike kapasiteter til Forsvaret, gjennom såkalt offentlig privat samarbeid bør unngås.

5. RAPPORT FOR VIRKSOMHETEN I 2002

5.1 Sammendrag

På sidene 41-52 i proposisjonen gies en rapport for Forsvarets virksomhet i 2002. Det første året i omleggingsperioden viser betydelig resultatoppgjør i forhold til fastsatte mål. Korrigert for budsjettmessige endringer i løpet av året viser regnskapet at det har vært en reell innsparing på driftsutgiftene med 630 mill. kroner sammenlignet med et alternativ uten omlegging, og at investeringsandelen av forsvarsbudsjettet økte med 2,5 mrd. kroner til 34 pst. av totalbudsjettet siden 2001, samtidig som andelen av midler til drift har sunket fra 71 pst. i 2001 til 66 pst. i 2002. Deltakelsen i internasjonale operasjoner er substansiell og av god kvalitet selv i en krevende omleggingsperiode.

2002 var i stor grad preget av gjennomføringen av de mange og til dels omfattende endringer i kommandostrukturen, i forsvarsgrenene og i Heimevernet, samt støttefunksjonene og sivile etater. Ved utgangen av 2002 var Forsvaret i all hovedsak i rute i henhold til fastsatt plan for gjennomføring av vedtatte endringer i organisasjon og struktur. Moderniseringen av Forsvaret skjer i tillegg gjennom oppdatering og anskaffelse av nytt materiell som bidrar til å styrke Forsvarets kapasiteter. Omfattende oppfølging har gitt resultater i form av et betydelig lavere overføringsbehov på investeringsiden.

Bemanningsreduksjoner er også et viktig virkemiddel for å nå målene for omleggingen. Målsettingen om å redusere bemanningen i Forsvarets militære organisasjon med minimum 5 000 årsverk ligger fast. I desember 2002 var i overkant av 4 300 av disse årsverkene

identifisert og 2 029 hadde sluttet. Siden 1. september 2000 har Forsvarets militære organisasjon netto utrangert i størrelsesorden 860 000 kvm. bygningsmasse, hvorav 471 000 kvm ble utrangert i 2002.

Budsjettutviklingen viser at ved Stortingets sluttsaldering var budsjettets utgiftsramme på 27 656 mill. kroner. Endringer gjennom året gjorde at budsjettet bevilgningsmessig økte til 29 932 mill. kroner ved årets slutt, dvs. en økning på 2 275 mill. kroner. Dette skyldtes i hovedsak en rammeøkning ifm. utfyllende rammer for omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005, jf. Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002), tilleggsbevilgninger vedrørende finansiering av norsk deltagelse i Afghanistan, jf. Innst. S. nr. 119 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 39 (2001-2002) og Innst. S. nr. 6 (2002-2003), jf. St.prp. nr. 80 (2001-2002), samt lønsregulering.

I tillegg til nevnte bevilgningsendringer, hadde Forsvaret til disposisjon overførte midler fra 2001 på 1 789 mill. kroner.

Det totale beløpet som ble overført fra 2002 til 2003 var på 1 127 mill. kroner, eller ca. 3,8 pst. av forsvarsbudsjettet. Ser en bort fra den planlagte og hjemlede overføringen på kap. 1792 Norske styrker i utlandet på 365,6 mill. kroner, var det totale overføringsbehovet på 762 mill. kroner (2,5 pst. av forsvarsbudsjettet). Av dette utgjør 535 mill. kroner mindreutgifter på investeringspostene og 226 mill. kroner mindreutgifter på driftspostene.

Med hensyn på styrkestruktur, virksomhetsområder og Forsvarsdepartementet og de sivile etatene, vises det til proposisjonen.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen tar til etterretning at resultatet for omorganiseringen er i rute i henhold til Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002) og Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001).

Komiteen vil også vise til politiske føringer i Innst. S. nr. 9 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 17 (2001-2002) og i Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002-2003), jf. St.prp. nr. 1 (2002-2003).

6. INFORMASJONSSAKER

6.1 Sør-Hålogaland Heimevernsdistrikt nr. 14

Sør-Hålogaland HV-distrikt nr. 14 (HV-14) ble i forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001), vedtatt lokalisert til Mosjøen i Vefsn kommune. HV-14 har i dag sin virksomhet spredt på fire steder i kommunen, både i leide og eide bygningsarealer. Dette gir uforholdsmessig store driftsutgifter, og det søkes derfor en løsning med lokalisering og samling av all virksomhet på ett sted i kommunen. Drevjamoen, ca. 25 km utenfor byen, er vurdert som den mest økonomisk fordelaktige løsning for lokalisering av HV-14s aktiviteter. Løsningen medfører at leide bygningsarealer i Mosjøen by, for hvilke det også er mottatt signaler om forhøyelse av festeavgift, kan avvikles.

6.2 Oscarsborg festning

Den militære virksomhet på Oscarsborg festning - med unntak av den museale aktiviteten - ble vedtatt nedlagt av Stortinget i forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001). Ved behandlingen av Innst. S. nr. 196 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:80 (2002-2003), ble følgende vedtak fattet:

"Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget i statsbudsjettet for 2004 med forslag til mulig nytt militært nærvær på Oscarsborg."

Oscarsborg har en helt spesiell historisk betydning og er et nasjonalt kulturminne av stor verdi. Av denne grunn legges det ned et betydelig arbeid for å finne frem til gode løsninger for å bevare og videreutvikle Oscarsborg. For å finne frem til en fremtidig benyttelse som i størst mulig grad kan forene samfunnsmessige og driftsøkonomiske hensyn, ble det sommeren 2003 foretatt en utlysning hvor aktuelle interessenter ble invitert til å presentere sine forutsetninger for å leie Oscarsborg. Det kom inn tilbud fra fire seriøse norske aktører som ønsker å være med på å utvikle Oscarsborg som et nasjonalt og europeisk kulturhistorisk lære- og møtested, med klar basis i forsvarshistorie, naturkunnskap, opplevelser og verneinteresser. Det er nødvendig med et parallelt løp med interessentene ut oktober 2003 for å etablere et totalt bilde av hvilken løsning som fremstår som den beste for staten og Oscarsborg. En leiekontrakt med en ny samarbeidspartner vil kunne påregnes våren 2004.

På bakgrunn av Stortingets vedtak er det også foretatt vurderinger av militær aktivitet på Oscarsborg. Et viktig element har vært at det militære nærvær skal sikre at festningen beholder sitt militære særpreg og at offisielle handlinger ivaretas. Det tenkes her blant annet på føring av splittflagget, i henhold til forskrifter om bruk av statsflagget og i tråd med festningens tradisjoner for øvrig, og saluttering ved aktuelle anledninger. Det foreslås at det etableres en militær kommandant på festningen som ivaretar de plikter som følger av den militære tilstedeværelse. En kommandant er den hevdvunne og tradisjonsrike måten å ivareta Forsvarets funksjoner på. Samtidig som kommandanten skal være Forsvarets representant overfor lokalmiljøet, private og offentlige interesser, skal han sørge for nødvendig koordinering opp mot aktuell kulturhistorisk virksomhet. Med bakgrunn i de sentrale kulturhistoriske elementer og oppgaver synes det tjenelig at kommandanten på Oscarsborg kommandomessig underlegges kommandanten på Akershus festning.

Virksomheten ved de to festningene vil i stor grad være knyttet til likelydende oppgaver, og kommandanten ved Akershus festning vil derfor kunne gi den beste støtte til den nye kommandanten på Oscarsborg festning. Eksempelvis kan saluttering, som normalt skjer iht. planlagte begivenheter, gjøres med bistand fra Akershus festning som har slik kompetanse. Selve utførelsen av salutteringen kan forestås av personell fra Heimevernet i samarbeid med kommandanten.

Forsvarsdepartementet vil, i dialog med Forsvarsbygg og de interessenter som har levert inn tilbud, arbeide videre med å etablere et nasjonalt og europeisk kulturhistorisk lære- og møtested. Det militære nærværet vil sikres gjennom etableringen av en militær kommandant. Det er lagt til grunn at etableringen skal skje til meget begrensede kostnader innenfor dagens budsjett for HV og museumsvirksomheten ved Oscarsborg og Akershus kommandantskap.

I ovennevnte innstilling, Innst. S. nr. 196 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:80 (2002-2003), ble Regjeringen også anmodet om å trekke Oscarsborg ut av Arbeids- og administrasjonsdepartementets utredning om statens kulturhistoriske eiendommer og behandle den som egen sak. Forsvarsdepartementet har ivaretatt dette ved de forslag til tiltak som er presentert her og som det nå arbeides videre med.

6.2.1 Komiteens merknader

Komiteen registrerer med tilfredshet at Oscarsborg festning er tatt inn i budsjettet, og at nytt militært nærvær vil være på plass i 2004.

Komiteen vil derfor nok en gang understreke at det økonomiske grunnlaget for militær tilstedeværelse på Oscarsborg festning må være til stede. Det må ikke bli slik at Oscarsborg festning blir en salderingspost for kommandanten på Akershus festning. Om nødvendig må kommandanten på Akershus bli tilført ekstra midler, slik at den militære virksomheten på Akershus festning ikke blir skadelidende. Når det gjelder relasjonen mellom Forsvarsbygg og Oscarsborg festning, så må det også understrekes at vedlikeholdet på Akershus festning ikke blir skadelidende. Komiteen vil også be om at det eksakte innhold i kommandantens stilling, herunder funksjon og ansvar, blir ivaretatt på en rask og smidig måte. Komiteen vil for øvrig vise til Innst. S. nr. 196 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:80 (2002-2003).

6.3 Midlertidig lokalisering av det integrerte departementet og Forsvarsstaben

Det nye integrerte Forsvarsdepartementet og opprettelsen av Forsvarsstaben (FST) ble iverksatt 1. august 2003. Departementet la opp til gjennomføring av organisasjonsendringen så raskt som mulig, både for å hente ut effektiviseringsgevinster og av hensyn til organisasjonen. I forhold til forutsetningene ved behandlingen av St.prp. nr. 45 (2000-2001) har departementet nå forsert ledelsesreformen. Departementet tar med dette sikte på å oppnå en klarere og mer oversiktlig styring av Forsvaret, raskere enn Stortinget la til grunn.

Kostnaden forbundet med mellømløsningen på Akershus festningsområde vil etter departementets vurdering bli oppveid av at departementet raskere får foretatt reduksjoner og effektiviseringer i Forsvarets øverste ledelse. Dette har hele tiden vært det viktigste argumentet for å fremskynde prosessen. Bedre og mer effektive beslutninger, mindre dobbeltarbeid og samlede kompetansmiljøer ønsker departementet å realisere allerede nå.

Stortingets frist for gjennomføringen av reformen, som var senest utgangen av 2004, medfører at midlertidig løsning uansett må benyttes siden et nybygg ikke kan være ferdig før tidligst ved årsskiftet 2005/2006.

Forsvarsdepartementet og Forsvarsstaben lokaliseres midlertidig i påvente av at de to organisasjonene skal inn i det planlagte bygget på Akershus festning. Til lokaliseringen benyttes eksisterende bygninger på og ved Akershus festning, for Forsvarsdepartementet i Myntgata og for Forsvarsstaben i bygningene 64 og 66.

I forbindelse med integreringen har departementet fått tilført 100 stillinger. I Myntgata er det økte antallet ansatte plassert ved å fortette i eksisterende lokaler og ved innleie av en brakkerigg. Leie av brakkeriggen gir en mulighet for å prøve ut nye fysiske løsninger for arbeidsplassutforming. Dette vil gi et viktig erfaringsgrunnlag for detaljutformingen av det nye ledelsesbygget på Akershus. Bygningene 64 og 66 var tidligere planlagt rehabilitert til annen forsvarsvirksomhet med egne kostnadsrammer. Denne rehabiliteringen var og er påkrevet uavhengig av midlertidig løsning.

Som følge av at Forsvarsstaben flytter midlertidig inn i bygningene 64 og 66 er det nødvendig med en del bygningsmessige tilpasninger. Dette er i hovedsak knyttet til etableringen av situasjonssenter, ekstra sikkerhet, kjøling for dataanlegg og infrastruktur. Deler av infrastrukturen kan gjenbrukes i det nye bygget på Akershus festning. De øvrige kostnadene medfører en bygningsmessig oppgradering som også vil gi mer verdi for Forsvarets videre bruk av bygningene.

Kostnadsrammen for de bygningsmessige tilpasningene ved etableringen av den midlertidige lokaliseringen av Forsvarsdepartementet og Forsvarsstaben er 84 mill. kroner uten gjennomføringskostnader. Investeringskostnadene på 84 mill. kroner ligger innenfor de beløpsgrenser Stortinget har delegert Forsvarsdepartementet å beslutte, jf. punkt 3 i romertallsvedtak IX i Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002-2003).

6.3.1 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, mener at en integrert strategisk ledelse i Forsvaret er en ledelsesreform som er nødvendig for å sikre en bedre samordning av virksomheten, både horisontalt mellom de ulike styringslinjer, og vertikalt mellom øverste strategiske ledelse og utøvende ledd. Reformen tar også sikte på å sikre bedre politisk styring av - og demokratisk kontroll med Forsvaret.

Flertallet viser til at Stortinget i Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002), gikk inn for en integrert strategisk ledelse på linje med de fleste NATO-land.

Flertallet viser til at Forsvarets Overkommando (FO) ble etablert i 1970. Den kalde krigens trusselbilde tilsa at skillet mellom krig og fred, og mellom det politiske og militære ansvarsområdet var klart. Mobiliseringsforsvaret tilsa en relativt stor, ikke-stridende fredsorganisasjon, som ved mobilisering skulle kunne lede hele samfunnet i krig.

Flertallet mener at Forsvaret i dag opererer under andre forutsetninger, og at en overordnet reform av Forsvarets ledelse på strategisk nivå var nødvendig. Flertallet viser til at behovet for overordnet politisk styring er blitt synliggjort flere ganger de siste årene. Bedre sivil-militær koordinering og klarere kommandoforhold var derfor noen av tiltakene forsvarsministeren så for seg i sitt brev datert 31. oktober 2002 til Stortingets forsvarskomite. I brevets vedlegg heter det bl.a.:

"Herunder har jeg til hensikt å forsere gjennomføringen av integrert strategisk ledelse i henhold til en raskere tidsplan enn de maksimumsfrister som er vedtatt av Stortinget om dette. Min ambisjon er at skisse til ny integrert organisasjon skal være ferdig innen 31.12.02, og integrert organisasjon iverksatt pr. 01.08.03."

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at i Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002-2003), jf. St.prp. nr. 1 (2002-2003), støttet flertallet tidsplanen og godkjente en midlertidig flytting inntil nybygg på Akershus ville stå ferdig i 2005. Ved behandlingen av investeringsproposisjonen i vår støttet Stortinget framleggelse av kostnadene i budsjettet for 2004.

Dette flertallet viser til Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002), den såkalte gjennomføringsproposisjonen, og støtter både midlertidig og permanent flytting til Akershus festning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at kostnadene til midlertidig lokalisering av FO og FD på Akershus festningsområde er uforsvarlig ressursbruk. Disse medlemmer har også tidligere tatt til orde for at Forsvaret burde benyttet eksisterende lokaler i Huseby leir inntil ledelsesbygget er ferdig i 2005/2006.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet viser til at disse medlemmer i Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001), gikk imot forslaget om å integrere forsvarssjefen og hans strategiske funksjoner i departementet. Disse medlemmer gikk inn for at den vedtatte strukturen for Forsvarets øverste ledelse skulle opprettholdes i tråd med Stortingets beslutning 13. juni 2001.

6.4 Samlokalisering av Hærens Ingeniørhøgskole med Krigsskolen på Linderud

Ved behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001), vedtok Stortinget å opprette et utdannings- og kompetansesenter for Hærens kamptropper - KAMPUKS - lokalisert til Østerdal garnison. Stortingets vedtak inneholdt også en beslutning om nedleggelse av blant annet Hvalsmoen leir - hvor Hærens Ingeniørhøgskole (HIS) var lokalisert. For i størst mulig grad å samle Hærens kompetanse på krigsskolenivå på ett sted, planlegges HIS samlokalisert med krigsskolen (KS) i Linderud leir. Å samle

ingeniørhøgskolens undervisningsressurser med de undervisningsressursene som allerede finnes på krigsskolen, vil gi gode synergieffekter.

6.4.1 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til proposisjonen.

6.5 Klare kommandolinjer på den enkelte stasjon i forhold til FLOs virksomhet

I Innst. S. nr. 232 (2002-2003), jf. St.prp. nr. 53 (2002-2003), påpeker Stortinget at Forsvarets logistikkorganisasjons (FLOs) plassering ute på Forsvarets stasjoner og avdelinger ikke må innebære tvil om hvem som har kommandoen.

Det understrekes at et viktig prinsipp ved etableringen av FLO, var at forholdet mellom primærvirksomheten og støttevirksomheten (FLO) skulle reguleres gjennom horisontal samhandel som i et ordinært kunde-/leverandørforhold. Prinsipielt gis midlene til primærvirksomheten (kundene) som kjøper varer og tjenester fra FLO (leverandøren).

Forholdet mellom FLO og primærvirksomheten styres dermed ikke gjennom kommandogivning, men ved et nært samarbeid formalisert gjennom kontrakter. Det er også et sentralt poeng å komme bort fra den tidligere fragmenterte logistikkorganisasjonen, og i stedet etablere en organisasjon hvor helhetstenkning og tverrprioriteringer står i fokus. I dag har sjef FLO kommandomyndighet over logistikkressursene i alle forsvarsgrener, herunder logistikkressursene på lokalt nivå. Sjefene for de tidligere forsyningskommandoene hadde ikke de samme muligheter for helhetlig styring og tverrprioriteringer.

Under eventuelle fredskriser og krigsoperasjoner, særlig de som i noen grad er uforutsigbare både med hensyn til karakter og lokalisering, vil sjef FLO, ved å se alle logistikkressursene under ett, kunne gi operative sjefer logistikkstøtte med en større grad av fleksibilitet, reaksjonsevne, kraftsamling og mobilitet enn tidligere, da den enkelte lokale sjef som hovedregel hadde kommandomyndigheten. Kommandolinjene er etter departementets syn klare, men arbeidsgiveransvaret ble noe endret ved etableringen av FLO.

6.5.1 *Komiteens merknader*

Komiteen noterer seg at budsjettproposisjonen inneholder et underkapittel om kommandolinjene på stasjonene og avdelingene. Komiteen vil understreke at det ikke må være tvil om hvem som har kommandoen ute på stasjonene og avdelingene. Komiteen vil understreke at en offiser fra Forsvarets militære organisasjon tillegges koordineringsansvar i fredstid for den totale utøvelse som skjer på stasjonen eller avdelingen, og gis kommandomyndighet i kriser og krigssituasjoner.

6.6 Fritak for taushetsplikt overfor den nye granskningskommisjonen for Mehamn-ulykken

Stortinget gjorde den 6. februar 2003 følgende vedtak i samsvar med Innst. S. nr. 114 (2002-2003):

"Stortinget ber Regjeringen bruke den kompetanse den har etter gjeldende lovgivning til å frita nåværende og tidligere tjenestemenn for taushetsplikt overfor granskningskommisjonen for Mehamn-ulykken."

Granskningskommisjonen for Mehamn-ulykken ble nedsatt av Stortingets presidentskap i henhold til Stortingets vedtak av 16. desember 2002. Stortinget har også vedtatt en egen lov for Mehamn-kommisjonen (lov av 11. april 2003 nr. 20) som blant annet fastsetter møte- og forklaringsplikt for vitner som kommisjonen innkaller til avhør. Loven fastslår videre at tvistemålsloven (tvml.) § 204 om forholdet til vitners taushetsplikt kommer til anvendelse.

I henhold til lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvml.) § 204 nr. 1 kan det ikke tas imot vitneforklaring som inneholder informasjon som er sikkerhetsgradert i henhold til sikkerhetsloven, "dersom ikke Kongen gir tillatelse". Lov av 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste § 12 fastsetter at enhver som får tilgang til gradert informasjon har taushetsplikt overfor "uvedkommende". I og med at granskningskommisjonen er sikkerhetsklarert og autorisert, vil den ikke være "uvedkommende" overfor vitner som eventuelt sitter inne med gradert informasjon. Det anses derfor ikke som nødvendig å fremme en kongelig resolusjon om tillatelse for kommisjonen til å ta imot vitneforklaringer som inneholder gradert informasjon.

Tvml. § 204 nr. 2 fastslår at det "uten samtykke fra departementet" ikke kan tas imot vitneforklaring som vitnet ikke kan gi uten å krenke den alminnelige forvaltningsmessige taushetsplikt man er pålagt som offentlig ansatt. Det ble besluttet 20. november 2002 å oppheve taushetsplikten for tidligere og nåværende ansatte i Forsvaret, slik at kommisjonen vil kunne ta imot forklaringer fra forsvarspersonell uhindret av tvml. § 204 nr. 2. Samferdselsdepartementet (SD) har gitt et tilsvarende samtykke til at kommisjonen kan motta eventuelle vitneforklaringer fra tidligere og nåværende ansatte i SD og etater underlagt SD.

6.7 Strategisk sjøtransport

Norge har lederansvaret for utvikling av strategisk sjøtransport i NATO. Dette var et arbeid som ble iverksatt innenfor rammen av Defence Capabilities Initiative (DCI) og videreført under Prague Capabilities Commitments (PCC) etter toppmøtet i Praha høsten 2002.

Arbeidet har hatt god fremdrift og forsvarsministere fra elleve nasjoner underskrev en intensjonsavtale (Letter of Intent) våren 2003 der de forpliktet seg til å arbeide for en integrert løsning basert på nasjonale og multinasjonale beredskapskontrakter og fulltids charter. Videre forpliktet de seg til å utnytte eksisterende koordineringsmekanismer fullt ut for å unngå duplisering og finne frem til de mest økonomiske og effektive løsninger.

Som et første resultat av arbeidet med strategisk sjøtransport i NATO ble Sealift Coordination Cell (SCC), under norsk ledelse, etablert høsten 2002 i Eindhoven i Nederland. Den ble etablert med ett års prøveperiode,

og erklært operativ fra 1. januar 2003. Cellen har som formål å koordinere og utnytte medlemmenes eksisterende ressurser for strategisk sjøtransport mest mulig kostnadseffektivt. Erfaringene fra prøveperioden er udelt positive, og flere nasjoner opplyser at de har spart betydelige beløp fordi de har benyttet seg av samarbeidsmuligheter som cellen har identifisert. Det tas sikte på å etablere virksomheten ved Eindhoven som et koordineringscenter på permanent basis i løpet av høsten 2003.

6.7.1 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til de initiativ som er tatt innenfor rammen av Defence Capabilities Initiatives (DCI), hvor også Prague Capabilities Commitments (PCC) sorterer. Disse initiativ har som felles formål å bedre oversikten og koordineringen av tilgjengelig forsvarsmateriell mellom NATOs medlemsland.

Flertallet viser til de innstramminger NATOs ulike medlemmer har hatt etter slutten på Den kalde krigen, og ser derfor utviklingen innenfor DCI og PCC som et forsøk på å utnytte de samlede tilgjengelige ressurser på en bedre måte.

Flertallet vil understreke at Norge har stor interesse av at denne type samarbeid lykkes. Det er derfor det er av stor viktighet at det ansvarsområde som Norge har lederansvar for, strategisk sjøtransport, ikke mislykkes.

Flertallet ser fram til å bli ytterligere oppdatert på utviklingen av Sealift Coordination Cell (SCC), ettersom denne organisasjonen er etablert i Eindhoven, Nederland, under norsk ledelse.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til innledende merknader og merknadene under punkt 3.11, og er kritisk til at Norge har godtatt svært omfattende forpliktelser innen rammen av DCI og PCC og mener Regjeringen burde lagt til rette for en grundigere politisk vurdering av disse.

6.8 **Haakonsvern - Ombygging og utvidelse av tørrdokk**

Tilpasning av tørrdokken ved Haakonsvern er et av tiltakene knyttet til materiellprosjektet P6088 Nye fregatter. Prosjektet består i å utvide dokken i lengde, bredde, høyde og dybde for å kunne ta imot de nye Fridtjof Nansen-klasse-fregattene.

Det settes av midler til prosjektering, og det planlegges med oppstart i løpet av 2004. Stortingets forutsetning om ferdigstilling i 2006 kan dermed innfris. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med saken.

6.8.1 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, ser med tilfredshet på det underkapittel i budsjettproposisjonen som omhandler tørrdokken på

Haakonsvern. Flertallet vil understreke at framdriften med dokken må opprettholdes. Det er etter flertallets syn derfor nødvendig at den iverksatte prosjektering må bli fulgt opp av departementet på en god og tett måte, og at forsvarskomiteen blir orientert om prosjektets framdrift. Herunder er det spesielt viktig at tidsrammene ikke brytes, ettersom dokkens ferdigstilling på mange måter er knyttet til Sjøforsvarets framtidige aktiviteter.

6.9 **Bytte av forsvarsmateriell mellom Norge og Nederland**

Som en oppfølging av Nordsjøstrategien er det inngått en intensjonsavtale med Nederland. Avtalen innebærer blant annet at de to landene skal vurdere et bytte av aktuelt materiell. Det vil i forbindelse med kommende langtidsdokument bli vurdert mulighetene for å etablere et regime for bytte av materiell/-komponenter mellom Norge og Nederland. Det er identifisert en rekke materiellkategorier som kan være grunnlag for byttehandel. Prosessene for hvordan dette skal gjennomføres, er ennå ikke klarlagt. Arbeidets totale omfang vil bli basert på de beslutninger Stortinget treffer gjennom behandlingen av neste langtidsdokument.

Det er gjort forberedende arbeider som klargjør prosessene gjennom en samarbeidsavtale mellom Norge og Nederland. Intensjonen er å inngå en avtale om det totale omfang av det materiell som blir gjenstand for byttehandel, i løpet av 2004.

Basert på Stortingets beslutninger vedrørende neste langtidsplan, vil arbeidet kunne bli intensivert og eventuelle prosjekter forelagt Stortinget i 2005.

6.9.1 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til budsjettproposisjonens underkapittel om forholdet til Nederland. Gjennom et omfattende samarbeid innenfor varierte oppgaver vil flertallet gi sin støtte til at Norge og Nederland i fellesskap samarbeider for å oppnå en rask og vellykket transformasjon nasjonalt og i NATO-sammenheng.

Flertallet ser på norsk deltagelse i det tysk-nederlandske korpset som et ledd i oppbyggingen av NATO Response Force, og det vises også til de banebrytende erfaringene fra operasjon "Enduring Freedom" i Afghanistan, hvor Norge, Nederland og Danmark bidro med jagerfly og C-130 transportfly.

Flertallet ser derfor med interesse og forventning på den intensjonsavtale om bilateralt forsvarssamarbeid som ble inngått mellom Norge og Nederland 23. juni 2003. Blir avtalen vellykket, kan den vise seg som en avtale med økonomiske gevinster for begge land, og framstå som en avtale som kan danne grunnlaget for et tettere framtidig samarbeid med Nederland.

Flertallet viser for øvrig til det tette samarbeidet som det norske luftforsvaret har med både Nederland og Danmark, et samarbeid som fungerte svært godt under deployeringen i Kirgisistan.

6.10 Årsverksutviklingen i Forsvaret

Innen utgangen av 2005 skal Forsvaret reduseres med minimum 5 000 årsverk. Hovedgrepene for å få dette til er vedtatte strukturendringer, effektivisering av virksomheten og innføring av et nytt felles forvaltningssystem. Målet er å redusere årsverkforbruket slik at det harmoniserer med den nye strukturens oppsetningsplan (OPL). Arbeidet med å redusere og kutte oppgaver vil være avgjørende for at oppgaver og personellressurser kommer i balanse.

Per august 2003 er om lag 2 900 sivilt og militært ansatte innvilget avgangsstimulerende tiltak (AST) for frivillig fratreden. Den frivillige personellavgangen det siste året er kraftig redusert, og er i dag nærmest stoppet opp. Det er flere årsaker til denne utviklingen. En vesentlig årsak er endringen i arbeidsmarkedet med færre muligheter til å få arbeid utenfor Forsvaret. Pr. august 2003 er det ca. 18 000 årsverk i FMO, herav ca. 11 200 militære og ca. 6 800 sivile.

Personellsituasjonen er alvorlig. Netto årsverkreduksjon i FMO er ca. 1 600 pr. august 2003, sett i forhold til september 2000. Tallene inkluderer personell som er innvilget tiltak og personell som har sluttet (naturlig/tilfeldig avgang), justert for rekruttering. Av det totale pålegget om en reduksjon på 5 000 årsverk utgjør Forsvarets militære organisasjon (FMO) 4 400 årsverk. Resterende 600 årsverk skal tas ut av Forsvarsbygg.

En stor del av personellnedtrekket ble tatt tidlig i omleggingsperioden. Både i 2001 og frem til medio 2002 var nedtrekket i samsvar med planforutsetningene. Forsvaret er imidlertid tilført oppgaver som har medført behov for økte personellressurser. Dette gjelder etablering av Forsvarets innsatsstyrke hvor det har vært nødvendig å tilsette grenaderer. I tillegg er det foretatt sivile tilsetninger hvor ny struktur har krevd kompetanse som Forsvaret ikke innehar i dag.

Av de 4 400 årsverk som FMO skal reduseres med, er totalt ca. 3 750 identifisert. De manglende ca. 650 årsverk vil bli identifisert og fordelt etter at utviklingen i FLO og de ulike leveranseprosjektene i Golf er kjent. Luftforsvaret og Sjøforsvaret ligger godt an til å nå sine omstillingsmål. Hæren er den forsvarsgren som foreløpig har kommet kortest. Det gjenstår et betydelig potensial for personellreduksjoner i Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO), og det forutsettes at FLO vil stå for store deler av det gjenværende nedtrekket. FLO er gitt et måltall på 1 000 årsverk ned pr. 1. april 2004. En plan for nedbemanning for FLO vil foreligge når OPL-arbeidet er fullført i løpet av høsten og vil bli gjennomført under forutsetning av Stortingets godkjenning av omorganisering av FLO.

For å kompensere manglende årsverkreduksjoner iverksatte forsvarssjefen i april 2003 ekstraordinære tiltak som skal gi FMO en reduksjon på 4 400 årsverk innen utgangen av 2005.

Det foretas en harmonisering av oppsetningsplaner (OPL) for Forsvaret og antall årsverk. Antall stillinger i OPL skal i størst mulig grad harmoniseres med tildelede årsverk basert på tildeling av lønnsmidler.

Det er foretatt en reduksjon av inntaket ved krigsskole 1 for alle forsvarsgrener i 2003.

Videre er all ekstraordinær yrkestilsetting (tilsetting av befal med rett og plikt til yrkestilsetting) av befal i inneværende år kansellert. Den kunngjorte utlysningen av ekstraordinær yrkestilsetting for Sjøforsvaret og Luftforsvaret er kansellert. Beslutningen får imidlertid ikke konsekvenser for stillinger som ble rådsbehandlet i 2002 og hvor personellet allerede er yrkestilsatt eller gitt forhåndstilsagn om dette.

For å oppnå målet om å harmonisere OPL og årsverk i Forsvaret er det nødvendig å redusere antall midlertidige beordringer i Forsvaret. For å redusere antallet midlertidige beordringer har forsvarssjefen iverksatt følgende tiltak:

- Fullmakten til midlertidig beordring eller behov for midlertidig høyere grad utøves igjennom ett sentralt ledd. Avdelinger som har behov for midlertidig beordring skal innhente godkjenning.
- Personell som midlertidig besitter en stilling på samme gradsnivå og hvor vedkommende samtidig tilfredsstiller stillingens minimumskrav til utdanning og tjenesteerfaring kan, basert på Forsvarets behov, bli tilbudt stillingen gjennom administrativ tilsetting.
- I de tilfeller hvor det ikke er kvalifiserte søkere til ledige stillinger og hvor "må-kravene" til stillingen synes for høye, vil stillingsbeskrivelsen bli sendt i retur med pålegg om at avdelingene skal vurdere minimumskravene på nytt. Stillingen må deretter lyses ut på nytt. Stillingen vil stå vakant i påvente av tilsetting og ikke bli dekket av midlertidig beordring.
- Stillinger der arbeidsoppgavene opphører, skal legges ned uten opphold, selv om det er personell som har eierforhold til disse. Vedkommende blir da befal uten fast stilling (BUFS).

Forsvarssjefen har besluttet at ansvaret for BUFS skal tillegges Forsvarsstaben. Forsvarssjefen har innført en restriktiv praktisering av tilsetninger for sivile, kontraktstilsatt befal og vervede i Forsvaret. Ved søknad om utlysning av sivil stilling må avdelingene redegjøre for de konsekvenser det måtte ha å ikke lyse ut og besette stillingen. Søknadene vil bli behandlet av Forsvarsstaben. Terskelen for innvilgelse av tilsetting heves ytterligere fra dagens restriktive praktisering.

Målet for den restriktive praktiseringen av tilsetting av kontraktbefal og vervede er at antallet kontrakter ikke skal øke. Forsvarssjefen har besluttet at det innføres en praksis der avdelingene før enhver kontrakt inngås/fornyes tar kontakt med aktuell beordringsmyndighet for å innhente godkjenning. Hensikten med dette er å få en avklaring på om stillingen kan dekkes av beordringsbefal eller ledig søknadsbefal uten fast stilling. Parallelt skal stillingen også vurderes for nedleggelse. Unntak gjøres for kontrakter som inngås som følge av tjeneste ved internasjonale fredsoperasjoner, bemanning av FIST samt ved bemanning av stillinger i FN/NATO.

Forsvarssjefen har styrket oppfølging og kontroll av stillingsfullmakten.

Beordringsplikten skal i sterkere grad benyttes for å oppnå omstillingsmålene. Den militære kompetanse skal styres slik at den prioriterte virksomheten ivaretas med tilgjengelig militær kompetanse, selv om dette for en periode vil måtte gå på tvers av det enkeltes befals ønsker. For søknadsbefalet vil dette kunne innebære midlertidig beordring uten villighet. Beordringsperioden til utlandet vil bli utvidet til å gjelde i fire år i tråd med NATOs retningslinjer. Etter ønske kan personellet fratres etter tre år. Personell i utenlandsstillinger vil få anledning til å søke innenlands avansementsstillinger etter to års tjeneste i vedkommende utenlandsstilling.

Det skal i sterkere grad praktiseres omskolering og omplassering av personell fremfor nytilsetting. Det skal søkes å omplassere overtallig sivilt personell (innenfor flytteplikten) og befal uten fast stilling på tvers av forsvarsgrener og enheter for å dekke kompetansebehov. Det skal videre tilrettelegges for omskolering av personellet der dette er hensiktsmessig og som en del av omstillingsprosessen. Forsvarets ressursorganisasjon er gitt i oppdrag å utforme og utøve rutiner i denne sammenheng.

6.10.1 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Forsvaret innen utgangen av 2005 skal reduseres med minimum 5 000 årsverk, som forutsatt i Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002), og vil understreke viktigheten av at Stortingets målsetting nås.

Komiteen har merket seg at FMO skal reduseres med 4 400 årsverk, og at 3 750 av disse årsverkene er identifisert. Komiteen har videre merket seg at 600 av de totale 5 000 årsverkene skal tas ut av Forsvarsbygg. Komiteen har merket seg at FLO er gitt et måltall på 1 000 årsverk ned for 2004.

Komiteen har merket seg at Regjeringen vil benytte seg av bortsetting som et virkemiddel i omstillingen av Forsvaret og viser i denne sammenheng til Innst. S. nr. 342 (2001-2002), samt Innst. S. nr. 232 (2001-2002).

Komiteen vil understreke at årsverksreduksjonene ikke må resultere i økte kostnader ved økt bruk av eksterne konsulenter eller bortsetting av arbeid.

7. MERKNADER TIL DE ENKELTE KAPITLER

7.1 Hovedprioriteringer fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkepartis fraksjon

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2004 for Forsvarsdepartementet på 29,390 mrd. kroner. Flertallet viser til den historiske forsvarspolitiske enigheten som ble oppnådd i Stortinget i 2002, og viser til den bredde som forliket representerer og understreker viktigheten av dette i sikkerhetspolitikken. Flertallet mener budsjettforslaget for 2004 følger opp den politiske enighet som da ble oppnådd.

Budsjettforslaget for 2004 gir også rom for store investeringer i nytt og moderne utstyr.

Flertallet understreker nødvendigheten av langtidsproposisjonens og gjennomføringsproposisjonens målsetninger om at driftsutgiftene reduseres med minimum 2 mrd. kroner sammenliknet med et alternativ uten omlegging. Flertallet understreker videre viktigheten av at det planlagte tempo i omleggingen opprettholdes, og at de personellmessige mål opprettholdes.

Flertallet påpeker at Forsvaret også i kommende år står foran to hovedoppgaver. For det første å gjennomføre omleggingen av Forsvaret med hovedfokus på å rette opp "den doble ubalansen" - ubalansen mellom drift og investeringer, og ubalansen mellom oppgaver og ressurser. Den andre oppgaven innebærer også å videreføre Forsvarets tilpasning til et moderne trusselbilde. Flertallet viser til at omleggingen til et mer moderne og effektivt forsvar er den viktigste oppgaven i 2004, og mener budsjettet legger grunnlaget for et forsvar som kan løse et bredere spekter av oppgaver, inkludert bekjempelse av terror, raskt og effektivt.

Flertallet viser til at materiellinvesteringer er på totalt 8,5 mrd. kroner i 2004, en økning fra 7,8 mrd. kroner i 2003.

Flertallet viser til at Forsvaret i 2004 vil prioritere den norske deltagelsen i operasjonene tilknyttet Afghanistan, og prioritere ISAF på bekostning av Enduring Freedom. Flertallet støtter at oppgaver i utlandet knyttes til operasjoner med folkerettslig forankring. Flertallet viser for øvrig til at situasjonen på Balkan har vist en langsom, men merkbar forbedring. Det norske bidraget i KFOR kan på dette grunnlag reduseres. Flertallet viser til at Norge fortsatt vil være en aktiv bidragsyter til fredsoperasjonene på Balkan. Flertallet viser for øvrig til den diskusjon som ble avholdt i Stortinget forut for Norges medlemskap i FNs sikkerhetsråd, og støtter i hovedsak de prioriteringer som da ble gjort.

Flertallet viser også til den prioritering som framkommer i budsjettproposisjonen for 2004, hvor Forsvaret påtar seg å stille to av sine fartøyer til disposisjon innenfor nærmere definerte områder, og det bidrag dette medfører for den totale kystberedskapen.

7.2 Hovedprioriteringer fra Fremskrittspartiets fraksjon

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser utviklingen i forsvarspolitikken som foruroligende. Disse medlemmer er undrende til substansen i Regjeringens politikk med hensyn til Forsvarets omstilling. Regjeringen og Arbeiderpartiet inngikk et forsvarsforlik i 2002, som innebar en ramme for perioden 2002-2005 på 118 mrd. 2002-kroner, det tilsvarer 29,5 mrd. kroner pr. år i gjennomsnittlig bevilgning. Nå tyder svært mye på at denne rammen ikke vil bli innfridd.

Disse medlemmer viser til de utsagn som har blitt gitt fra statsråden og forsvarsledelsen om at det er forutsigbarhet i budsjettene som er det viktigste for Forsvaret, slik at organisasjonen blir omstrukturert i

riktig omfang og retning. Hvert år siden St.prp. nr. 45 (2000-2001) ble fremlagt, har Forsvaret understreket betydningen av forutsigbarhet og langsiktighet i budsjettene. Dette ble de lovet av Stortinget, og forsvarsforliket mellom Regjeringen og Arbeiderpartiet skulle være en garanti for dette. Disse medlemmer har ved de fremlagte budsjetter i perioden 2001-2003 påpekt problematikken rundt dette med manglende forutsigbarhet som følge av stadige kutt i forsvarsbudsjettet. Disse medlemmer vil understreke at Fremskrittspartiet hele tiden har forsøkt å gi Forsvaret det de har etterspurt, nemlig forutsigbarhet i bevilgningene.

Disse medlemmer er på Forsvarets vegne skuffet over at Regjeringen med støtte fra Arbeiderpartiet nok en gang bryter forutsetningene om forutsigbarhet i budsjettet. Disse medlemmer frykter at denne utviklingen nå fører til enda større usikkerhet blant Forsvarets ansatte og de vernepliktige. Dette frykter disse medlemmer at kan resultere i en personalflukt både blant sivile og militære, og at Forsvaret risikerer å miste store ressurser i form av humankapital som resultat av en uforutsigbar politikk. Disse medlemmer viser for øvrig til sitt alternative statsbudsjett.

7.3 Hovedprioriteringer fra Sosialistisk Venstrepartis fraksjon

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Innst. S. nr. I (2003-2004) hvor Sosialistisk Venstreparti har lagt til grunn en innsparing på 4,4 mrd. kroner på Forsvaret, i første rekke ved utsettelse og avvikling av en rekke investeringsprosjekter. Dette medlem mener at det er mulig å etablere et relevant forsvar til en lavere kostnad, forutsatt at en prioriterer de oppgavene som etter dette medlems oppfatning har størst betydning for vår sikkerhet, og at en lykkes i å få en bedre kontroll med ressursbruken i Forsvaret.

Dette medlem mener at norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk må ta utgangspunkt i en mer helhetlig forståelse av våre største sikkerhetsutfordringer, og hvilke virkemidler som er best egnet til å møte disse. Dette medlem understreker sikkerhet i forhold til en sikkerhetsutfordring som terrortrusselen ivaretas av politiet og sivil beredskap. Dette medlem mener det legges for stor vekt på militære virkemidler i den internasjonale terrorbekjempelsen, og at ressurser og politisk fokus må overføres til andre virkemidler.

Dette medlem mener det er grunnlag for å kunne redusere landforsvaret betydelig i den nåværende sikkerhetspolitiske situasjonen. Videre mener dette medlem at det er stor fare for at innkjøp av nye kampfly til anslagsvis 40 mrd. kroner kan bli en betydelig feilinvestering for Forsvaret, og at disse flyene både vil bli unødvendig dyre og dårlig tilpasset de reelle behovene for Forsvaret.

Dette medlem mener Kystvakten og redningstjenesten bør styrkes, og viser til at det er et klart økende behov for kontroll og beredskap i forbindelse med økende oljefrakt langs kysten vår. Dette medlem

stiller seg positiv til opptrappingen av det sivil/militære samarbeidet omkring sikkerhet, beredskap og miljøforsvar langs kysten og understreker at det er viktig at Forsvarets ressurser kommer til nytte i denne sammenhengen.

Dette medlem understreker det betydelige ansvaret og de store utfordringene Norge har i tilknytning til ressursforvaltning, miljøforsvar og suverenitetshevdelse i nordområdene. Dette medlem støttet nedbyggingen av invasjonforsvaret i Nord-Norge, men mener at det er behov for en klar tilstedeværelse fra Forsvaret i nord for å ivareta oppgavene med utgangspunkt i de nevnte utfordringer og ansvar. Men Forsvarets tilstedeværelse og kapasitet må kombineres med en mer helhetlig nordområdepolitikk hvor ikke minst et aktivt samarbeid og tett kontakt med Russland inngår. Dette medlem viser til at det er kuttet i bevilgningene til prosjektsamarbeid og miljøtiltak med Russland i flere budsjetter, og mener dette er svært beklagelig.

7.4 Hovedprioriteringer fra Senterpartiets fraksjon

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til Senterpartiets alternative budsjett, der det ble foreslått at rammeområde 8 bevilges med 28 405 579 000 kroner.

Dette medlem er kritisk til den omdisponeringen av ressurser fra nasjonalt forsvar over mot internasjonale operasjoner som Regjeringen legger opp til. Senterpartiet ønsker å opprettholde den nasjonale forsvarsevnen og vil derfor kanalisere en større andel av ressursene til Hæren og Heimevernet. Senterpartiet foreslo å øke bevilgningene til Hæren med 1 041 mill. kroner, slik at vi kommer på nivå med 2003-budsjettet. Videre foreslo Senterpartiet å opprettholde bevilgningen til Heimevernet på årets nivå ved å bevilge 74 mill. kroner ekstra på kap. 1734.

Dette medlem viser til at Norges geografiske plassering og stilling blant annet innen energisektoren, gjør det nødvendig å opprettholde et robust forsvar. Særlig gjelder dette nordområdene der Norge har spesielle utfordringer. Dette medlem vil understreke at det viktigste bidraget til Norges og NATOs sikkerhet er at Norge evner troverdig suverenitetshevdelse i norsk territorium. Samtidig er norsk deltagelse i internasjonale operasjoner et viktig bidrag til å oppfylle felles forpliktelser, men deltagelsen bør ikke gå på bekostning av å ha et nasjonalt forsvar. Dette medlem er bekymret over den utviklingen som pågår med en eksplisitt nedprioritering av det nasjonale forsvar.

Det er viktig at Forsvaret er tungt til stede på strategisk viktige steder i landet. Senterpartiet er bekymret over det økende presset på å redusere Forsvarets tilstedeværelse i Nord-Norge. Dette medlem vil også peke på utfordringene knyttet til de strategisk viktige sjørutene i nordområdene. Allerede om få år vil eksporten av olje fra Nordvest-Russland på kjøll utenfor Norskekysten komme opp i et volum på rundt 100 mill. tonn per år. Det vil være en stor oppgave også i fremtiden å drive ressurskontroll i havområdene i Nord, og det faktum at flere stater er uenige i vårt syn på

deling av havområdene, gjør oppgaven mer krevende. Både oppgavene og Nord-Norges geografiske utstrekning tilsier at forsvarsstrukturen i denne landsdelen må ha et visst volum.

Dette medlem vil peke på hvor viktig det er at Kystvakten i budsjettet for 2004 blir tilført ressurser slik at de kan utføre sine oppgaver på en skikkelig måte, og slik at Kystvaktens totale kapasitet kan styrkes fremover. Oppgavene Kystvakten forventes å løse har økt betydelig. Ressursene som er stilt til disposisjon er knappe. Det er ønskelig med en klar økning av havgående fartøyers patruljedøgn i 2004. Kystvakten må styrkes for å sikre at den kan utføre de viktige samfunnsoppgaver den er pålagt, derfor foreslo Senterpartiet å bevilge 10 mill. kroner utover Regjeringens forslag på kap. 1790.

Dette medlem mener Forsvaret bør revurdere flere prosjekter som aldri burde vært igangsatt og som gir liten forsvarsevne sett i forhold til de store ressursene som investeres i prosjektene. Midlene fra disse prosjektene bør frigjøres og overføres til mer samfunnsnyttige formål. Dette medlem mener Regionfelt Østlandet og fregattprosjektet er eksempel på slike uheldige prosjekt som bør søkes avsluttet.

Innenfor forsvarsbudsjettets ramme prioriterer Senterpartiet også å øke bevilgningen til kommuner som mister mange arbeidsplasser knyttet til forsvaret. Den omfattende omleggingen av Forsvaret skaper betydelige omstillingsutfordringer i de kommuner som blir rammet. Det er særlig mindre distriktskommuner som mister arbeidsplasser knytta til Forsvaret, og det er en ressurskrevende og tidkrevende prosess å skape alternative arbeidsplasser. Å skape nye arbeidsplasser og derigjennom sikre bosetting i hele landet er også viktig sett i et forsvarspolitisk perspektiv. Særlig i nordområdene er permanent bosetting i form av velfungerende lokalsamfunn en viktig forutsetning for en forsvarsmessig stabilitet.

7.5 Oppsummering

Ved Stortingets vedtak 26. november 2003 er netto utgiftsramme fastsatt til 28 912 579 000 kroner.

Komiteen har tre avvikende forslag til fordeling av rammeområde 8. Dette fremgår av tabell 1 under hovedprioriteringer.

Tabell 1 angir standpunkt under kapitlene som inngår i rammeområde 8.

Tabell 1. Forslag til fordeling av rammeområde 8 (forsvar) fra regjeringen Bondevik II og fra komiteen. (90-postene behandles av finanskomiteen og inngår ikke i kapitlene nedenfor)

Kap.	Post	Formål	St.prp. nr. 1 med Tillegg nr. 1-11	Komiteens tilrådning
Utgifter rammeområde 8 (i hele tusen kroner)				
42		Forsvarets ombudsmannsnemnd	3 900	3 900
	1	Driftsutgifter	3 900	(0)
451		Samfunnsikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451)	519 952	509 952
	1	Driftsutgifter	493 724	(-10 000)
	21	Spesielle driftsutgifter	2 025	483 724
	22	Flyttekostnader	19 500	(-10 000)
	70	Overføringer til private	4 703	2 025
				(0)
1700		Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)	253 187	253 187
	1	Driftsutgifter	245 474	(0)
	73	Forskning og utvikling	7 713	245 474
				(0)
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4710)	1 061 341	886 341
	24	Driftsresultat	-709 000	(-175 000)
	47	Nybygg og nyanlegg	1 770 341	-709 000
				(0)
				1 595 341
				(-175 000)

Kap.	Post	Formål	St.prp. nr. 1 med Tillegg nr. 1-11	Komiteens tilråding
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	622 769	617 769
				(-5 000)
	1	Driftsutgifter	257 048	257 048
				(0)
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet	20 000	20 000
				(0)
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	158 604	153 604
				(-5 000)
	71	Overføringer til andre	55 117	55 117
				(0)
	78	Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett	132 000	132 000
				(0)
1720		Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720)	1 202 847	1 202 847
				(0)
	1	Driftsutgifter	1 202 847	1 202 847
				(0)
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 4723)	94 139	94 139
				(0)
	1	Driftsutgifter	94 139	94 139
				(0)
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben (jf. kap. 4725)	2 570 767	2 575 767
				(+5 000)
	1	Driftsutgifter	2 434 129	2 439 129
				(+5 000)
	50	Overføring til Statens Pensjonskasse	127 753	127 753
				(0)
	70	Renter låneordning	8 885	8 885
				(0)
1731		Hæren (jf. kap. 4731)	3 918 825	3 918 825
				(0)
	1	Driftsutgifter	3 918 825	3 918 825
				(0)
1732		Sjøforsvaret (jf. kap. 4732)	2 694 032	2 694 032
				(0)
	1	Driftsutgifter	2 694 032	2 694 032
				(0)
1733		Luftforsvaret (jf. kap. 4733)	3 565 523	3 565 523
				(0)
	1	Driftsutgifter	3 565 523	3 565 523
				(0)
1734		Heimevernet (jf. kap. 4734)	1 106 051	1 106 051
				(0)
	1	Driftsutgifter	1 106 051	1 106 051
				(0)
1735		Etterretningstjenesten	671 057	671 057
				(0)
	21	Spesielle driftsutgifter	671 057	671 057
				(0)
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 4740)	1 508 754	1 508 754
				(0)
	1	Driftsutgifter	1 508 754	1 508 754
				(0)

Kap.	Post	Formål	St.prp. nr. 1 med Tillegg nr. 1-11	Komiteens tilrådning
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)	8 515 284	8 515 284
	1	Driftsutgifter	709 228	709 228
	44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel	66 700	66 700
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	7 399 256	7 399 256
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel	210 100	210 100
	75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet	130 000	130 000
1790		Kystvakten (jf. kap. 4790)	693 574	693 574
	1	Driftsutgifter	693 574	693 574
1791		Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 4791)	23 862	23 862
	1	Driftsutgifter	23 862	23 862
1792		Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)	700 000	700 000
	1	Driftsutgifter	700 000	700 000
1795		Kulturelle og allmennyttige formål (jf. kap. 4795)	187 540	187 540
	1	Driftsutgifter	143 978	143 978
	60	Tilskudd til kommuner	40 500	40 500
	72	Overføringer til andre	3 062	3 062
Sum utgifter rammeområde 8			29 913 404	29 728 404 (-185 000)
Inntekter rammeområde 8 (i hele tusen kroner)				
3451		Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 451)	126 372	126 372
	1	Gebyrer	96 878	96 878
	3	Diverse inntekter	29 494	29 494
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1710)	130 000	130 000
	47	Salg av eiendom	130 000	130 000
4720		Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 1720)	12 123	12 123
	1	Driftsinntekter	12 123	12 123
4723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 1723)	297	297
	1	Driftsinntekter	297	297

Kap.	Post	Formål	St.prp. nr. 1 med Tillegg nr. 1-11	Komiteens tilrådning
4725		Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben (jf. kap. 1725)	80 704	80 704
	1	Driftsinntekter	78 648	78 648
				(0)
	70	Renter låneordningen	2 056	2 056
				(0)
4731		Hæren (jf. kap. 1731)	69 402	69 402
	1	Driftsinntekter	69 402	69 402
				(0)
4732		Sjøforsvaret (jf. kap. 1732)	45 991	45 991
	1	Driftsinntekter	45 991	45 991
				(0)
4733		Luftforsvaret (jf. kap. 1733)	107 995	107 995
	1	Driftsinntekter	107 995	107 995
				(0)
4734		Heimevernet (jf. kap. 1734)	2 650	2 650
	1	Driftsinntekter	2 650	2 650
				(0)
4740		Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 1740)	21 570	21 570
	1	Driftsinntekter	21 570	21 570
				(0)
4760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1760)	216 638	216 638
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsinntekter	216 638	216 638
				(0)
4790		Kystvakten (jf. kap. 1790)	352	352
	1	Driftsinntekter	352	352
				(0)
4795		Kulturelle og allmennyttige formål (jf. kap. 1795)	731	731
	1	Driftsinntekter	731	731
				(0)
4799		Militære båter	1 000	1 000
	80	Militære båter	1 000	1 000
				(0)
		Sum inntekter rammeområde 8	815 825	815 825
				(0)
		Sum netto rammeområde 8	29 097 579	28 912 579
				(-185 000)

7.6 De enkelte kapitler

For de enkelte kapitler henvises det til St.prp. nr. 1 (2003-2004) fra Forsvarsdepartementet, side 61-112, og til sidene 28-29 og 123-139 i St.prp. nr. 1 (2003-2004) Justis- og politidepartementet.

Kap. 42 Forsvarets ombudsmannsnemnd

	Kroner
Utgifter:	
Saldert budsjett 2003	3 900 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	3 900 000

Komiteen viser til forsvarskomiteens behandling av Ombudsmannsnemnda for Forsvarets innberetning av virksomheten i 2002, Dokument nr. 5 (2002-2003), jf. Innst. S. nr. 195 (2002-2003). Komiteen vil enda en gang slutte seg til forsvarskomiteens enstemmige merknader, og ber om at disse blir tatt til følge.

Kap. 451-3451 Samfunnssikkerhet og beredskap

Utgifter:		Kroner
Saldert budsjett 2003	333 770 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	509 952 000	(-10 000)
Inntekter:		
Saldert budsjett 2003	20 104 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	126 372 000	

Komiteen viser til omtalen av Samfunnssikkerhet og beredskap, og Regjeringens forslag til bevilgninger på sidene 28-29 og 123-139 i St.prp. nr. 1 (2003-2004) Justis- og politidepartementet.

Komiteen er tilfreds med at det er tatt initiativ overfor Institutt for forsvarsstudier (IFS) for å få etablert et strategisk forskningsprogram innen totalforsvar og samfunnssikkerhet der begrepsbruk og konseptuelt innhold vil være sentrale tema. Felles trusselbilde og felles innhold i begreper må danne grunnlaget for arbeidet med beredskap på alle forvaltningsnivå.

Komiteen har merket seg kapittel 3.9 i St.prp. nr. 1 (2003-2004) fra Forsvarsdepartementet "Totalforsvaret i et nytt lys - en rolleforskyvning". Forsvarets økte rolle for å bidra til samfunnssikkerhet og bistå det sivile samfunn gjelder både å forebygge og bekjempe terrorisme og behovet for å kunne støtte sivil gjenoppbygging i kriseområder der Norge deltar i fredsoperasjoner.

Komiteen merker seg at Justisdepartementets samordningsfunksjon innebærer ansvar for å utarbeide overordnede retningslinjer, koordinere og fremme proposisjoner og meldinger til Stortinget, tilrettelegge rammebetingelser, ta initiativ, være pådriver, avklare ansvarsforhold i gråsoner og treffe prinsipielle avgjørelser på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. I tillegg har Justisdepartementet tilsynsansvar for departementene og gir statusrapport til regjeringen, bl.a. om helheten i beredskapsarbeidet samt peke på hvor det er behov for forbedringer.

Det enkelte fagdepartement har ansvaret for samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i sin sektor, herunder oppfølging av Innst. S. nr. 9 (2002-2003) jf. St.meld. nr. 17 (2002-2003). Komiteen mener det er ønskelig med en større bevissthet fra de respektive departement om å vise til samfunnssikkerhetsarbeidet i de aktuelle saker som legges fram for Stortinget. Det vil på sikt lette arbeidet med å få samfunnssikkerhet og beredskap til å fremstå som en helhet.

Komiteen er tilfreds med at Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) ble etablert 1. september 2003. Komiteen merker seg at hovedutfor-

dringen i 2004 er å få etablert en hensiktsmessig organisasjon og drift av det nye DSB. Komiteen viser til Innst. S. nr. 9 (2002-2003) der flertallet sterkt understreket at et nytt direktorat må utvikles til en bred og slagkraftig beredskapsorganisasjon. Etableringen av direktoratet gir en felles myndighetslinje fra sentralt til lokalt nivå innen brann og generell beredskap. Komiteen merker seg at det gir felles fagmiljø innenfor forebygging og beredskap for hendelser på sentralt, regionalt og lokalt nivå.

Komiteen har videre merket seg at DSB også skal arbeide for redusert risiko ved elektriske anlegg og utstyr, ved produkter og forbrukertjenester og ved objekter, utstyr og virksomheter mv. Samfunnet preges av et stadig økende forbruk og markedet fylles av store mengder nye produkter. Komiteen vil presisere at sikkerheten både i utvikling og omsetning av produkter og forbrukertjenester er viktig, samt at informasjons- og opplysningstiltak også vil øke forbrukersikkerheten.

Komiteen ser viktigheten av at DSB også ivaretar sitt engasjement og sine forpliktelser knyttet til det internasjonale arbeidet innenfor NATO, FN, EU/EØS og OECD.

Komiteen er enig i at elektrisitet i stadig økende grad er vitalt for sikkerheten i samfunnet. Svikt i strømforsyningen kan medføre fare for liv og helse. Komiteen mener det er svært viktig at det gjennom tilsyn blir arbeidet for at nødvendig vedlikehold og reinvesteringer i elanlegg og infrastruktur blir gjennomført.

Komiteen ser viktigheten av at enkeltmenneskers innsikt og forståelse samt rolle i samfunnssikkerhetsarbeidet økes, blant annet gjennom kampanjer. Forebyggende arbeid og prioriteringer må legges til grunn i arbeidet for sikkerhet mot utilsiktede hendelser mot den enkelte borgers fysiske og psykiske sikkerhet.

Komiteen er meget tilfreds med at brannsikkerheten for eldre og omsorgstrengende skal styrkes ved å gjennomføre tiltak rettet mot omsorgsboliger. Større andel av eldre bor i egne selvstendige boenheter både i og utenfor institusjon. Undersøkelser har vist at døds- hyppigheten i omsorgsboliger er nesten fire ganger så høy som for resten av befolkningen.

Komiteen er kjent med at arbeidsgruppa nedsatt av Regjeringen i 2002 nå har levert sin rapport "Brannsikkerhet i omsorgsboliger". Rapporten vil ifølge pressemelding fra Justis- og politidepartementet bli sendt alle kommuner for behandling og oppfølging.

Komiteen har merket seg prosjektet som skal fremskaffe nødvendig kunnskap om brannsikring av tett trehusbebyggelse med fokus på verdensarvområdet Røros. Kulturarvens sårbarhet må sees i sammenheng med analysen av samfunnets sårbarhet. Erfaringsmateriale fra Røros-prosjektet vil danne grunnlag for vurdering av tiltak også i andre tilsvarende trehusmiljøer.

Komiteen viser til at Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er etablert som direktorat fra 1. januar 2003, administrativt underlagt Forsvarsdepartementet. NSM skal på vegne av Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet ivareta et overordnet og sektorovergripende

ansvar for forebyggende sikkerhetstjeneste i henhold til sikkerhetsloven. NSM er også sertifiseringsmyndighet for sikkerhet i IT-produkter og IT-systemer.

Komiteen merker seg også NSM internasjonale engasjement med betydning for det internasjonale forebyggende sikkerhetsarbeid.

Komiteen merker seg at Landsdelskommando Nord-Norge på Reitan skal fungere som en krisestyringskommando for nordområdene, og at kommandoen med sin utrustning og organisering er i stand til å foreta en koordinering mellom militære og sivile deler av totalforsvaret på regionalt nivå. Kommandoen er også i stand til å samvirke med sivile primæretater med spesielt ansvar for kystberedskap og aksjonsledelse (KYBAL) og redningsaksjoner.

Komiteen viser til at det er investert betydelige ressurser i Forsvarets anlegg på Reitan og at alle data om oljetankfarten nå samles ved LDKN. Komiteen viser videre til at bare i november 2003 kom 24 oljetankskip østfra langs kysten. Det antas at 18-20 tankskip vil oppholde seg utenfor kysten av Nord-Norge til enhver tid. Komiteen har merket seg at Kystverket støtter seg tungt til Forsvaret som operativ ressurs når det gjelder den praktiske gjennomføringen av overvåkingen av oljetankfarten, og at LDKN utfører dette arbeidet på en utmerket måte. Komiteen viser til Innst. S. nr. 11 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 12 (2003-2004) om slepebåtkapasiteten. Komiteen viser også til merknadene under punkt 2.5.

Komiteen har merket seg ny organisering av Sivilforsvaret med bl.a. 20 kretser og at de nye kretsene etableres fra 1. januar 2004. Sivilforsvaret er en nasjonal forsterkningsressurs, men det er også etablert internasjonale støttegrupper for humanitær bistand i utlandet.

Komiteen er fornøyd med at det er foretatt en vurdering av den totale skolevirksomheten innen det sivile beredskap. Komiteen merker seg at det er lagt vekt på økonomi og effektivisering. Sivilforsvarets styrke som skal læres opp og øves i fredstid er satt til om lag 12 000 personer.

Komiteen støtter visjonen for skolevirksomheten; at den skal være landets ledende kompetanse- og ressurscenter innenfor kriseplanlegging, krisehåndtering, brannvern, redning og Sivilforsvar. Komiteen er også tilfreds med at opplæringsaktiviteten videreutvikles og styrkes slik at kurstilbudet også omfatter øvrig samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid.

Komiteen merker seg at kommunene i for liten grad integrerer risiko- og sårbarhetsanalyser som en naturlig del av øvrige styrings- og beslutningsverktøy. Komiteen mener at kommunen må definere akseptabelt risikonivå og sette seg mål og foreslå tiltak for kommunens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap. Brannvernberedskapen må integreres med kommunens øvrige beredskaps- og sikkerhetsarbeid. Komiteen mener at kompetanse og kvalitet er viktig, derfor må interkommunale løsninger vurderes både innen planarbeid og for effektiv ressursutnyttelse.

Komiteen er enig i målet om å etablere et tilsynsregime innen samfunnssikkerhet og beredskap som er koordinert og effektivt. Komiteen vil støtte arbeidet

med økt koordinering mellom DSBs branntilsyn og fylkesmennenes beredskapstilsyn. Komiteen mener at fylkesmennene mer aktivt må gå i dialog med kommunene ved oppstart av kommuneplanprosesser, gi klarere informasjon om kravet knyttet til risiko- og sårbarhetsanalyser og etterspørre/sjekke om det er tatt hensyn til, eventuelt komme med innsigelser. Å øke standardiseringen av fylkesmennenes beredskapstilsyn kan her være viktig.

Komiteen vil presisere at for å ha en tilfredsstillende beredskap må det stilles krav til forberedelsene på alle forvaltningsnivå. Det er viktig å ha øvelser sammen, ha rollespill, bli kjent med hverandres kompetanse, ansvar og arbeidsmåter. Når man sammen gjennomgår ulike scenarier og diskuterer løsninger, blir man nødt til å tenke i gjennom vanskelige hendelser og derigjennom gjøre hverandre litt sterkere og bedre og mer forberedt, også på at det utenkelige kan skje.

Komiteen støtter målet om at trussel- og risikovurderinger og forsknings- og utredningsarbeidet sees i sammenheng og vurderes opp mot hverandre.

Komiteen er tilfreds med justisministerens svar om at han vil følge opp Stortingets vedtak og ønske om parallell behandling av langtidsplaner for militært forsvar og sivilt beredskap, jf. St.meld. nr. 25 (1997-1998) samt Innst. S. nr. 9 (2002-2003). Komiteen mener det er viktig for arbeidet med helhetstenkningen, den totale beredskap innen samfunnssikkerhet, og at langtidsplanene kan sees i sammenheng og behandles samtidig.

Kap. 1700 Forsvarsdepartementet

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	177 902 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	253 187 000

Komiteen slutter seg til proposisjonen og viser til merknader under punkt 6.3.1.

Kap. 1710 (Nytt) Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	1 549 214 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	886 341 000 (-175 000)

Inntekter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	130 000 000

Komiteen har merket seg at Forsvarsbygg ble opprettet som eget forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre fra 1. januar 2002. Etableringen av forsvarsbygg er en del av omstillingen i Forsvaret. Komiteen har videre merket seg at Forsvarsbyggs regnskap for 2002, kap. 2463 post 24, viser et underskudd på 3 mill. kroner som ble belastet reguleringsfondet. Reguleringsfondet ved utgangen av 2002 var på

42 mill. kroner og det er ikke budsjettert med endring i nivået i 2004.

Komiteen har merket seg at ved siden av vedtatte organisasjonsendringer er innføring av full kostnadsdekkende husleie viktige tiltak for å nå målet om å redusere antall kvadratmeter fra 6 til 4 millioner. Å identifisere og selge overflødig EBA (eiendom, bygg og anlegg) frigjør ressurser til andre formål innenfor Forsvarets militære organisasjon.

Komiteen har merket seg at effektivisering av Forsvarsbygg vil være en kontinuerlig prosess for at enhetskostnadene pr. kvm skal bli redusert, samtidig som vedlikehold av bygningene blir holdt på et forsvarlig nivå.

Komiteen er kjent med at det føres forhandlinger mellom Rissa kommune i Sør-Trøndelag fylke og Skifte Eiendom om overdragelse av Hysnes Fort til kommunen. Komiteen ser positivt på forhandlingene og overlater til partene å bli enige lokalt om økonomiske rammer som er akseptable for begge parter, innenfor gjeldende instruksjer.

Komiteen har videre merket seg at enkelte utbyggingprosjekter er forskjøvet og at disse vil bli vurdert i forbindelse med arbeidet med neste langtidsplan.

Komiteen ser positivt på at departementet ved byggeprosjekter vil legge vekt på en større grad av fleksibilitet i valg av løsninger, f.eks. økt fokus på standardiserte løsninger, flerbruksmuligheter og enklere bygningsstandard samt løsninger som ved behov kan relokaliseres/flyttes. Det er viktig som et ledd i arbeidet med ytterligere kostnadsreduksjoner, både på kort og lengre sikt.

Komiteen har merket seg at ledelsesbygget for det integrerte Forsvarsdepartementet er planlagt ferdig ved årsskiftet 2005/2006 og at prosjektet omfatter et nybygg kombinert med rehabilitering av eksisterende bygninger. Komiteen er tilfreds med at det er en løpende dialog med Riksantikvaren for avklaring av vernehensyn.

Komiteen har merket seg at Forsvarsbygg har utviklet en miljømålsetting som spenner over blant annet biologisk mangfold, friluftsliv, kulturminner, forurensing, avfall og internasjonalt miljør samarbeid. Videre at miljøaspektet vektlegges i alle prosesser knyttet til drift, bygging og avhending.

Komiteen har merket seg Bodø Miljøprosjekt som omfatter rullebaneforlengelse, støytiltak samt reduksjon av forurensing, og at det er nødvendige tiltak for å oppfylle kravene som er stilt etter forskrift om grenseverdier for lokal luftforurensing og støy.

Komiteen har også merket seg nødvendig utskifting av PCB-holdig lysarmatur da det ifølge forskrift vil være forbudt fra januar 2005.

Komiteen har med tilfredshet merket seg at Forsvarsbygg som ansvarlig for en rekke kulturminner, har en betydelig kulturminnefaglig kompetanse, både innen rådgivning og praktisk håndverk.

Komiteen er enig i innføringen av kostnadsdekkende husleie i Forsvaret. Komiteen vil likevel peke på at prissettingen i enkelte tilfeller har vært lite hen-

siktsmessig. Komiteen ber departementet påse at disse tilfellene gjennomgås av Forsvarsbygg i samarbeid med de lokale avdelingene i Forsvarets militære organisasjon, for å sikre en mest mulig korrekt og hensiktsmessig prissetting.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er skeptiske til en del konsekvenser av opprettelsen av Forsvarsbygg. Disse medlemmer mener det må gjennomføres en konsekvensanalyse av de ringvirkninger innføringen av internfakturering av leie av bygningsmasse og lignende medfører. Disse medlemmer frykter at det har oppstått situasjoner hvor forsvarsheter har leiet haller o.l. utenom Forsvaret på grunn av høy internleie av fasilitetene innenfor Forsvaret. Dette er i så tilfelle svært uheldig og svært lite hensiktsmessig. Disse medlemmer ønsker også en gjennomgang av leiepriser og kostnadsoverslag i denne sammenheng.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gjennomføre en evaluering av Forsvarsbygg og dets virksomhet i forbindelse med internfakturering av leiekostnader."

Disse medlemmer viser til at særhensyn i forbindelse med avhending ble behandlet i Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002-2003). I innstillingen er denne form for særhensyn foreslått begrenset til å gjelde noen få sterkt belastede lokalsamfunn. Komiteen ba videre Forsvarsdepartementet sørge for tempo i avhendingsprosessen, og understreket viktigheten av et nært samarbeid mellom Forsvarsbygg og den enkelte kommune.

Disse medlemmer har merket seg de ovenstående føringer, og foreslår på dette grunnlag at Rissa kommune i Sør-Trøndelag fylke skal få kjøpe eiendom og bygninger på Hysnes Fort til en pris som ligger under den markedspris som er satt av Skifte eiendom.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa bidra til at "Hysnes leir" vederlagsfritt eller til sterkt redusert pris, overdras til Rissa Kommune."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at Regionfelt Østlandet ikke burde vært igangsatt. Utbyggingen av skytefeltet vil koste nærmere 2 mrd. kroner, og det er fremdeles uoversiktlige miljøkonsekvenser knyttet til prosjektet. Disse medlemmer vil videre påpeke at kostnadene til midlertidig lokalisering av FO/FD på Akershus festningsområde er uforsvarlig ressursbruk. Disse medlemmer har tidligere tatt til orde for at Forsvaret burde benyttet eksisterende lokaler i Huseby leir inntil ledelsesbygget er ferdig i 2005/2006.

Kap. 1719 Fellesutgifter og tilskudd under Forsvarsdepartementet

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	361 742 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	617 769 000
	(-5 000)

Komiteen har merket seg at det er en mindre økning i basisbevilgningene til Forsvarets forskningsinstitutt (FFI), og at dette skyldes kompensering for pris- og lønnsøkninger, samt basisfinansierings del av husleieøkningen FFI må betale til Forsvarsbygg i 2004. Komiteen er tilfreds med at det ikke er en reell budsjettøkning for FFI i 2004, og at en dermed viderefører reduksjonen fra 2003 på 10 mill. kroner, slik at det i henhold til Innst. S. nr. 232 (2001-2002) vil gjenstå 10 mill. kroner til realisering i 2005.

Komiteen er tilfreds med budsjettet til fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet. Komiteen ser positivt på at Forsvarsdepartementet samarbeider med nye allierte, f.eks. gjennom årlige samarbeidsprogrammer med forsvarsdepartementene i Polen, Tsjekkia og Ungarn. Komiteen er videre fornøyd med den driftsstøtte som ytes til frivillige organisasjoner, som bidrar til å styrke folkeopplysningen om norsk sikkerhets- og forsvarspolitik.

Komiteen ser positivt på at Regjeringen har økt dimisjonsgodtgjørelsen for vernepliktige som avtjener 12 måneders tjeneste med 1 000 kroner.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ønsker å øke denne godtgjørelsen ytterligere. Til dette formålet omdisponeres 5 mill. kroner fra FFIs basisbevilgning.

Komiteen har merket seg at prøveprosjektet ved Bæreia krigsinvalidehjem avsluttes i 2004 og at det forutsettes at Bæreia fra 2005 skal være helt brukerfinansiert og driften tilpasset inntektene ved hjemmet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener Regjeringen må bidra til å sikre driften av Bæreia dersom det viser seg vanskelig å få til full brukerfinansiering fra 2005.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å bidra til å sikre driften av Bæreia dersom det viser seg vanskelig å få til full brukerfinansiering fra 2005."

Kap. 1720-4720 Felles ledelse og kommandoapparat

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	1 335 214 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	1 202 847 000

Inntekter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	17 197 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	12 123 000

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, merker seg videre at prosessen med å erstatte Forsvarets Overkommando med Forsvarsstaben, som et ledd i overgangen til ny struktur, har redusert kostnadene med denne prosessen med 173 mill. kroner. Flertallet ser derfor at arbeidet med den nye organisasjonen, med en integrert strategisk ledelse (ISL) og opprettelsen av den nye forsvarsstaben (FST), har gitt en viss effekt. Flertallet viser for øvrig til flertallsmerknader i Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002) vedrørende den integrerte strategiske ledelse.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at arbeidet med å implementere den nye nasjonale kommandostrukturen er i rute, og ser med tilfredshet på den offisielle etableringen av Joint Warfare Centre (JWC) 23. oktober 2003. JWC er samlokalisert med Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK), men er ikke en integrert del av FOHK. For de øvrige kommandoene som er underlagt dette kapittelet, FST, FOHK, Landsdelkommando Nord og Landsdelkommando Sør, vises det til Innst. S. nr. 342 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001) og Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002).

Kap. 1723-4723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	77 829 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	94 139 000

Inntekter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	297 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	297 000

Komiteen viser til Innst. S. nr. 9 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 17 (2001-2002), der Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM) fikk direktoratsstatus. Komiteen viser videre til at NSM rapporterer med faglig ansvarlinje i militær sektor til Forsvarsdepartementet og til Justisdepartementet i sivil sektor. Komiteen er oppatt av at denne ordningen ikke skaper uklare kommandolinjer og vil be departementet om tilbakerapportering på en egnet måte.

Kap. 1725-4725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	2 655 797 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	2 575 784 000
	(+5 000)

Inntekter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	117 211 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	85 639 000

Komiteen anser tilbud om kurs i regi av Voksenopplæringen som en viktig del av tilretteleggingen for vernepliktige, og for at de skal ha en meningsfull hver-

dag. De vernepliktige skal ha medbestemmelse i utvelgelsen av kursstilbud. Komiteen understreker at Voksenopplæringens ressurser må brukes til kjøp av kursplasser på etterspurte kurs, og er enig i behovet for å rasjonalisere Voksenopplæringen for å frigjøre ressurser til dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til omtalen av Voksenopplæringen i forsvarsbudsjettet. I en tid med færre ungdommer som gjennomfører militærtjenesten, er det svært viktig at det finnes tilbud som kan gi den enkelte økt kompetanse og dermed kompensere for noe av den innsats som vedkommende har ytet i forhold til dem som ikke avtjener verneplikten. Økende arbeidsledighet særlig blant unge, tilsier også at et godt tilbud fra Voksenopplæringen i Forsvaret er av spesielt stor betydning. Flertallet ser Voksenopplæringen som et viktig redskap i Forsvaret, og kvalitet og nivå må derfor opprettholdes.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er kritisk til effekten av konkurranseutsetting av Voksenopplæringen, og er bekymret for at kvaliteten og omfanget på tilbudet vil forringes. Disse medlemmer vil be om at omorganiseringen av Voksenopplæringen blir grundig evaluert, med utgangspunkt i brukernes erfaringer, og at dette legges frem i neste års budsjett.

Kap. 1731-4731 Hæren

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	4 920 836 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	3 918 825 000
Inntekter:	
Saldert budsjett 2003	77 633 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	69 402 000

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, har merket seg at Hæren får en reduksjon i sitt budsjett, og at dette i hovedsak skyldes tekniske justeringer mellom kapitlene i budsjettet. Videre har flertallet merket seg at den reelle reduksjonen i budsjettet skyldes den planlagte omorganiseringen av Hæren, og at innsparingen i hovedsak knytter seg til reduksjoner i faste utgifter som utflytting og avhending av garnisoner, avhending av bygningsmasse, reduksjoner i årsverk og prioritering av vedlikehold mot den vedtatte fremtidige strukturen.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, er oppmerksom på at operativ aktivitet knyttet til grensevakt, vakthold av kongehuset og produksjon til operasjoner i utlandet videreføres på 2003-nivå, samt at aktiviteten ved Hærens Jegerkommando vil økes i henhold til økte ambisjoner for Forsvarets spesialstyrker.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil poengtere viktigheten av at arbeidet med å videreutvikle og effektivisere Hæren fortsetter i tråd med vedtatte strukturer og styrkemål, og er tilfreds med at Hærens operative kapasiteter er styrket i forhold til tidligere gjennom videreutvikling av FIST-H.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser det som naturlig å øke overføringene til den spisse delen av Forsvaret, ut fra dagens sikkerhetspolitiske situasjon. Hæren har store utfordringer i forbindelse med de sikkerhetspolitiske situasjoner vi har i dag og i fremtiden. Det er derfor behov for øket trening og innkjøp av materiell i øvings- og utdanningsammenheng. Dette er oppgaver som er viktige for å opprettholde et troverdig forsvar.

Disse medlemmer viser for øvrig til sitt alternative statsbudsjett.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Budsjett-innst. S. I (2003-2004) hvor Sosialistisk Venstreparti gikk inn for et kutt på 500 mill. kroner for Hæren, og viser videre til begrunnelsen for dette i de innledende merknadene.

Komiteens medlem fra Senterpartiet har merket seg at Hæren får en stor reduksjon i sitt budsjett. Et så kraftig budsjettkutt vil føre til en omlegging av Hæren som Senterpartiet er kritisk til. Dette medlem vil vise til at Senterpartiets alternative budsjett vil gi Hæren en budsjettøkning på 1 041 mill. kroner. Denne økningen gir Hæren et budsjett på 2003-nivå. Dette er nødvendig for at Hæren skal kunne løse sine oppgaver på en tilfredsstillende måte. Hæren spiller en svært viktig oppgave i det nasjonale territorialforsvaret. Dette er en viktig oppgave som dette medlem ikke kan være med på å nedprioritere.

Kap. 1732-4732 Sjøforsvaret

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	2 990 278 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	2 694 032 000
Inntekter:	
Saldert budsjett 2003	44 539 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	45 991 000

Komiteen viser til at Sjøforsvaret har gjennomført, og arbeider videre med, omfattende struktur- og effektiviseringstiltak. I dette arbeidet er operativ aktivitet skjermet. Operativ aktivitet er knyttet til seilingsdøgn og opprettholdelse av seilingsmønster, med blant annet tilstedeværelse i Nord-Norge. Komiteen støtter at aktiviteten ved Marinejegerkommandoen vil øke iht. økte ambisjoner for Forsvarets spesialstyrker.

Komiteen har tidligere vist til Innst. S. nr. 7 (2002-2003) og Innst. S. nr. 314 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:52 (2000-2001) Om bevaring av festninger og andre militærhistoriske bygninger, hvor en enstemmig

komité understreker behovet for å organisere forvaltningen av festninger og andre bygg av kulturhistorisk verdi som ikke lenger har noen forsvarsmessige betydning.

Komiteen vil på tilsvarende måte peke på det ansvar Forsvaret har for å ta vare på de seilende museumsfartøyene fra orlogsflåten. De omtalte fartøyene er kultur- og forsvarsminner av stor betydning for det maritime Norge. Komiteen forventer at Forsvaret bidrar til å holde fartøyene i seilende stand. Komiteen ønsker i den forbindelse å uttrykke anerkjennelse for den store dugnadsinnsats som frivillige fartøylag og enkeltpersoner gjør ved å forestå drift og seilas av fartøyene.

Komiteen viser for øvrig til Innst. S. nr. 11 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 82 (2002-2003), der forsvarskomiteen ber om å få en samlet vurdering av Sjøforsvarets totale fartøystruktur i den kommende langtidsproposisjonen.

Komiteens flertall, unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, har merket seg at arbeidet med oppbygging av ny struktur er med på å videreutvikle Sjøforsvaret til en mer rasjonell og effektiv virksomhet. Flertallet fastholder at målet med omleggingen er å etablere et moderne Sjøforsvar med betydelig forbedret operativ evne. Med dette menes et Sjøforsvar som kan løse et bredere spekter av oppgaver - ofte sammen med allierte styrker - raskere og mer effektivt enn i dag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser det som naturlig å øke overføringene til den spisse delen av Forsvaret, ut fra dagens sikkerhetspolitiske situasjon. Sjøforsvaret er i den situasjon at det er til stadighet aktuelt å nytte fartøy i forbindelse med internasjonale operasjoner. Dette medfører store krav til dyktighet og fleksibilitet. Det er derfor nødvendig å styrke driftsbudsjettet, slik at disse oppdrag kan løses på en hensiktsmessig måte. Disse medlemmer viser også til de utfordringer Sjøforsvaret har i forbindelse med utdanning av mannskaper til en stadig voksende flåte, og mener det derfor er hensiktsmessig å øke driftsbudsjettet.

Disse medlemmer viser for øvrig til sitt alternative statsbudsjett.

Komiteens medlem fra Senterpartiet er av den oppfatning at de investeringer det nå legges opp til i Sjøforsvaret er så omfattende at det må stilles spørsmålsteget om det vil være mulig å drive organisasjonen basert på dagens driftsbudsjett. Dette medlem mener at en slik situasjon bør foranledige en bredere debatt om forholdet mellom fremtidig drift og investeringer i Sjøforsvaret og balanse i driftsmidler og investeringer mellom de ulike forsvarsgrener.

Dette medlem mener kystovervåkingen må prioriteres høyt. Senterpartiets alternative budsjett vil gi Kystvakten en budsjettøkning på 10 mill. kroner.

Norge er en fiskeristormakt og en energistormakt med viktige sjøveier fra Russland i nærområdet. De største utfordringene mot norsk sikkerhet og norske interesser finnes i havområdene utenfor kysten av Nord-Norge. Også Sårbarhetsutvalget advarte mot en nedbygging av kystovervåkingen. Dette medlem mener det nye og diffuse trusselbildet forutsetter at Forsvaret har tilgang til best mulig informasjon om aktiviteten i våre havområder.

Kap. 1733-4733 Luftforsvaret

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	3 803 828 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	3 565 523 000
Inntekter:	
Saldert budsjett 2003	104 899 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	107 995 000

Komiteen viser til Stortingets vedtak i forbindelse med behandling av Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001) og Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002), og at målet med omleggingen av Luftforsvaret er å etablere et moderne forsvar med betydelig forbedret operativ evne, som skal være i stand til å løse et bredere spekter av oppgaver også sammen med allierte styrker raskere og mer effektivt enn i dag.

Komiteen har merket seg at Luftforsvaret har gjennomført, og er i gang med, omfattende struktur- og effektiviseringstiltak. Og at fokus i omstillingen ligger på produksjon av operativ evne og operative aktiviteter.

Komiteen er enig i at Luftforsvarets hovedoppgave er å produsere til Forsvarets styrkestruktur, gjennomføre pålagt fredsvirksomhet og å bidra til å løse oppdrag i fred, krise og krig både nasjonalt og internasjonalt.

Komiteen har registrert at Luftforsvaret skal omorganiseres og at Luftforsvaret skal bestå av fleksible og mobile styrker med kort reaksjonstid som skal være i stand til å løse oppdrag både nasjonalt og internasjonalt. Komiteen er opptatt av at Luftforsvaret skal utføre suverenitetshevdelse i norsk luftterritorium, og støtte de andre forsvarsgrenene, Heimevernet og totalforsvaret for øvrig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser det som naturlig å øke overføringene til den spisse delen av Forsvaret, ut fra dagens sikkerhetspolitiske situasjon. Luftforsvaret er i den situasjon at det i dag benyttes - og at det i fremtiden vil være aktuelt å benytte deres fly og mannskaper i forbindelse med internasjonale operasjoner. Dette medfører store krav til dyktighet og fleksibilitet. Det er derfor nødvendig å styrke driftsbudsjettet, slik at nødvendig trening og materiellanskaffelse kan gjennomføres.

Disse medlemmer viser for øvrig til sitt alternative statsbudsjett.

Kap. 1734-4734 Heimevernet

Utgifter:		Kroner
Saldert budsjett 2003	1 172 499 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	1 106 051 000	
Inntekter:		
Saldert budsjett 2003	2 567 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	2 650 000	

Komiteen viser til Stortingets vedtak i forbindelse med behandling av Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001) og Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002), og den omorganisering som ble vedtatt i denne sammenheng. Komiteen registrerer at målet med omleggingen er å etablere et moderne forsvar med betydelig forbedret operativ evne, som kan løse et bredere spekter av oppgaver - oftest sammen med allierte styrker - raskere og mer effektivt enn i dag. Komiteen merker seg videre at det utredes en ny, differensiert modell for Heimevernet som fremlegges i forbindelse med ny langtidsplan, våren 2004.

Komiteen registrerer at Heimevernet skal bestå av fleksible og mobile styrker og skal utgjøre det territoriale landforsvaret, og herunder sikre totalforsvarets evne til mobilisering, overvåke landområdet og gi nødvendig støtte til Hærens, Sjøforsvarets og Luftforsvarets operasjoner. Komiteen merker seg og at Heimevernet skal gi støtte til det sivile samfunnet, bl.a. gjennom å bidra til å avverge eller begrense følgene av naturkatastrofer og andre alvorlige ulykker.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, vil understreke at de nevnte endringer vil kreve en betydelig modernisering av Heimevernet, og at dersom Heimevernet skal ha fleksibel evne til å samarbeide med andre militære og sivile aktører i en anti-terrorberedskap, må det innebære en kvalitetsheving med enda større vekt på spesialavdelinger. Heimevernets spesialavdelinger må rustes opp og ytterligere prioriteres innenfor norsk sikkerhets- og beredskapsarbeid. En modernisering av Heimevernet må i mye større grad enn tidligere baseres på differensiering tilpasset antiterrorberedskap.

Flertallet viser også til at Stortinget i Innst. S. nr. 232 (2001-2002) ba om at framleggelsen av en bred gjennomgang av Heimevernets oppgaver, organisering og struktur, måtte skje på egnet måte i løpet av planperioden.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, er tilfreds med det fremlagte forslag til budsjett for Heimevernet, i påvente av den nevnte gjennomgangen. Likevel vil dette flertallet minne om at det i forbindelse med utredningen Stortinget ba om må foretas en gjennomgang både av oppbevaring av våpen og eventuell differensiering av våpentyper.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet ønsker å øke overfø-

ringene til Heimevernet. Disse medlemmer ser dette som en nødvendighet for å ivareta de behov Heimevernet har for å gjennomføre nødvendig og tidsmessig trening og utdanning. Materiellmessig står Heimevernet overfor utfordringer vi allerede nå må ta høyde for i budsjetttrammen.

Disse medlemmer mener at med en styrke på 83 000 soldater, og en betydelig omorganisering, er Heimevernet i likhet med øvrige våpengrener avhengig av forutsigbarhet i budsjettene og tilpasning av budsjettene etter aktivitetsnivå. Disse medlemmer mener det er viktig å ta hensyn til den senere tids utvikling og bruk av heimevernsoldater og befal i fredstid, i sammenheng med terrorberedskap o.l.

Disse medlemmer viser for øvrig til sitt alternative statsbudsjett.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiets alternative budsjett ville gitt Heimevernet 74 mill. kroner ekstra. Dette ville opprettholde bevilgningen til Heimevernet på 2003-nivå. Dette medlem viser til at Heimevernet i tillegg til en tradisjonell funksjon ved eventuell mobilisering også er en verdifull ressurs i forbindelse med tiltak mot terror. Det understrekes at vedtaket i Innst. S. nr. 232 (2001-2002) om at Heimevernets struktur skal omfatte 83 000 soldater må opprettholdes.

Dette medlem er kritisk til at ønsket om at Heimevernet skal være "overalt alltid", erstattes av en langt mer defensiv visjon om at Heimevernet skal være "der det trengs når det trengs".

Kap. 1735 Forsvarets etterretningstjeneste

Utgifter:		Kroner
Saldert budsjett 2003	665 477 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	671 057 000	

Komiteen vil vise til Innst. S. nr. 9 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 17 (2001-2002), der komiteen vektla økt satsing på etterretning som en viktig del av arbeidet for å bekjempe internasjonal terrorisme. Komiteen mener E-tjenesten har et stort ansvar ved betjening av militære brukere og ved sin støtte til internasjonale oppdrag der Norge er engasjert. Dette bidrar til økt sikkerhet for norske soldater i internasjonale operasjoner.

Komiteen har merket seg at det på bakgrunn av nye oppgaver vektlegges høy faglig kompetanse og videreutvikling av den tekniske standarden. Komiteen ser også behovet for en intern forskyvning av ressurser i retning av prioriterte oppgaver knyttet til fremtidens forsvar.

Kap. 1740-4740 Forsvarets logistikkorganisasjon

Utgifter:		Kroner
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	1 508 754 000	
Inntekter:		
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	21 570 000	

Komiteen har merket seg at kapitlet er nyopprettet, og at dette har bakgrunn i at det er funnet hensiktsmessig å skille driftsutgiftene i Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) fra driftsutgiftene i de enkelte forsvarsgrenene, ved at disse driftsutgiftene regnskapsføres over eget kapittel. Videre har komiteen merket seg at posten totalt er på 1 508,8 mill. kroner.

For øvrig viser komiteen til behandlingen av St.prp. nr. 12 (2003-2004).

Kap. 1760-4760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	7 819 577 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	8 515 284 000
Inntekter:	
Saldert budsjett 2003	414 000 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	216 638 000

Komiteen har merket seg at driftsutgiftene er økt med 135 mill. kroner og at økningen i hovedsak skyldes planlagte kostnader i program Golf og i fregattprosjektet. Komiteen har videre merket seg at nasjonale utgifter knyttet til NATOs investeringsprogram for sikkerhet i Norge er redusert med 50 mill. kroner på grunn av at flere NATO-land nå deler utgiftene, samtidig som rammen for investeringsprogrammet ikke er økt. De fellesfinansierte investeringene er økt med 16 mill. kroner, hvilket skyldes at større prosjekter har store utbetalinger i 2004.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, er tilfreds med at investeringene er på ca. 8,5 mrd. kroner i 2004. Forsvaret skal bruke 7,4 mrd. kroner til større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, hvilket er en netto økning med 636 mill. kroner, og flertallet vil i den sammenheng påpeke at investeringer i nytt utstyr er et viktig ledd i moderniseringen av Forsvaret.

Flertallet har merket seg at det ikke er lagt frem nye materiellinvesteringer, eller endring av omfang og kostnadsrammer, i kategori 1-prosjekter for godkjenning. Flertallet har generelt merket seg at forsvarsbudsjettet for 2004 har en lavere ramme enn varslet i St.prp. nr. 55 (2001-2002), men at materiellinvesteringene er innrettet og prioritert mot en struktur i henhold til vedtatt planprosess, jf. Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002-2003). Flertallet understreker imidlertid at den fastlagte investeringsrammen for planperioden må ligge fast for å sikre tilstrekkelig modernisering av Forsvaret.

Flertallet ser positivt på at en går videre i samarbeidet om Joint Strike Fighter (JSF), og forutsetter en aktiv påvirkning mot amerikanske myndigheter for å sikre norsk industriell deltagelse i programmet. Videre er flertallet tilfreds med inngåelse av Industrial Participation Agreement (IPA) med Eurofighter Jagdflugzeug GmbH (EF), som har gitt norsk industri muligheten til å inngå utviklingskontrakter med EF innenfor en ramme på 20 mill. euro over en femårsperiode.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet ser dagens økonomiske situasjon i Forsvaret som kritisk. Spesielt med tanke på store materiellanskaffelser er situasjonen vanskelig. For å lette dette presset ønsker disse medlemmer å fordele innkjøpet av nye kampfly til 2 blokker. Dette selvsagt uavhengig av valg av type kampfly.

Disse medlemmer ser både økonomiske og teknologiske fordeler ved å foreta en anskaffelse på denne måten. Teknologisk vil Forsvaret på denne måten kunne vurdere nye typer kampfly som blir utviklet frem mot anskaffelse av blokk 2 av kampfly, for eksempel i 2025.

Disse medlemmer ser klare fordeler av å anskaffe et mindre antall kampfly så snart som mulig, slik at overlapping mellom den eksisterende og kommende flytypen kan gå så smertefullt som mulig.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede mulighetene for delt innkjøp av nye kampfly, og at Regjeringen utreder konsekvensene ved split-buy-forhold til de nå aktuelle leverandører av nye kampfly."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er usikre på nytteverdien i den inngåtte utviklingsavtalen med JSF. Den usikkerheten som synes å være rundt norsk industris mulighet til aktiv deltakelse i prosjektet i form av industrielle kontakter av en betydelig størrelse, stiller spørsmål ved om det er hensiktsmessig å videreføre samarbeidet i dagens form og størrelse. Disse medlemmer ønsker derfor en redegjørelse om samarbeids-/utviklingsavtalen med JSF og om hva denne har gitt av oppdrag til norsk industri.

Disse medlemmer er og opptatt av å få innsikt i hvordan samarbeidsavtalen med Eurofighter har utviklet seg og hvorledes denne vurderes fremover.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremlegge en gjennomgang av kostnadene og resultatene i forbindelse med utviklingsavtalen med JSF og Eurofighter."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at forsvarsledelsen har gitt signaler om at Norge bør anskaffe langdistanseraketter. Disse medlemmer er skeptiske til en slik anskaffelse både med tanke på det økonomiske området og rent sikkerhetspolitisk.

Disse medlemmer ønsker en utredning rundt behovet for denne type kapasiteter og de sikkerhetspolitiske konsekvensene av en slik anskaffelse.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremlegge en utredning omfattende behov for langdistanseraketter samt de

politiske og sikkerhetspolitiske sidene ved en slik anskaffelse."

Disse medlemmer ser på dagens transportflysituasjon i Forsvaret som lite tilfredsstillende. Transportflyene som Forsvaret i dag disponerer er i en forfatning som tilsier at det er nødvendig med en snarlig utskiftning av flyparken. Disse medlemmer ønsker derfor at Regjeringen iverksetter tiltak for å løse denne utfordringen.

Disse medlemmer ønsker derfor at det nå arbeides i NATO med utviklingen av et transportfly som kan være aktuelt som arvtaker til dagens flypark. Disse medlemmer ønsker at Regjeringen vurderer en norsk deltakelse i dette prosjektet.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen undersøke mulighetene for norsk deltakelse i prosjektet om utviklingen av nye transportfly, og at Regjeringen gir en redegjørelse om konsekvensene av en eventuell tilknytning til prosjektet."

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det er stor fare for at innkjøp av nye kampfly med en antatt kostnad av minst 40 mrd. kroner kan bli en ny stor feilinvestering for Forsvaret, og at det er behov for en grunnleggende debatt om de kampflyene en nå er med i utviklingen av er tilpasset det norske forsvarets reelle behov om 10-15 år. En framskrivning av en strategi knyttet til et antatt behov for økende deltagelse i internasjonale offensive operasjoner uten forankring i våre nasjonale forsvarsbehov er etter Sosialistisk Venstrepartis mening ikke tilstrekkelig. Dette medlem finner det derfor bemerkelseverdig at flertallet ønske å legge så sterke føringer for valg av framtidig kampfly som deltagelse, særlig i JSF-prosjektet, tilsier på dette tidspunkt, og anbefaler at de inngåtte utviklingsprosjektene termineres, og at en legger en bredere vurdering av mulige framtidige alternativer for kontroll over eget luftrom til grunn, slik som andre kampflyalternativer, ubemannede fly eller andre typer luftvern.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti la til grunn avvikling av en rekke investeringsprosjekter i sitt forslag til ramme for forsvarsområdet i Budsjett-innst. S. I (2003-2004) hvor de største var avvikling av fregattprosjektet, nye missiltorpedobåter og JFS. Dette medlem vil peke på at dette er svært kostbare prosjekter som også vil innebære tunge driftsutgifter for Forsvaret når de er realisert, og mener at dette er investeringer som det ikke finnes gode nok argumenter for å videreføre som planlagt i en situasjon der invasjonstrusselen er sterkt redusert.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet går inn for å avvikle fregattprosjektet. Dette skyldes hovedsakelig at en slik tung investering gir liten forsvarsevne for pengene. Disse medlemmer konstaterer også at forut-

setningene Stortinget la til grunn for kontraktsinngåelsen for fregattprosjektet er brutt, jf. Innst. S. nr. 192 (1999-2000) hvor en samlet forsvarskomite fastslo at:

"Komiteen legger til grunn at gjenkjøpsavtaler skal gjennomføres tilsvarende 100 pst. av kontraktsverdien. (...) Komiteen viser til at gjenkjøpsavtaler er en forutsetning for kontraktsinngåelse. Komiteen forutsetter et en tilfredsstillende avtale mellom norske aktører og Bazan foreligger før Regjeringen bemyndiger Forsvaret til å inngå hovedkontrakt med Bazan."

Disse medlemmer viser til at det spanske verftet fikk kontrakten på bygging av 5 nye fregatter til en verdi av 15 mrd. kroner mot at de garanterte norske leverandører leveranser på minimum 450 mill. kroner. Det har senere vist seg at de norske leveransene blir enda lavere.

Kap. 1790-4790 Kystvakten

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	649 080 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	693 574 000
Inntekter:	
Saldert budsjett 2003	340 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	352 000

Komiteen viser til de omfattende rettigheter og plikter Norge som kystnasjon har i den økonomiske sonen, i fiskerisonen ved Jan Mayen og på kontinental-sokkelen, særlig i forhold til ressurs- og miljøforvaltning. Kystvakten utfører på disse områdene omfattende kontroll- og oppsynsoppgaver, og er statens primære myndighetsutøver utenfor territorialfarvann i fredstid. Komiteen vil på denne bakgrunn peke på hvor viktig det er at Kystvakten i budsjettet for 2004 blir tilført ressurser slik at de kan utføre sine oppgaver på en skikkelig måte, og slik at Kystvaktens totale kapasitet kan styrkes i planperioden.

Komiteen har merket seg at kompensasjon for økte utgifter for merverdiavgift etter innføringen av momsreformen nå er lagt inn i selve budsjettforslaget. Komiteen legger til grunn at det nå er innført en permanent ordning som kompenserer for merkostnadene momsreformen har medført for Kystvakten.

Komiteen har merket seg at det som en del av en styrket oljevernberedskap i Nord er inngått samarbeid mellom Fiskeridepartementet og Forsvarsdepartementet. Kystvakten påtar seg å ha et fartøy med slepekapasitet i området utenfor Vesterålen og Sør-Troms i hele 2004. Komiteen har merket seg at et KV-fartøy med slepekapasitet skal leies inn. Komiteen vil påpeke at det er viktig at Kystvakten har fått tilført nye fartøy som styrker slepekapasitet og oljevernberedskap, men at dette er oppgaver som ikke må gå på bekostning av det ordinære kystvakholdet i Nordsjøen og Barentshavet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti, viser til Budsjett-innst. S. I (2003-2004) hvor Sosialistisk Venstreparti ønsket å styrke

Kystvakten med 50 mill. kroner, og viser til at det er ønskelig med en styrking av Kystvakten blant annet på bakgrunn av den sterke økningen av oljetransport langs kysten, og det store behovet for ressurovervåkning i nordområdene.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil påpeke at oppgavene Kystvakten forventes å løse har økt betydelig. Ressursene som er stilt til disposisjon er knappe. Det er ønskelig med en klar økning av havgående fartøyers patruljedøgn i 2004. På denne bakgrunn har dette medlem foreslått å styrke overføringen til Kystvakten med 10 mill. kroner til drift.

Kap. 1791-4791 Redningshelikoptertjenesten

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	231 842 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	23 862 000
Inntekter:	
Saldert budsjett 2003	17 715 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	

Komiteen viser til Innst. S. nr. 156 (2001-2002), jf. St.meld. nr. 44 (2000-2001), om Redningshelikoptertjenesten i framtida der Stortinget ga tilslutning til overføring av budsjettansvaret for Redningshelikoptertjenesten til Justisdepartementet fra 2004.

Komiteen har merket seg at bevilgningsansvaret for Redningshelikoptertjenesten videreføres under Justisdepartementet i tråd med dette vedtaket for budsjettåret 2004, og at utgifter til militær utdanning, trening og øving gjenstår i dette budsjettkapitlet. Videre at det er etablert en fordelingsnøkkel mellom sivile oppdrag som skal belastes Justisdepartementet og militære oppdrag som skal belastes Forsvarsdepartementet.

Komiteen har merket seg at budsjettet under Justisdepartementet er basert på en svak økning fra 2003, basert på samme uttak av flytimer, og at dette knyttes til økt pris på reservedeler på den aldrende Sea-King-flåten.

Komiteen har videre merket seg at det er usikkert om den pågående inspeksjonen av helikoptrene vil medføre uforutsette kostnader.

Komiteen viser ellers til Innst. S. nr. 156 (2001-2002), jf. St.meld. nr. 44 (2000-2001) om oppstart av tilstedevakt i Redningstjenesten, og at det er avsatt 14,5 mill. kroner til oppstart av døgnkontinuerlig tilstedevakt ved basen på Sola for 2004, jf. St.prp. nr. 1 (2003-2004) fra Justisdepartementet.

Komiteen har ellers merket seg at det er satt i gang arbeid for å gjøre en fornyet vurdering av anskaffelsesprosessen knyttet til nye helikoptre i Justisdepartementet, og forutsetter at dette arbeidet ferdigstilles og omtales for Stortinget i god tid før opsjonsavtalen knyttes til NH90 utløper.

Kap. 1792-4792 Norske styrker i utlandet

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2003	1 019 074 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	700 000 000

Komiteen har merket seg at posten reelt er redusert med 330 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2003, og at dette blant annet skyldes nedtrapping i Norges bidrag til KFOR, og at den kostbare deployeringen i Kirgisistan er avsluttet.

Komiteen viser til merknader fra fjorårets budsjett, der komiteen tar til etterretning at økninger utover budsjetttrammen til flernasjonale operasjoner vil bli foreslått dekket ved tilsvarende reduserte rammer på budsjettkapitlet i 2004 og 2005.

Komiteen legger til grunn at på tross av betydelig usikkerhet knyttet til budsjettering av internasjonale operasjoner må stram budsjettering og ressursbruk, samt kritiske vurderinger knyttet til hvilke oppdrag man deltar i, benyttes for å unngå overforbruk på budsjettkapitlet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at Norges deltakelse i internasjonale operasjoner må være folkerettslig forankret. Deltakelse i ISAF-styrken er viktig, og dette flertallet støtter at denne styrken prioriteres på bekostning av Enduring Freedom.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, er positiv til at en enhet fra Telemark bataljon er deployert til støtte for Loya-Jirga-prosessen fra desember 2003 til januar 2004. Dette flertallet er kjent med at denne enheten planlegges å være Norges bidrag til ISAF fra februar, og er positiv til dette. Det er avgjørende at NATO nå lykkes i sitt oppdrag med å stabilisere situasjonen i Afghanistan, og at Norge bidrar til dette. Dette flertallet viser for øvrig til at politiske vurderinger knyttet til Afghanistan-innsatsen har vært undergitt en bred politisk vurdering av Stortinget i perioden etter terrorangrepet 11. september 2001, samt blant annet flere stortingsdebatter.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet understreker at Norges deltakelse i internasjonale operasjoner må ha folkerettslig forankring gjennom FN-mandat.

Disse medlemmer er positiv til at deltagelse i operasjon Enduring Freedom er nedprioritert til fordel for ISAF i Afghanistan, og at en enhet fra Telemark bataljon er deployert til støtte for Loya-Jirga-prosessen fra desember 2003 til januar 2004.

Disse medlemmer ber Regjeringen om å konsultere Stortinget på ny før oppdraget i ISAF forlenges, og at en i denne sammenheng får en gjennomgang av sikkerhetssituasjonen for soldatene, samt forholdet mellom ISAF og Enduring Freedom.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener Stortinget og den norske offentligheten burde fått mer informasjon om de norske styrkenes virksomhet i Afghanistan, og viser til at Norges deltakelse med F-16 bombefly i Enduring Freedom innebar at Norge for første gang siden andre verdenskrig bombet et annet land. Dette medlem viser til at det ikke har vært mulig for Stortingets med-

lemmer å få konkret informasjon om konsekvensene av disse handlingene. Dette medlem mener det er positivt at Norge nå er ute av Enduring Freedom, og vil understreke at det er viktig å opprettholde et klart skille mellom ISAF-styrkenes virksomhet og Enduring Freedom.

Komiteen har med tilfredshet merket seg at situasjonen på Balkan har vist en langsom, men klar forbedring. Komiteen har merket seg at det norske bidraget i KFOR vil bli redusert i takt med den positive utviklingen i området, og viser til ovenstående merknader mht. budsjettstyring og ressurskontroll. Komiteen ser positivt på at dagens lette bataljon videreføres frem til sommeren 2004, for deretter å erstattes med et mindre bidrag. En helikopterenhet vil kunne være et mulig positivt bidrag til disposisjon for COM KFOR.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til den positive humanitære effekt det norske ingeniørkompaniet har i det sørlige IRAK. Dersom dette kompaniet utfører sine tillagte oppgaver, vil også det bidra til stabilitet og demokrati i Irak, jf. FN-resolusjon nr. 1483 av 22. mai 2003.

Et annet flertall, komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, tar til etterretning at det innbakt i budsjettet for 2004 for internasjonale operasjoner er en videreføring av ingeniørkompaniet for våren 2004.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at Norge deltar også med stabsoffiserer og militære observatører til FN. Dette flertallet viser til at da Stortinget diskuterte Norges medlemskap i FNs sikkerhetsråd, ble det vektlagt at fredsarbeid i Afrika skulle være ett av tre prioriterte innsatsområder. Dette flertallet vil fremdeles understreke at støtten til FN-oppgaver i Afrika er i tråd med oppfordringen fra FN om at rike land må bære en større del av byrden ved FNs fredsbevarende operasjoner. En sentral målsetting for norsk deltakelse i Sikkerhetsrådet var å sette Afrikas utfordringer i fokus, og dette flertallet mener norsk bistand og bidrag til fredsbevarende operasjoner i Afrika styrker Norges troverdighet i FN, såvel som norsk anseelse og tillit i fattige land generelt. Dette flertallet har derfor merket seg at situasjonen i Afrika er viet fokus med å henvise til UNMEE, FNs militære misjon i Etiopia/Eritrea, der Norge stiller med et antall observatører.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at internasjonale operasjoner har et eget budsjettkapittel, kap. 1792, fordi flernasjonale operasjoner i stor grad har vært tilleggsfinansiert og ikke i samme grad har vært ansett som en del av Forsvarets ordinære virksomhet. Ifølge Regjeringens forslag vil det etter hvert som flernasjonale operasjoner bemannes fra Forsvarets innsatsstyrke (FIST), dvs. i stor grad stående styrker, ikke være et like stort behov

for tilleggsfinansiering og utgiftene vil da i større grad belastes forsvarsgrenenes budsjetter.

Disse medlemmer ser med bekymring på denne utviklingen med tanke på finansiering av internasjonale operasjoner gjennom forsvarsgrenenes budsjetter. Disse medlemmer mener det er nødvendig å finansiere internasjonale operasjoner gjennom tilleggsfinansieringer, slik at Forsvarets ordinære virksomhet ikke blir skadelidende av at et eventuelt internasjonalt oppdrag legger beslag på midler som er tiltenkt ordinær drift. Disse medlemmer går derfor inn for å finansiere denne type oppdrag gjennom et utenlandsbudsjett, dette er aktivitet som ikke vil være inflasjonsdrivende i Norge.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknader under punkt 2.5, og mener at følgende bør være forutsetninger for deltakelse i internasjonale operasjoner: At det foreligger et utvetydig og konkret FN-mandat, at det foreligger en akutt fare for omfattende folkemord eller omfattende menneskelige lidelser (f.eks. omfattende sultkatastrofe hvor lokale myndigheter forhindrer nødhjelp) og at alle politiske og diplomatiske ikke-militære virkemidler må være prøvd ut, deriblant ulike økonomiske sanksjoner, våpen- og oljeembargo. Dette medlem mener det er beklagelig at Norge har trappet ned deltakelsen i FN-styrker, og mener at vi igjen bør prioritere FN-deltakelse bl.a. i konflikter i Afrika der hvor vi har relevant kompetanse. Dette medlem mener at det norske styrkebidraget til Irak skal avvikles snarest.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil peke på at ingeniørkompaniet i Irak i stor grad trekker på ressurser fra bistandsbudsjettet. Disse medlemmer mener det er på tide med en drøfting om dette er i tråd med gode bistandsprioriteringer. Ingeniørkompaniet utfører militære oppgaver som har en humanitær effekt, men kan vanskelig ansees som en ren humanitær operasjon siden man bruker en militær avdeling som er trent til å løse militære oppgaver og som vurderer oppgaveløsningen i Irak med utgangspunkt i sin militære opplæring. Disse medlemmer mener det ville være på sin plass med en mer prinsipiell drøfting av grensen mellom humanitær og militær virksomhet med bakgrunn i det oppdrag norske soldater gjennomfører i Irak.

Disse medlemmer er opptatt av at kostnadene knyttet til internasjonale operasjoner må synliggjøres. Dette vil være særlig viktig når en større andel av ressursene til dette formålet skal dekkes over de ulike forsvarsgrenenes budsjett. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at forsvarsministeren i hvert statsbudsjett må redegjøre for hvor store samlede ressurser som er brukt på de enkelte internasjonale operasjonene i foregående år.

Komiteen viser for øvrig til at det skal være en debatt i Stortinget om internasjonale operasjoner den 17. desember 2003.

Kap. 1795-4795 Kulturelle og allmenntilgode formål

Utgifter:		Kroner
Saldert budsjett 2003	183 624 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	187 540 000	
Inntekter:		Kroner
Saldert budsjett 2003	779 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	731 000	

Komiteen har merket seg beslutningen om opprettelsen av et styre for Forsvarsmuseet, og stiller seg positivt til tiltak som kan bidra til styrking og profesjonalisering av museumsvirksomheten.

Komiteen viser til at Forsvarets distriktsmusikkorps Sørlandet og Forsvarets distriktsmusikkorps Østlandet er nedlagt som militære korps og overført til sivile myndigheter under Kultur- og kirke departementet, og at Forsvarsdepartementet vil bidra med 9 mill. kroner hvert år til de sivile korpene i årene 2003-2007.

Omleggingen av Forsvaret skaper store omstillingsutfordringer på mange områder. Kommunal- og regionaldepartementet har i samarbeid med Forsvarsdepartementet utarbeidet et eget opplegg for å støtte omstillingen i de hardest rammede kommunene, der fylkeskommunene behandler og avgjør søknadene fra de berørte kommunene om omstillingsbistand.

Komiteen har merket seg at tilskuddet til Kommunal- og regionaldepartementet til dette opplegget videreføres på samme nivå som for 2003.

Komiteen har ellers merket seg at Stiftelsen Akershus festning for kunst og kultur, Nordland Røde Kors Krigsminnemuseum i Narvik og Kristiansand Forsvarsstiftelse Gimlemoen tildeles støtte til ulike formål.

Komiteen viser til Innst. S. nr. 314 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:52 (2000-2001) om opprettelse av et fond for bevaring av festninger og andre militærhistoriske bygninger. En enstemmig komité understreket behovet for å organisere forvaltningen av festninger og andre bygg av kulturhistorisk verdi som ikke lenger har noen forsvarsmessig betydning. Det var politisk enighet om at forsvarsledelsen kunne fritas for denne oppgaven, og om at målet måtte være å ta vare på de kulturhistoriske verdier til glede og nytte for allmennheten. Komiteen viste til det arbeid som pågår mellom Forsvaret og miljøvernmyndighetene om kartlegging og vurdering av de eiendommer som har stor betydning kulturhistorisk og/eller betydning for naturvern, samt allmennhetens muligheter til friluftsliv.

Komiteen vil minne om disse merknader og vedtaket som ble fattet, og forventer at Regjeringen ved AAD, kommer tilbake til Stortinget med en utredning av ulike ordninger for organisering av eierskap og forvaltning av eiendommer, bygg og anlegg med historisk verdi, herunder et fond som skissert i Innst. S. nr. 314 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:52 (2000-2001). Komiteen viser for øvrig til Innst. S. nr. 196 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:80 (2002-2003).

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at sitt alternative budsjett som ville gitt 10 mill. kroner mer på post 60. Den omfattende omleggingen av Forsvaret skaper betydelige omstillingsutfordringer i de kommuner som blir rammet. Det er særlig mindre distriktskommuner som mister arbeidsplasser knyttet til Forsvaret, og det er en ressurskrevende og tidkrevende prosess å skape alternative arbeidsplasser. Å skape nye arbeidsplasser og derigjennom sikre bosetting i hele landet, er også viktig sett i et forsvarspolitisk perspektiv. Særlig i nordområdene er bosetting i form av vel fungerende lokalsamfunn en viktig forutsetning for en forsvarsmessig stabilitet.

Kap. 4799 Militære båter

Inntekter:		Kroner
Saldert budsjett 2003	1 109 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2003-2004)	1 000 000	

Komiteen viser til proposisjonen og har ingen merknader.

8. FORSLAG FRA MINDRETALL**Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:***Forslag 1*

Stortinget ber Regjeringen fremlegge en gjennomgang av kostnadene og resultatene i forbindelse med utviklingsavtalene med JSF og Eurofighter.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen om å bidra til å sikre driften av Bæreia dersom det viser seg vanskelig å få til full brukerfinansiering fra 2005.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen gjennomføre en evaluering av Forsvarsbygg og dets virksomhet i forbindelse med internfakturering av leiekostnader.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringa bidra til at "Hysnes leir" vederlagsfritt eller til sterkt redusert pris, overdras til Rissa Kommune.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet:*Forslag 5*

Stortinget ber Regjeringen utrede mulighetene for delt innkjøp av nye kampfly, og at Regjeringen utreder konsekvensene ved split-buy-forhold til de nå aktuelle leverandører av nye kampfly.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 6*

Stortinget ber Regjeringen fremlegge en utredning omfattende behovet for langdistanseraketter samt de politiske og sikkerhetspolitiske sidene ved en slik anskaffelse.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen undersøke mulighetene for norsk deltakelse i prosjektet om utviklingen av nye

transportfly, og at Regjeringen gir en redegjørelse om konsekvensene av en eventuell tilknytning til prosjektet.

9. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

**Rammeområde 8
(Forsvar)**

I

På statsbudsjettet for 2004 bevilges under:

Kap.	Post	Formål:	Kroner	Kroner
Utgifter:				
42		Forsvarets ombudsmannnemnd		
	1	Driftsutgifter	3 900 000	
451		Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451)		
	1	Driftsutgifter	483 724 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	2 025 000	
	22	Flyttekostnader, <i>kan overføres</i>	19 500 000	
	70	Overføringer til private	4 703 000	
1700		Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)		
	1	Driftsutgifter	245 474 000	
	73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	7 713 000	
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4710)		
	24	Driftsresultat	-709 000 000	
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	1 595 341 000	
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	257 048 000	
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet	20 000 000	
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	153 604 000	
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	55 117 000	
	78	Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overføres</i>	132 000 000	
1720		Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720)		
	1	Driftsutgifter	1 202 847 000	
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 4723)		
	1	Driftsutgifter	94 139 000	
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben (jf. kap. 4725)		
	1	Driftsutgifter	2 439 129 000	
	50	Overføring til Statens Pensjonskasse, <i>kan overføres</i>	127 753 000	
	70	Renter låneordning, <i>kan overføres</i>	8 885 000	
1731		Hæren (jf. kap. 4731)		
	1	Driftsutgifter	3 918 825 000	

Kap.	Post	Formål:	Kroner	Kroner
1732		Sjøforsvaret (jf. kap. 4732)		
	1	Driftsutgifter	<u>2 694 032 000</u>	
1733		Luftforsvaret (jf. kap. 4733)		
	1	Driftsutgifter	<u>3 565 523 000</u>	
1734		Heimevernet (jf. kap. 4734)		
	1	Driftsutgifter	<u>1 106 051 000</u>	
1735		Etterretningstjenesten		
	21	Spesielle driftsutgifter	<u>671 057 000</u>	
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 4740)		
	1	Driftsutgifter	<u>1 508 754 000</u>	
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760 post 45</i>	<u>709 228 000</u>	
	44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	<u>66 700 000</u>	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	<u>7 399 256 000</u>	
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	<u>210 100 000</u>	
	75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres,</i> <i>kan nyttes under kap. 1760 post 44</i>	<u>130 000 000</u>	
1790		Kystvakten (jf. kap. 4790)		
	1	Driftsutgifter	<u>693 574 000</u>	
1791		Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 4791)		
	1	Driftsutgifter	<u>23 862 000</u>	
1792		Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)		
	1	Driftsutgifter	<u>700 000 000</u>	
1795		Kulturelle og allmenntilgode formål (jf. kap. 4795)		
	1	Driftsutgifter	<u>143 978 000</u>	
	60	Tilskudd til kommuner, <i>kan overføres</i>	<u>40 500 000</u>	
	72	Overføringer til andre	<u>3 062 000</u>	
		Totale utgifter		<u>29 728 404 000</u>
Inntekter:				
3451		Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 451)		
	1	Gebyrer	<u>96 878 000</u>	
	3	Diverse inntekter	<u>29 494 000</u>	
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1710)		
	47	Salg av eiendom	<u>130 000 000</u>	
4720		Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 1720)		
	1	Driftsinntekter	<u>12 123 000</u>	
4723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 1723)		
	1	Driftsinntekter	<u>297 000</u>	
4725		Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben (jf. kap. 1725)		

Kap.	Post	Formål:	Kroner	Kroner
	1	Driftsinntekter	78 648 000	
	70	Renter låneordningen	<u>2 056 000</u>	
4731		Hæren (jf. kap. 1731)		
	1	Driftsinntekter	<u>69 402 000</u>	
4732		Sjøforsvaret (jf. kap. 1732)		
	1	Driftsinntekter	<u>45 991 000</u>	
4733		Luftforsvaret (jf. kap. 1733)		
	1	Driftsinntekter	<u>107 995 000</u>	
4734		Heimevernet (jf. kap. 1734)		
	1	Driftsinntekter	<u>2 650 000</u>	
4740		Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 1740)		
	1	Driftsinntekter	<u>21 570 000</u>	
4760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1760)		
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggssinntekter	<u>216 638 000</u>	
4790		Kystvakten (jf. kap. 1790)		
	1	Driftsinntekter	<u>352 000</u>	
4795		Kulturelle og allmenntilgittige formål (jf. kap. 1795)		
	1	Driftsinntekter	<u>731 000</u>	
4799		Militære bøter		
	80	Militære bøter	<u>1 000 000</u>	
		Totale inntekter		<u>815 825 000</u>

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2004 kan:

1. overskride bevilgningen under kap. 451 post 1 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451 postene 3 og 6.
2. overskride bevilgningen under kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap post 1 Driftsutgifter med inntil 75 pst. av inntekter ved salg av sivilforsvarsanlegg. Inntekter inntektsføres under kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap post 40 Salg av eiendom mv.

III

Nettbudsjettering

Stortinget samtykker i at Justisdepartementet i 2004 kan trekke salgsomkostninger ved salg av faste eien-

dommer fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap post 40 Salg av eiendom mv.

IV

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet for 2004 kan benytte alle merinntekter til å overskride enhver utgiftsbevilgning under Forsvarsdepartementet, med følgende unntak:

1. Inntekter fra militære bøter kan ikke benyttes som grunnlag for overskridelse.
2. Inntekter ved salg av større materiell kan benyttes med inntil 75 pst. til overskridelse av bevilgningen under kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.

V

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2004 kan:

- foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	
	1	Driftsutgifter	50 mill. kroner
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter	887 mill. kroner
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter	400 mill. kroner
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter	1 500 mill. kroner
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	
	1	Driftsutgifter	125 mill. kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	26 934 mill. kroner
1790		Kystvakten	
	1	Driftsutgifter	45 mill. kroner
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsutgifter	80 mill. kroner

- gi Forsvarets forskningsinstitutt fullmakt til å ha økonomiske forpliktelser på inntil 50 mill. kroner utover det som dekkes av egne avsetninger.

VI

Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet for 2004 kan gi tilsagn om økonomisk støtte utover bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1700		Forsvarsdepartementet	
	73	Forskning og utvikling	5 mill. kroner

VII

Nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet for 2004 kan trekke salgsomkostninger ved salg av materiell og fast eiendom fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 4760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, henholdsvis post 45 Store nyanskaffelser og vedlikehold og kap. 4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg post 47 Salg av eiendom.

VIII

Organisasjon og verneplikt

Stortinget samtykker i at:

- Forsvarsdepartementet i 2004 kan fastsette Forsvarets organisasjon slik det går fram av redegjørelsen i St.prp. nr. 1 (2003-2004).
- Forsvarsdepartementet i 2004 kan fastsette lengden på førstegangstjenesten, repetisjonstjenesten

og heimeverntjenesten slik det går fram av St.prp. nr. 1 (2003-2004).

- Forsvarsdepartementet i 2004 kan gi øvrige bestemmelser slik det går fram av St.prp. nr. 1 (2003-2004).
- Forsvarsdepartementet i 2004 kan verve personell innenfor rammen av de foreslåtte bevilgninger.
- forsterkningsstyrken i Forsvarets innsatsstyrke (FIST-H), som opprinnelig var planlagt etablert i 2005, ikke opprettes, og at oppklarings- og ingeniørdelen av forsterkningsstyrken integreres i den hurtige reaksjonsstyrken.
- Forsvarsdepartementet i 2004 endrer grunnreglene for Det frivillige skyttervesen, slik at Forsvaret har ett medlem i styret, som oppnevnes av Forsvarsdepartementet.

IX

Investeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2004 kan:

1. starte opp nye investeringsprosjekter, herunder større bygg- og eiendomsprosjekter, som presentert under Nye prosjekter i St.prp. nr. 1 (2003-2004). innen de kostnadsrammer som er anført i proposisjonen.
2. endre tidligere godkjente prosjekter som anført i St.prp. nr. 1 (2003-2004), herunder endrede kostnadsrammer.
3. starte opp og gjennomføre materiellinvesteringer av lavere kategori, samt byggeprosjekter med en nasjonal andel som ikke overstiger 100 mill. kroner.
4. nytte bevilgningen på den enkelte investeringspost, hhv. post 44, 45, 47 og 48 fritt mellom objekter, bygg- og eiendoms kategorier, anskaffelser og prosjekter som presentert i St.prp. nr. 1 (2003-2004).
5. gjennomføre konsept- og definisjonsfasen av planlagte materiellanskaffelser.
6. igangsette prosjektering av byggeprosjekter med en samlet utgift tilsvarende 5 pst. av bevilgningen på de respektive poster.

X

Fullmakter vedrørende fast eiendom

Stortinget samtykker i at:

1. Forsvarsdepartementet i 2004 kan overdra eiendommer, bygg og anlegg som Forsvaret ikke lenger har behov for til overtallig personell i Forsvaret i forbindelse med utnyttelse av etablissementer til næringsutvikling. Overdragelsen kan skje vederlagsfritt, eller med redusert vederlag der dette anses hensiktsmessig.
2. Forsvarsdepartementet i 2004 kan:
  - a) avhende fast eiendom uansett verdi til markedspris.
  - b) avhende fast eiendom til en verdi av inntil kr 100 000 vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.
  - c) gi forskudd til befal og sivile som må flytte grunnet organisasjonsendringer ved nyetablering av egen bolig, jf. Innst. S. nr. 182 (1990-1991). Forskudd belastes kap. 1725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben post 90 Lån til private og tilbakeføres kap. 4725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben post 90 Lån til boligformål.

Oslo, i forsvarskomiteen, den 28. november 2003

Marit Nybakkleder og ordf. for kap. 42,
1700-4700, 1723-4723, 1735**Marit Arnstad**

ordf. for kap. 1790-4790

Kjetil Bjørklundordf. for kap. 1791-4791,
1795-4795**Per Roar Bredvold**

ordf. for kap. 1734-4734

Gunnar Halvorsenordf. for kap. 1720-4720,
1792-4792**Bjørn Hernæs**ordf. for kap. 1719,
1760-4760**Åge Konradsen**ordf. for kap. 1731-4731,
1740-4740**Leif Lund**

ordf. for kap. 1732-4732

Per Ove Widthordf. for kap. 1725-4725,
1733-4733**Åse Wisløff Nilssen**ordf. for kap. 451-3451,
1710-4710, 4799

